

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Cyrlometodějská teologická fakulta

Katedra křesťanské výchovy

Studijní obor: Učitelství náboženství pro základní školy

Bc. Adéla Feitová

**České učebnice katolického náboženství *Na cestě s Ježíšem a*
*Na cestě s Božím lidem***

Diplomová práce

Vedoucí práce: doc. Dr. Ludvík Dřímál, Th.D.

2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jsem přitom pouze uvedenou literaturu a zdroje.

V Olomouci dne

.....

Podpis

Poděkování

Děkuji doc. Ludvíku Dřimalovi za odborné vedení mé diplomové práce a za jeho cenné rady a podněty, které mi při jejím psaní poskytoval.

Anotace

FEITOVÁ, Adéla.

Diplomová práce se zabývá analýzou a následným zhodnocením dvou učebnic katolického náboženství, jež byly vytvořeny a vydány na katechetickém centru Arcibiskupství olomouckého. Jedná se o učebnice *Na cestě s Ježíšem* a *Na cestě s Božím lidem*. Práce nejprve vymezuje pojmy katecheze a výuka náboženství. Dále představuje charakter výuky náboženství v České republice, co do státní legislativy, učitelů náboženství, osnov pro výuku či situace katolických škol. Poté se soustřeďuje na podrobnou analýzu obou učebnic včetně jejich doplňujících materiálů. Závěrečná kapitola je pokusem o posouzení obou učebnic dle zvolených hodnotících kritérií. Cílem práce je zjistit, zda učebnice splňují požadavky kladené z pedagogického hlediska na učebnice, současně zjistit, zda splňují požadavky kladené církví na výuku náboženství a na výklad biblických textů.

Klíčová slova: výuka náboženství, učebnice, analýza, hodnocení, katechetické centrum

Abstract

This Thesis deals with the analysis and subsequent evaluation of two textbooks of the Catholic religion, which were created and published at the Catechetical Center of the Archbishopric of Olomouc. These are the textbooks *On the Way with Jesus* and *On the Way with God's People*. The thesis first defines the concepts of catechesis and the teaching of religion. It also represents the characters of teaching religion in the Czech Republic, in terms of state legislation, teachers of religion, curricula for teaching or the situation of Catholic schools. Then it focuses on a detailed analysis of both textbooks, including their supplementary materials. The final chapter lists the evaluation criteria according to which both textbooks are subsequently assessed. The aim of the thesis is to find out whether the textbooks meet the requirements of the textbook from a pedagogical point of view, at the same time to find out whether they meet the requirements of the church for the teaching of religion and the interpretation of biblical texts.

Keywords: teaching religion, textbook, analysis, evaluation, catechetical centers

Obsah

Úvod	7
1 Náboženské vzdělávání a katecheze	8
1.1 Adresáti, účel a cíl výuky náboženství	8
1.2 Adresáti, účel a cíl katecheze	9
2 Výuka náboženství v České republice	10
2.1 Charakter výuky náboženství v Česku po přelomu tisíciletí	10
2.1.1 Státní legislativa	11
2.1.2 Kurikulární dokumenty – RVP, ŠVP	12
2.1.3 Učitel náboženství	13
2.1.4 Osnovy a učební materiály	15
2.1.5 Katolická škola	17
3 Učebnice náboženství katechetického centra v Olomouci	18
3.1 Učebnice <i>Na cestě s Ježíšem</i>	19
3.1.1 Popis učebnice <i>Na cestě s Ježíšem</i>	19
3.1.2 Metodika k učebnici <i>Na cestě s Ježíšem</i>	22
3.1.3 Multimediální prezentace k učebnici <i>Na cestě s Ježíšem</i>	24
3.1.4 Další doplňkové materiály k učebnici <i>Na cestě s Ježíšem</i>	25
3.1.5 Popis obsahu vybraných kapitol učebnice <i>Na cestě s Ježíšem</i>	26
3.1.5.1 První tematický celek – 4. kapitola <i>Ježíš uzdravuje</i>	26
3.1.5.2 Druhý tematický celek – 9. kapitola <i>Příprava na příchod Mesiáše</i>	31
3.1.5.3 Třetí tematický celek – 16. kapitola <i>Ježíš nás učí poslouchat Otce</i>	34
3.1.5.4 Čtvrtý tematický celek – 21. kapitola <i>Ježíš dává svůj život</i>	37
3.1.5.5 Pátý tematický celek - 25. kapitola <i>Ježíš posílá Ducha Svatého</i>	41
3.2 Učebnice <i>Na cestě s Božím lidem</i>	44
3.2.1 Popis učebnice <i>Na cestě s Božím lidem</i>	44
3.2.2 Metodika k učebnici <i>Na cestě s Božím lidem</i>	52

3.2.3	Další doplňkové materiály k učebnici <i>Na cestě s Božím lidem</i>	54
3.2.4	Popis vybraných kapitol učebnice <i>Na cestě s Božím lidem</i>	55
3.2.4.1	2. kapitola <i>Píseň o stvoření</i>	55
3.2.4.2	10. kapitola <i>Josef</i>	58
3.2.4.3	19. kapitola <i>David</i>	60
3.2.4.4	25. kapitola <i>Mudroslovné knihy</i>	63
3.2.4.5	28. kapitola <i>Izaiáš – prorok Jižního království</i>	66
4	Pokus o hodnocení učebnic náboženství	68
4.1	Hodnotící kritéria	69
4.2	Hodnocení učebnice <i>Na cestě s Ježíšem</i>	71
4.3	Hodnocení učebnice <i>Na cestě s Božím lidem</i>	81
4.4	Hodnocení učebnic podle kritérií kladené církví na výuku náboženství	89
4.5	Hodnocení učebnic podle kritérií kladené církví na výklad Bible	92
	Závěr	94
	Použitá literatura a internetové zdroje.....	95
	Seznam zkratk.....	100

Úvod

Ve své praxi vyučování náboženství se od počátku potýkám s problémem nedostatku učebních materiálů, jež by byly nejen obsahově ucelené a kvalitní, ale odpovídaly by také potřebám současné doby. Je mi známo, že stejné obtíže mají i další učitelé náboženství či katecheté. Když roku 2020 vyšla první učebnice *Na cestě s Ježíšem*, vzbudilo to ve mně zájem se s materiálem blíže seznámit. Rozhodla jsem se tedy vyzkoušet učebnici ve výuce a objednala jsem ji pro své žáky 4. a 5. třídy, které učím ve spojených ročnících v pěti skupinách ve čtyřech různých školách ve vizovickém děkanátu. Spolusestra následně vyzkoušela druhou vydanou učebnici *Na cestě s Božím lidem*, kterou také objednala pro své žáky 4. a 5. tříd, jež taktéž učí ve spojených ročnících ve dvou skupinách ve dvou školách. Měla jsem tak možnost přímo v praxi sledovat, jak žáci na různé texty, aktivity a jiné podněty v učebnici reagují. Předpokládáme, že se jedná o kvalitní učebnice katolického náboženství, jež obsahují nejen uceleně a systematicky pojatou látku, ale také splňují požadavky kladené církví na výuku náboženství. Cílem práce je ověřit pravdivost této hypotézy. Nejprve podrobíme obě učebnice důkladné analýze a následně je posoudíme podle hodnotících kritérií. V práci použijeme metodu analyticko-systematicko-hodnotící.

Diplomová práce je rozdělena do čtyř kapitol. V první zrekapitulujeme odlišnosti katecheze a výuky náboženství co do adresátů, účelu a cíle. Ve druhé kapitole představíme podobu výuky náboženství v naší zemi. Zaměříme se na ni z pohledu státní legislativy, seznámíme se s posláním učitele náboženství a s požadavky, které na něj klade církev. Dále se budeme zabývat dosud platnými osnovami pro výuku náboženství a stručnou charakteristikou škol zřizovaných katolickou církví. Třetí nejobsáhlejší kapitola přinese podrobnou analýzu obou učebnic včetně jejich doplňujících materiálů, jimiž jsou metodiky, multimediální prezentace, online kvízy apod. U každé učebnice bude také komplexně popsáno pět vybraných vyučovacích hodin. Ve čtvrté závěrečné kapitole si nejprve zvolíme hodnotící kritéria a následně podle nich posoudíme oba učební materiály. Protože se jedná o učebnice do výuky náboženství s biblickými tématy, posoudíme jejich obsah také na základě požadavků, jaké klade církev na výuku náboženství a výklad biblických textů.

1 Náboženské vzdělávání a katecheze

Pod pojem náboženské vzdělávání řadíme jak vzdělávání dospělých například na teologických fakultách, tak i výuku náboženství pro žáky v různých typech škol. Výuka náboženství a katecheze jsou dvě různé formy služby slova, jež se od sebe vzájemně liší a současně se doplňují, tedy jsou vůči sobě komplementární.¹ Pokud rozlišení mezi nimi nebude opravdu důsledné, hrozí jim nebezpečí, že ztratí svoji identitu.² Podíváme se nyní blíže na jejich odlišnosti z hlediska adresátů, účelu a cíle.

1.1 Adresáti, účel a cíl výuky náboženství

Výuka náboženství je školním předmětem a jako taková je otevřená všem žákům, kteří o ni projeví zájem. Spektrum jejich adresátů může být tudíž velmi různorodé. Mezi těmi, kteří výuku náboženství navštěvují, mohou být katolíci, žáci jiných konfesí, či bez vyznání. Jsou mezi nimi pokřtění žáci od raného dětství v rodině vychovávaní v křesťanské víře, dále žáci sice pokřtění, ale nepovažující se za věřící. V neposlední řadě je zde také skupina žáků nepokřtěných, kteří si ze svých rodin nepřinášejí naprosto žádnou náboženskou zkušenost. Velmi rozmanité mohou být také důvody, ze kterých se žáci výuky náboženství účastní. Pro některé je to vědomý zájem prohloubit znalosti o své víře, pro jiné je důvodem přání rodičů, prarodičů, příklad věřícího kamaráda či kamarádky, pozitivní vztah k učiteli náboženství apod. V případě katolických škol, kde je výuka náboženství povinným předmětem pro všechny žáky, může být důvodem nevyhnutelná povinnost.³

Účel výuky náboženství lze konkretizovat jako *zprostředkování znalostí, formaci a výchovu ke korektnímu soužití příslušníků různých náboženských vyznání*.⁴ Výuka náboženství má žákům uceleně a systematicky zprostředkovávat poznatky o identitě křesťanství, má je uvádět do jeho tradic, historie, nauky církve a kulturního dědictví. Jejím úkolem je také propojovat obsah vlastního vzdělávání s obsahy jiných předmětů a současně pomoci žákům nahlížet na poznatky vědních oborů o světě, člověku a společnosti očima křesťanské víry.⁵ Formovat žáky znamená dát ve výuce prostor pro jejich palčivé otázky, konfrontovat je s existenciálními tématy,

¹ Srov. ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE. *Dokument o směřování katecheze a náboženského vzdělávání v České republice*. Praha: ČBK, 2015, čl. 16.

² Srov. PONTIFICIO CONSIGLIO PER LA PROMOZIONE DELLA NUOVA EVANGELIZZAZIONE. *Direttorio per la catechesi*. Roma: San Paolo, 2020, čl. 313.

³ Srov. ALBERICH, Emilio, DRÍMAL, Ludvík. *Katechetika*. Praha: Portál, 2008, s. 155 a 156.

⁴ Tamtéž, s. 157.

⁵ Srov. *Dokument o směřování katecheze a náboženského vzdělávání v České republice*, čl. 16.

upozorňovat na ně, společně hledat odpovědi. Skutečná formace vede žáky ke schopnosti učit se svobodně a zodpovědně rozhodovat v oblasti náboženství. Nelze opomenout také výchovný charakter výuky náboženství, jenž přispívá k učení se vzájemného respektu, pochopení či překonávání předsudků.⁶

Celý tento proces si klade za cíl *přivést žáka ke svobodnému a zodpovědnému postoji vůči víře a náboženství*.⁷ V rámci procesu evangelizace je výuka náboženství určitou formou prvního hlásání evangelia, jejímž vyústěním může být obnovená (v případě již věřícího žáka) či prvotní konverze (v případě nevěřícího žáka), jež představuje osobní přilnutí ke Kristu a jeho evangeliu.⁸

1.2 Adresáti, účel a cíl katecheze

Naproti tomu adresátem katecheze je člověk, který již prožil své obrácení a vědomě se rozhodl ve svém životě následovat Ježíše Krista. Z hlediska procesu evangelizace hovoříme o jeho druhé etapě, kdy člověk, který již přijal dar víry, je vnitřně motivován k jejímu dalšímu růstu a zrání.⁹

Také v souvislosti s katechezí hovoříme o výchově a formaci. Jejím účelem je výchova víry ve vztahu k živému Kristu, s kterým se člověk učí hovořit v modlitbě, slavit jej ve svátostech, setkávat se s Ním v druhých lidech.¹⁰ *Je vnitřně a úzce spojena s veškerou liturgickou a svátostnou činností církve a s odpovědnou činností církve a křesťanů ve světě. Lze také říci, že katecheze je systematickou formací, jež spočívá v osvojování si křesťanského způsobu života v jeho celistvosti*.¹¹ Přírozeným místem jejího uskutečňování je společenství církve, tedy farnost.¹²

Konečným cílem katecheze je pak uvést člověka do důvěrného vztahu k Ježíši Kristu a skrze Něho k Otci v Duchu Svatém.¹³

⁶ Srov. *Katechetika*, s. 158.

⁷ Tamtéž, s. 159.

⁸ Srov. Tamtéž.

⁹ Srov. *Dokument o směřování katecheze a náboženského vzdělávání v České republice*, čl. 16.

¹⁰ Srov. *Katechetika*, s. 159.

¹¹ *Dokument o směřování katecheze a náboženského vzdělávání v České republice*, čl. 16.

¹² Srov. Tamtéž.

¹³ *Katechetika*, s. 159.

2 Výuka náboženství v České republice

Výuka náboženství v naší zemi prošla od zavedení povinné školní docházky až do současnosti značnými proměnami, které byly ovlivněny zvláště aktuální politickou situací a postavením církve. Česká republika si v minulém století prožila více než čtyřicet let trvajících útlak komunistické diktatury, která ze své podstaty byla náboženství a také jeho vyučování nepřátelská.

V tehdejší Československé lidové republice byla církev se svým vyučováním náboženství uvězněna v prostředí ateisticky nastavené státní školy, kde pod přísným dohledem a zdáním náboženské svobody měla výuka náboženství postupně sama zaniknout. Všichni, kdo se pokoušeli shromážďovat se k náboženskému vzdělávání mimo školu, byli za tuto protistátní činnost stíháni a trestáni.¹⁴

Znovu nabytí svobody roku 1989 přineslo proměny v podobě nového politického uspořádání státu. S těmito změnami souvisí také nové nasměrování systému vzdělávání a nové možnosti pro činnost církví a náboženských společností v této oblasti. Katolická církev ve světle obnoveného chápání katecheze a výuky náboženství po II. Vatikánském koncilu vidí působení ve veřejných školách jako součást svého poslání a jako službu školství, jejímž základem je přesvědčení o potřebě celistvého rozvoje člověka i s jeho duchovní dimenzí.¹⁵

2.1 Charakter výuky náboženství v Česku po přelomu tisíciletí

Nyní se zaměříme na jednotlivé aspekty vyučování náboženství v naší zemi za uplynulých dvacet let. Pokusíme se o její charakteristiku z pohledu státu a z pohledu všeobecné a místní církve.

¹⁴ Srov. *Katechetika*, s. 151.

¹⁵ Srov. *Dokument o směřování katecheze a náboženského vzdělávání v České republice*, čl. 17 a 41.

2.1.1 Státní legislativa

Náboženství vyučované jakožto školní předmět ve veřejné škole je ošetřeno legislativními předpisy. Organizaci této výuky stanovuje Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) v § 15.

Zde je vymezeno, že náboženství mohou na základních a středních veřejných školách vyučovat registrované církve či náboženské společnosti, kterým bylo přiznáno toto zvláštní právo.¹⁶ Mezi tyto registrované církve patří také římskokatolická církev. Náboženství se vyučuje jako nepovinný předmět obvykle s časovou dotací jedna hodina týdně. K tomu, aby bylo možné v daném školním roce tuto výuku realizovat je ze zákona vyžadováno, aby se k předmětu Náboženství přihlásilo alespoň sedm žáků školy. Zákon umožňuje k vyučování spojovat žáky z několika ročníků jedné nebo i více škol, a to na základě smlouvy mezi příslušnými školami.¹⁷ Maximální počet žáků ve třídě je stanoven na třicet.¹⁸

Pokud se nepodaří splnit podmínku danou zákonem o minimálním počtu žáků přihlášených k výuce náboženství, a tedy o předmět Náboženství projeví zájem šest a méně dětí školy, lze tuto situaci řešit několika způsoby. Statutární zástupce římskokatolické farnosti (farář) může zřizovatele školy žádat o výjimku podle § 23, odst. 4 školského zákona. Pokud by ji zřizovatel schválil, Náboženství je nadále vyučováno jako nepovinný předmět ovšem zřizovatel školy musí uhradit zvýšené výdaje spojené s výukou.

Jinou možností je dát nepovinnému předmětu Náboženství status zájmového útvaru („kroužku“), který probíhá v rámci školy.

¹⁶ Srov. Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), §15 [online]. Praha: MŠMT [cit. 2021-12-05]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-ode-dne-27-2-2021>.

¹⁷ Na jedné straně nám tímto vymezením stát vychází vstříc, na straně druhé však právě spojování žáků z různých ročníků, nebo dokonce škol vede tomu, že předmět Náboženství bývá vytlačován na okraj rozvrhu hodin, často až do bloku odpoledního vyučování.

¹⁸ Srov. Tamtéž.

Náboženství lze vyučovat také v rámci farnosti. V případě potřeby může římskokatolická farnost uzavřít se školou smlouvu o výpůjčce prostor. V praxi to znamená, že výuka probíhá naprosto odděleně od chodu školy a farnost pouze využívá zapůjčené prostory.¹⁹

2.1.2 Kurikulární dokumenty – RVP, ŠVP

Kurikulární dokumenty určují systém vzdělávání žáků v ČR ve věku od 3 do 19 let. Jsou vyjádřeny v souladu s principy kurikulární politiky v Národním programu rozvoje vzdělávání v ČR (tzv. Bílé knize) a zakotveny ve školském zákoně. Kurikulární dokumenty jsou tvořeny na státní a školní úrovni.

Státní úroveň představují rámcové vzdělávací programy (RVP), jež vyznačují závazné rámce vzdělávání pro jeho jednotlivé etapy – předškolní, základní a střední vzdělávání.

Školní úroveň kurikulárních dokumentů představují školní vzdělávací programy (ŠVP), které si vytváří každá škola samostatně dle zásad stanovených v příslušném RVP. Podle nich se tedy uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých školách. Tyto dokumenty jsou veřejné a volně přístupné pedagogické i nepedagogické veřejnosti.²⁰

Předmět Náboženství není v žádném RVP uveden. V RVP ZV je jeho obsah v určité míře součástí Etické výchovy, která patří mezi doplňující vzdělávací obory. S některými tématy předmětu Náboženství se žáci setkají také ve výuce Dějepisu patřící do vzdělávací oblasti Člověk a společnost.

Jak již bylo řečeno výše, za daných podmínek lze dle školského zákona vyučovat Náboženství jako nepovinný předmět. Avšak ani tento zákon, ani RVP ZV (v části D, v kapitole 11: Zásady pro zpracování, vyhodnocování a úpravy školního vzdělávacího programu) se nezabývá začleněním nepovinných předmětů do ŠVP. Důvody jsou pravděpodobně praktické, neboť nabídka nepovinných předmětů na dané škole se každým rokem může měnit. Záleží tedy na škole, jak si cíle a obsah nepovinných předmětů zpracuje a zda je zařadí do svého ŠVP. Veřejné

¹⁹ Srov. BISKUPSTVÍ KRÁLOVEHRADECKÉ. *Výuka náboženství. Legislativa. Legislativa pro vyučující náboženství.* [online]. [cit. 2022-01-05]. Dostupné z: <https://www.bihk.cz/biskupstvi/katechetické-pedagogické-centrum/vyuka-nabozenstvi/legislativa>.

²⁰ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami k 1. 9. 2021)* [online]. Praha: MŠMT, 2017 [cit. 2021-12-05]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/opatreni-ministra-skolstvi-mladeze-a-telovychovy-informatika>.

školy obvykle s nepovinným předmětem Náboženství ve svém ŠVP nepočítají. Ředitel školy si však může od vyučujícího vyžádat materiály do ŠVP k tomuto předmětu. Některá diecézní katechetická centra například v královehradecké²¹ či brněnské diecézi²² nabízejí na svých internetových stránkách základní šablonu pro ŠVP k nepovinnému předmětu Náboženství, která může být pro učitele dobrou pomůckou při jeho zpracování.

2.1.3 Učitel náboženství

Podmínky pro ty, kteří vyučují na státních školách předmět Náboženství, stanovuje z pohledu státní legislativy zvláště již zmíněný školský zákon v § 15, odst. 3 a dále zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Učitel náboženství je povinen předložit vedení školy všechny doklady k tomu, že splňuje požadavky kladené zákonem na pedagogického pracovníka. Prokazuje se vysokoškolským diplomem s minimálně dosaženým magisterským vzděláním v oblasti teologických a pedagogických věd. Dále dokazuje svoji bezúhonnost předložením výpisu z trestního rejstříku, který by neměl být starší než tři měsíce a zdravotní způsobilost dokládá potvrzením o vstupní zdravotní prohlídce, které vystavuje smluvní lékař školy. V případě, že osoba získala svoji kvalifikaci v jiném než českém jazyce, je vyžadována znalostní zkouška z českého jazyka.²³

Kromě těchto podkladů je nezbytné, aby měl laický učitel náboženství ke své službě ve škole pověření církve. Tímto pověřením je kanonická mise. Kněz či jáhen má toto pověření uvedeno ve svém jmenovacím dekretu, kterým je ustanoven ke službě v konkrétní farnosti. Prvním zodpovědným za vyučování náboženství na území dané farnosti je její duchovní správce. On je tedy tím, který pro vyučující v své farnosti žádá o kanonickou misi. K této žádosti se vyjadřují i katechetická centra dané diecéze a konečné rozhodnutí o udělení kanonické mise náleží diecéznímu biskupovi, nebo jím pověřenému zástupci.²⁴ On má také právo *odvolávat nebo požadovat odvolání učitelů náboženství, jestliže to vyžadují náboženské či mravní důvody*.²⁵

²¹ Srov. BISKUPSTVÍ KRÁLOVEHRADECKÉ. *Výuka náboženství. Podklady k ŠVP*. [online]. [cit. 2021-12-13]. Dostupné z: <https://www.bihk.cz/biskupstvi/katecheticke-pedagogicke-centrum/vyuka-nabozenstvi/osnovy>.

²² Srov. BISKUPSTVÍ BRNĚNSKÉ. *Katecheze a výuka náboženství. Podklady k ŠVP*. [online]. [cit. 2022-01-06]. Dostupné z: <https://kc.biskupstvi.cz/legislativa/>.

²³ Zákon č. 563/2004 Sb. *o pedagogických pracovnících (školský zákon)* [online]. Praha: MŠMT [cit. 2021-12-05]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/dokumenty-3/zakon-o-pedagogickych-pracovnicich-1>.

²⁴ Srov. *Dokument o směřování katecheze a náboženského vzdělávání v České republice*, čl. 31.

²⁵ *Kodex kanonického práva*. Praha: Zvon, 1994, Kán. 805.

Učitel náboženství dává řediteli školy kopii své kanonické mise a je za svoji činnost zodpovědný jak duchovnímu správci, tak vedení školy. Je ze zákona nezbytné, aby byl vyučující vůči škole v pracovněprávním vztahu. Škola s ním může uzavřít buď pracovní smlouvu, pokud učitel vyučuje ve škole i další předměty a výuka náboženství je doplněním jeho pracovního úvazku, nebo dohodu o provedení práce či dohodu o pracovní činnosti.²⁶

Z pohledu církve má učitel náboženství velmi významnou roli. Je Božím služebníkem, svědkem života z víry a často jediným zástupcem společenství věřících pro ty, které vyučuje. Jeho poslání má zvláště výchovný charakter, jenž působí nejen na intelekt, ale na celou osobnost žáků, kterým pomáhá k dosažení plné zralosti.²⁷ Úkolem diecézního biskupa je dbát, aby *učitelé náboženství vynikali správnou naukou, svědectvím křesťanského života a pedagogickým uměním*.²⁸ K uskutečňování svého poslání proto potřebuje učitel naplňovat tzv. kompetence. Teologická kompetence spočívá v teologickém vzdělání a ve schopnosti uplatnit je v praxi. Duchovní kompetence vychází ze schopnosti žít ve společenství farnosti, podílet se na jejím utváření, starat se o svoji osobní zralost a růst ve víře například osobní modlitbou, přijímáním svátostí, duchovním doprovázením, účastí na exerciciích, duchovní četbou atd. Komunikativní kompetence se týká zvláště toho, jak zprostředkovávat obsah náboženského vzdělávání. K tomu je pro učitele nezbytné osvojování si principů pedagogiky víry, soudobé pedagogiky a didaktiky náboženské výchovy. Součástí této kompetence je i schopnost žít vztahy s těmi, s nimiž učitel náboženství pracuje. Tyto vztahy mají být založeny na intenzivním vědomí sounáležitosti s lidmi. Kulturní kompetence zahrnuje učitelovu znalost životních podmínek vychovávaných a současně sdílení těchto podmínek, aby dokázal spolu s nimi přetvářet víru v kulturu.²⁹

K tomu, aby učitel náboženství dokázal naplňovat všechny nároky, jež jsou na něj kladeny a plodně plnit své poslání, je pro něj nezbytná celoživotní formace. Průběžnou formaci a trvalé vzdělávání zajišťují a organizují diecézní katechetická centra ve spolupráci s dalšími institucemi, jimiž jsou např. teologické či pedagogické fakulty.³⁰

²⁶ Srov. BISKUPSTVÍ KRÁLOVEHRADECKÉ. *Výuka náboženství. Legislativa. Legislativa pro vyučující náboženství*. [online]. [cit. 2022-01-05]. Dostupné z: <https://www.bihk.cz/biskupstvi/katecheticke-pedagogicke-centrum/vyuka-nabozenstvi/legislativa>.

²⁷ Srov. *Dokument o směřování katecheze a náboženského vzdělávání v České republice*, čl. 35.

²⁸ *Kodex kanonického práva*, Kán. 804, § 2.

²⁹ Srov. *Dokument o směřování katecheze a náboženského vzdělávání v České republice*, čl. 32 a 33.

³⁰ Srov. Tamtéž.

2.1.4 Osnovy a učební materiály

Dosud platné učební osnovy pro výuku náboženství na základních školách byly církevně schváleny na 49. plenárním zasedání České biskupské konference dne 9. 4. 2003 a Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy dne 2. 6. 2004 s platností od 1. 9. 2004 pod č.j.: 20 924/2003-22.

Úvod hovoří o jejich charakteru takto: *Osnovy mají konfesní charakter, jsou formulovány z pozice římskokatolické církve, ale s širokým důrazem na budování pozitivních a otevřených vztahů, na toleranci k lidem jiných náboženských vyznání a na rozvíjení ekumenických postojů.*³¹ Jejich základním východiskem je předpoklad, že náboženská dimenze je nedílnou součástí osobnosti každého člověka. Náboženská výchova tak pomáhá dítěti přes objevování sebe sama, svého světa, druhých lidí hledat odpovědi na důležité životní otázky po pravdě, naplnění a smyslu lidského života. Na tomto základu jsou formulovány obecné úkoly předmětu náboženská výchova v širším a užším slova smyslu.³² V širším slova smyslu má náboženská výchova například *pomáhat k uvědomování si a k vyjádření lidských zkušeností, otázek, potřeb a úsilí či vzhledem k lidským zkušenostem a ke konkrétním projevům náboženské zkušenosti má probouzet otázky po Bohu.*³³ Mezi obecné úkoly v užším slova smyslu patří *skrzes motivace k rozhodnutí se pro víru, k vytvoření živého vztahu k Bohu a k aktivnímu křesťanskému životu v církvi. Potom také vytvářet předpoklady k následné katechezi zahrnující výchovu k modlitbě, ke svátostem.*³⁴ Z těchto obecných úkolů jsou následně vyvozeny obecné cíle předmětu. Podle nich má být dítě, které prošlo procesem náboženského vyučování, uschopněno například *ke vnímání a otevírání se skutečností světa, který obklopuje člověka; k porozumění křesťanskému obrazu Boha a Ježíše Krista; ke vnímání křesťanských svátků a slavností a pochopení jejich významu pro život člověka* atd.³⁵

Každý ročník má své hlavní téma: *1. třída: Jsem s tebou, 2. třída: Poznáváme Boží lásku, 3. třída: Bůh k nám přichází, 4. třída: S tebou na cestě, 5. třída: Společně vytváříme Boží království, 6. třída: Společně objevujeme víru, 7. třída: Rosteme ve víře, 8. třída: Utvářet život, 9. třída: Věřit a žít.*³⁶ Jednotlivé ročníky mají své ročníkové cíle, jež jsou formulovány na

³¹ ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE. *Osnovy k výuce náboženské výchovy římskokatolické církve v 1. - 9. ročníku základní školy*. Praha: ČBK, 2004, s. 5.

³² Srov. Tamtéž, s. 5–9.

³³ Tamtéž, s. 8–9.

³⁴ Tamtéž, s. 9.

³⁵ Tamtéž, s. 9–10.

³⁶ Tamtéž, s. 12–13.

teologické a antropologické rovině. Od 6. třídy jsou zde ještě pro větší přehlednost popsány obsahy vzdělávání. Dále je zde uveden a vysvětlen ročníkový symbol a grafické uspořádání tematických celků. V osnovách nejsou témata řazena monotematicky, ale spirálovitě dle rytmu liturgického roku. Výjimkou v tomto systému je třetí ročník, kde učivo nekoresponduje s liturgickým rokem, ale je zaměřeno na přípravu k přijetí svátosti smíření a eucharistie. U každého ročníku jsou uvedeny názvy konkrétních hodin a rozpracovány jejich cíle a obsahy. Právě cíle jsou zde závazné. Osnovy také uvádějí návrhy metod, skrze které lze tyto cíle realizovat. Na prvním stupni jsou to zvláště didaktické hry, práce se symboly pomocí metod náboženské pedagogiky Franze Ketta, jednoduché výtvarné techniky, metody dramatické či etické výchovy. Pro druhý stupeň doporučují brainstorming, bibliodrama, metody práce s biblickým textem, metody práce s textem a volného psaní, dialogické metody.³⁷ Tyto osnovy hrají důležitou roli také při zpracování materiálu k nepovinnému předmětu Náboženství pro ŠVP.

Učební materiály, které osnovy doporučují jako základní pomůcky k výuce, svým názvem korespondují s hlavním tématem každého ročníku. V prvním, třetím, čtvrtém, pátém, šestém a sedmém ročníku tyto materiály tvoří metodika, pracovní listy a učebnice. V druhém ročníku metodika a pracovní listy a v osmém a devátém ročníku pouze učebnice.³⁸ I přes to, že tyto pomůcky vznikly během 90. let 20. století, nebo těsně po přelomu tisíciletí, a tudíž již nemohou odpovídat potřebám a požadavkům současného způsobu vzdělávání, jsou dosud jedinými oficiálně schválenými ucelenými učebními materiály pro výuku náboženství v České republice. V dalších letech vznikaly a stále vznikají různé brožury, učebnice, pracovní listy, pracovní sešity, didaktické pomůcky, které lze využít pro vyučování náboženství v některých ročnících. Většinu z nich vytvářejí, nebo alespoň na svých webových stránkách umisťují katechetická centra jednotlivých diecézí, která je nabízejí buď ke koupi³⁹ či ke stažení.⁴⁰ Žádná z těchto pomůcek však netvoří celistvý program, který by mohl nahradit stávající učební materiály.

³⁷ Srov. *Osnovy k výuce náboženské výchovy římskokatolické církve v 1. - 9. ročníku základní školy*, s. 3, 10, 11.

³⁸ Srov. Tamtéž, s. 14–15.

³⁹ Srov. BISKUPSTVÍ BRNĚNSKÉ. *Katecheze a výuka náboženství. Pomůcky k zakoupení*. [online]. [cit. 2022-01-06]. Dostupné z: <https://kc.biskupstvi.cz/pomucky-k-zakoupeni/>.

⁴⁰ Srov. BISKUPSTVÍ BRNĚNSKÉ. *Katecheze a výuka náboženství. Pomůcky ke stažení*. [online]. [cit. 2022-01-06]. Dostupné z: <https://kc.biskupstvi.cz/pomucky-ke-stazeni/>.

2.1.5 Katolická škola

V českém prostředí je pod pojmem katolická škola myšlena škola, jejímž zřizovatelem je katolická církev. Běžně se pro tento typ škol užívá souhrnný název církevní školy, což je však zavádějící pojem, neboť církevní školou lze označit školu zřízenou jakoukoliv církví nejen katolickou, například: Jednotou bratrskou, Církví adventistů sedmého dne, Židovskou obcí atd.

*Katolická církev má právo zakládat a řídit školy kteréhokoliv oboru, druhu a stupně.*⁴¹ V rámci církve je jejím zřizovatel buď biskupství dané diecéze, nebo řeholní řády, kongregace či instituty zasvěceného života, jejichž posláním je výchova a výuka dětí a mládeže ve školách. Rozhodnutí o založení školy vždy leží v rukou diecézního biskupa.⁴²

Zásadním rysem katolické školy je její vědomé úsilí o výchovu člověka v jeho celistvosti v duchu evangelia. Tato výchova v sobě zahrnuje snahu o komplexní propojení víry, kultury a života.⁴³

Katolická škola není toliko institucí jako spíše společenstvím, které tvoří učitelé, všichni zaměstnanci školy, žáci i jejich rodiče.⁴⁴ *Má být místem, na němž se skutečně zakouší církev.*⁴⁵ K tomu je nezbytné, aby škola byla začleněna do pastorace křesťanské obce, na jejímž území se nachází.⁴⁶ S tím souvisí také role školního kaplana, který je součástí pedagogického sboru a podílí se na zpracování a realizaci pastoračního plánu školy, kam patří i organizace náboženské výchovy a nabídka katecheze.⁴⁷

*Úkolem výuky náboženství v katolické škole je zprostředkovat žákům organickým a systematickým způsobem obsah křesťanské víry a identity křesťana a vytvořit jim vhodnou syntézu víry a kultury s cílem přivést je ke svobodnému postoji vůči víře a náboženství.*⁴⁸ Proto

⁴¹ *Kodex kanonického práva*, kán. 800, § 1.

⁴² Srov. Tamtéž, kán. 801; 802.

⁴³ Srov. KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU. *Katolická škola*. Praha: Sekretariát ČBK, 1994, čl. 35; 36; 37.

⁴⁴ Srov. KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU. *Náboženský rozměr výchovy v katolické škole*. Praha: Sekretariát ČBK, 1994, čl. 31; 32.

⁴⁵ KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU. *Katolická škola na prahu třetího tisíciletí*. Praha: Sekretariát ČBK, 1998, čl. 12.

⁴⁶ Srov. Tamtéž.

⁴⁷ Srov. *Dokument o směřování katecheze a náboženského vzdělávání v České republice*, čl. 42.

⁴⁸ Tamtéž, čl. 63.

zde klade církev velký důraz na propojování obsahu výuky náboženství s dalšími školními předměty. Myslí se tím zejména dějepis, etika, výchovy a přírodní vědy.⁴⁹

V katolické škole se náboženství vyučuje jako povinný či volitelný předmět pro všechny žáky. Jeho vzdělávací program je součástí školního ŠVP a schvaluje jej orgán příslušného biskupství. Ke svému působení ve škole potřebuje mít učitel náboženství kanonickou misi a jeho činnost je kontrolována pracovníkem daného biskupství.⁵⁰

3 Učebnice náboženství katechetického centra v Olomouci

Katechetické centrum Arcibiskupství olomouckého začalo roku 2020 vydávat nové učebnice náboženství. Dosud vyšly dvě z nich. Jako první to byla učebnice *Na cestě s Ježíšem*, která roku 2021 vyšla již ve druhém upraveném vydání. Toho roku pak vyšla druhá učebnice *Na cestě s Božím lidem*. K učebnicím byly vytvořeny také metodiky, které však nevyšly knižně, ale lze si je stáhnout na webových stránkách katechetického centra. Na nich se nachází také odkaz na české katolické biblické dílo a odkazy na online kvízy k vybraným kapitolám. K učebnici *Na cestě s Ježíšem* jsou zde ke stažení multimediální prezentace k některým vyučovacím hodinám, prezentace o biblických místech a dobová mapa Izraele. K učebnici *Na cestě s Božím lidem* si lze stáhnout několik obrázků.

Obě publikace se věnují biblickým tématům a jsou určeny pro děti ve věku od 9 do 12 let. Každá z nich obsahuje 30 vyučovacích hodin. Učebnice mají formát A4. Jsou obaleny do měkké vazby a vytištěny na lesklém papíře. Strany jsou očíslovány. Učebnice *Na cestě s Ježíšem* má celkem 83 stran a učebnice *Na cestě s Božím lidem* 87. Počítá se s tím, že žák do nich píše a vyplňuje dané úkoly, proto ve skutečnosti slouží také jako pracovní sešity. Obě publikace si lze objednat na webových stránkách katechetického centra v Olomouci. Běžná prodejní cena jednoho kusu je 100 Kč.⁵¹

⁴⁹ Srov. Dokument o směřování katecheze a náboženského vzdělávání v České republice, čl. 63.

⁵⁰ Srov. Tamtéž, čl. 42.

⁵¹ Srov. KATECHETICKÉ CENTRUM OLOMOUC. *Výuka náboženství. Učebnice Na cestě s Ježíšem*. [online]. [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: <https://www.katechetiolomouc.cz/index.php/2021/01/05/na-ceste-s-jezisem-ucebnice/>.

3.1 Učebnice *Na cestě s Ježíšem*

Nejprve se budeme zabývat touto dříve vydanou učebnicí. Zaměříme se na její vzhled, strukturu, a následně také na doprovodné materiály k učebnici, kterými je již výše zmíněná metodika, multimediální prezentace, dobová mapa Izraele a některé odkazy. První vydání metodiky nabízí rozdělení kapitol v učebnici do pěti tematických celků, z nichž každý má své cíle v oblasti znalostí, dovedností a postojů. Proto se na závěr budeme věnovat těmto celkům. Uvedeme jejich názvy, cíle a z každého vybereme jedno téma, na němž se pokusíme demonstrovat průběh vyučovací hodiny na základě toho, co k vybranému tématu nabízí učebnice, metodika, případně multimediální prezentace.

3.1.1 Popis učebnice *Na cestě s Ježíšem*

Tato učebnice se zaměřuje na novozákonní témata. Její vazba je laděna do světle zelené barvy. Na přední straně vazby je v horní části umístěn velkým bílým hůlkovým písmem na zeleném podkladu celý její název *Na cestě s Ježíšem*, který je uprostřed strany doplněn kreslenou barevnou ilustrací Ježíše povolávajícího první učedníky při rybaření. V dolní části vazby se pak na fialovém pásku dozvídáme, že se jedná o učebnici náboženství pro děti ve věku 9–12 let.⁵²

Tiráž nejprve uvádí již zmíněný název, určení učebnice a možnost stažení metodiky na webových stránkách centra. Dále informuje, že učebnice byla církevně schválena Janem Graubnerem, arcibiskupem olomouckým, dne 18. května 2020, č. j.: 66/20 Ord. V dolní části tiráže pak najdeme údaje o publikaci. Autory jsou Mgr. Martina Orlovská, PhD.; Mgr. Jana Šaratová, Dis a P. Petr Bulvas. Ilustrovala Bc. Monika Goldová. Graficky zpracoval Mgr. Ondřej Morcinek. Teologickou recenzi poskytl ThLic. Josef Mikulášek, Ph.D. Jazykovou korekturu udělala Mgr. Zuzana Nakládalová. Vytiskla D.R.J. Tiskárna Resl s.r.o. Učebnici vydalo Arcibiskupství olomoucké ve druhém vydání roku 2021. Kontaktní emailová adresa je katecheti@ado.cz. ISBN 978-80-85396-07-2.⁵³

Na vedlejší straně se nachází dopis adresovaný žákům, kteří budou s učebnicí pracovat. Je umístěn na listu jako by vytrženém z poznámkového bloku. Autoři jim v něm píšou, že se v této

⁵² Srov. ORLOVSKÁ, Martina; ŠARATOVÁ, Jana; NĚMCOVÁ, Ludmila; PLÁŠILOVÁ, Patricie; BULVAS, Petr. *Na cestě s Ježíšem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*. 2. vyd. Olomouc: Arcibiskupství olomoucké, 2021, přední strana vazby.

⁵³ Srov. Tamtéž, tiráž.

nové učebnici budou setkávat s Božím slovem, ve kterém k nám Bůh mluví a které je zaznamenáno v Bibli. Vysvětlují, jak Boží slovo působí v lidském životě. Povzbuzují žáky k odvaze přemýšlet nad ním a žít podle něj. Na této cestě je doprovází Boží Syn Ježíš, s jehož pomocí vše mohou zvládnout.⁵⁴

Strana čtyři popisuje strukturu hodiny. Pomocí barevných bublin s popisky je zde vysvětlen význam jednotlivých textů a úkolů v učebnici. Grafické uspořádání je téměř v každé kapitole stejné. Začíná se názvem hodiny, který je vytištěn velkým bílým hůlkovým písmem s pořadovým číslem. Ve většině kapitol je pod tímto nadpisem na tmavě žlutém pozadí navozující dojem starého pergamenu černým písmem uveden text z Nového zákona, který je obvykle doplněn kreslenou barevnou ilustrací. Výjimku představuje 12., 21. a 22. kapitola, kde nenajdeme pod nadpisem souvislý biblický úryvek. Pod ním se na tmavě fialovém (v některých kapitolách na hnědém či modrém) pozadí bílým písmem nachází uvedení do daného biblického textu. Na světle fialovém či žlutém pozadí jsou černým písmem otázky mající vést k hlubšímu pochopení Božího slova. Nejnižší na straně je pak na dalším tmavě fialovém (v některých kapitolách na hnědém či modrém) pozadí bílým písmem podnět pro žákův život s Bohem. Z boku strany je umístěn bílý slovníček, který vysvětluje pojmy, které mohou být žákovi neznámé. Na druhé straně kapitoly se nacházejí úkoly sloužící k procvičení probrané látky. V dolní části strany je na béžovém pozadí černým písmem týdenní výzva, která je určena k domácí práci žáka. Má mu pomáhat k vytváření a udržování dobrých návyků. Z boku strany je nakreslen mobil, v němž je napsána zpráva pro žáka od Ježíše a pod ní prostor pro jeho odpověď.⁵⁵

Celou pátou stranu zaujímá Bible, která je zde graficky představena jako celá knihovna knih. Knihy jsou seřazeny na čtyřech policích tak, jak po sobě následují v Bibli. Jednotlivé skupiny knih jsou od sebe rozlišeny barevně, například evangelia jsou červeně, dopisy apoštolů světle fialově apod.⁵⁶

Na straně šest je umístěna mapa, do níž zasahuje i časová osa z následující strany sedm. Jedná se o mapu Izraele v novozákonní době. Červená kontura vyznačuje hranice země. Jsou zde velkým písmem názvy tří hlavních částí *Galilea, Samařsko, Judsko*. Dále jsou na mapě

⁵⁴ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 3.

⁵⁵ Srov. *Tamtéž*, s. 4.

⁵⁶ Srov. *Tamtéž*, s. 5.

vyznačena města, jež mají spojitost s biblickými texty v učebnici. Jsou to: *Betánie, Betlém, Betsaida, Cesarea Filipova, Egypt, Ejn Kerem, Galilejské moře, hora Blahoslavenství, hora Proměnění (Tábor), Jericho, Jeruzalém, Jordán, Judská poušť, Kafarnaum, Mrtvé moře, Nazaret a Středozemní moře*.⁵⁷

Časová osa začíná v 19. století př. Kr. a končí 23. stoletím po Kr. Jsou do ní jako by „zapíchnuty špendlíky“ se jmény některých biblických postav a svatých, jež jsou spojeny s tématy v jednotlivých kapitolách. Máme zde Abraháma, Mojžíše, Izaiáše, Ježíše, sv. Štěpána, sv. Pavla, sv. Cyrila a Metoděje, sv. Františka a sv. Kláru, sv. Anežku Českou, sv. Ignáce z Loyoly, sv. Serafima Sarovského, sv. Dominika Savia, sv. Terezii z Lisieux, sv. Otce Pia, sv. Matku Terezu, bl. Chiaru Luce Badano, bl. Carla Acutise, poslední je špendlík s nápisem já. Na stejné straně se prolíná ještě druhá časová osa v podobě klikaté cesty, na níž jsou chronologicky seřazeny události z Nového zákona od andělova zvěstování Marii, přes návštěvu Marie u Alžběty, narození Ježíše, působení Jana Křtitele, Ježíše na poušti, povolání rybářů, proměnění na hoře, vjezd do Jeruzaléma, Poslední večeři, Ježíšovu smrt, vzkříšení, Ježíšovo setkání s učedníky, seslání Ducha svatého až po obrácení Šavla. Události spadající do období Vánoc, Svatého týdne, Velikonoc a Svatodušních svátků jsou označeny červeně, ostatní pak modře.⁵⁸

Od 8. do 67. strany jsou rozložena jednotlivá témata, z nichž každé zabírá jednu dvoustranu. Názvy kapitol jsou odvozeny od vybraných novozákonních textů a označeny velkými čísly od 1 do 30. Témata jsou také rozlišena barevně podle období liturgického roku, v němž prožíváme danou biblickou událost. 1. až 8. kapitola a 13. až 16. kapitola jsou označeny barvou mezidobí, tedy zeleně. 9. až 11. a 17. až 22. kapitola souvisí s adventem a postní dobou, jsou proto fialově. 12. a 23. až 29. kapitola se zabývají tematikou spojenou s Vánoce a Velikonocemi, jsou tedy označeny žlutě. Pouze poslední 30. kapitola, jež probírá téma z knihy Zjevení sv. Jana, má modrou barvu.⁵⁹

V zadní části učebnice za kapitolami nalezneme od 68. po 78. stranu přílohy. Většinu lze vystříhnout, některé jsou určeny k doplňování textu, jiné k nalepení v učebnici. Každá příloha je označena číslem kapitoly, ke které patří. Mnohé přílohy souvisí s týdenní výzvou a jsou zvláště určeny k domácí práci žáka. Jsou zde karty, do nichž si má žák zapisovat například,

⁵⁷ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 6.

⁵⁸ Srov. *Tamtéž*, s. 7.

⁵⁹ Srov. *Tamtéž*, s. 8–67.

koho v daném týdnu potěšil, za co Bohu děkuje, zda se mu podařilo splnit postní předsevzetí apod. Některé přílohy obsahují texty modliteb jako Otče náš, Zdrávas, Maria, Anděl Páně, postup při zpytování svědomí či ranní a večerní modlitbě. Dále jsou zde slova k vystřížení a nalepení v učebnici z Apoštolského vyznání víry, některá zastavením křížové cesty či schéma liturgického roku.⁶⁰

Po přílohách následují tři prázdné strany určené na poznámky a za nimi na posledních dvou stranách učebnice je obsah. V něm jsou vypsané názvy všech kapitol s číslem určujícím pořadí a také s číslem strany. Témata jsou odlišena stejnými barvami jako uvnitř v učebnici.⁶¹

Na zadní straně vazby se nachází dopis autorů pro rodiče žáků. Zdůrazňují v něm jejich nezastupitelnou roli pomáhat svým dětem v jejich všestranném růstu. Povzbuzují rodiče, aby se zajímali o to, co se dítě učilo v náboženství, co má za úkol a prošli si s ním znovu probrané téma. Dopis je umístěn jako by na listu vytrženém z poznámkového bloku. Je ilustrován kresleným obrazem Ježíše, k němuž směřují dvě postavy. V dolní části vazby je pak štítek s informací o vydání učebnice.⁶²

3.1.2 Metodika k učebnici *Na cestě s Ježíšem*

Jak již bylo řečeno výše, metodika k učebnici je dostupná pouze v elektronické podobě. Celkem čítá 65 stran. Uprostřed úvodní strany je umístěn celý její název *Na cestě s Ježíšem, Metodika k druhému vydání učebnice náboženství*. V horní části tiráže je název zopakován a doplněn informací, že se jedná o metodiku k učebnici náboženství pro děti ve věku 9–12 let. Dolní část tiráže dále informuje o autorech, jazykové korektuře, vydavateli, roku, počtu vydání a kontaktní emailové adrese. Tyto údaje jsou téměř shodné s údaji z tiráže učebnice (viz 3.1.1), kromě toho, že zde mezi autory není uveden P. Petr Bulvas. ISBN je 978-80-85396-08-9.⁶³

Na další straně se autoři nejprve obrací na katechety, kteří budou s učebnicí a metodikou v hodinách náboženství pracovat. Podrobněji vysvětlují, že učebnice je určena jak pro výuku

⁶⁰ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 68–78.

⁶¹ Srov. Tamtéž, s. 79–83.

⁶² Srov. Tamtéž, zadní strana vazby.

⁶³ Srov. ORLOVSKÁ, Martina, ŠARATOVÁ, Jana. *Na cestě s Ježíšem. Metodika k druhému vydání učebnice náboženství*. Tiráž dokumentu. [online] 2. vyd. Olomouc: Arcibiskupství olomoucké, 2021 [cit. 2022-02-07]. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-jezisem/METODIKA-k-2-vydani.pdf>.

jednotlivých ročníků, zvláště pro žáky 4. a 5. třídy, tak i pro spojené ročníky od 3. do 6. třídy. Kromě toho lze učebnici použít jak pro práci s dětmi, které už byly u prvního svatého přijímání, tak i pro děti z nevěřících rodin. Pro děti již dříve katechizované mají být hodiny náboženství s touto učebnicí příležitostí k prohloubení jejich vztahu s Ježíšem. Pro nepokřtěné má být učebnice prvním seznámením se s jeho osobností a pozváním do vztahu s ním. K tomu, aby bylo možné tyto záměry skloubit, počítají autoři jednak s vírou v Boží slovo, které má moc oslovit všechny a vstoupit do životů dětí a jejich rodin, podruhé s osobností katechety, který dokáže uvědoměle vést děti a učebnici používat jako pomůcku na jejich společné cestě s Ježíšem.⁶⁴

Poté jsou v metodice vymezeny tři ročníkové cíle.

- 1) *Žáci se v jednotlivých hodinách blíže seznamují s osobností a posláním Ježíše z Nazareta.*
- 2) *Žáci promýšlejí svůj vztah k sobě samému, k Ježíši, lidem a církvi. Prostřednictvím každodenních drobných úkonů usilují o rozvoj těchto vztahů.*
- 3) *Žáci jsou vedeni k tomu, aby byli schopni se zodpovědně rozhodovat pro angažovanost ve společnosti a prostřednictvím každodenních drobných úkonů ji rozvíjet.*⁶⁵

Druhá strana je všeobecným návodem k tomu, jak má katecheta s učebnicí pracovat. Autoři v tomto připouštějí velkou flexibilitu. Kladou důraz na naplnění vytyčeného cíle u každé hodiny. Učebnice pouze nabízí podněty k jejich realizaci. Není proto nutné číst všechny texty, ani plnit všechny úkoly. Katecheta si může učební látku přizpůsobit potřebám své skupiny. Některé hodiny může vynechat, jiné rozdělit na vícero. Autoři doporučují používat v hodinách Bibli a číst alespoň některé úryvky přímo z ní. Zdůrazňuje se, že tato učebnice se snaží u žáků rozvíjet nejen znalosti, ale i dovednosti a postoje, které jsou zde vytyčeny.⁶⁶

Znalosti:

- *Žák zná vybrané novozákonní příběhy.*
- *Na jejich základě je seznámen s pojmy a skutečnostmi důležitými pro křesťanský život.*
- *Je schopen jednotlivé události či témata propojit s vlastním životem či se životem církve.*

⁶⁴ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Metodika k druhému vydání učebnici náboženství*, s. 1. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-jezisem/METODIKA-k-2-vydani.pdf>.

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ Srov. Tamtéž, s. 2.

Dovednosti:

- *Žák je schopen číst biblické texty s porozuměním a pracovat s nimi a s tématy, které nabízejí.*
- *Žák se učí mluvit o náboženských tématech a o své víře.*
- *Žák rozvíjí schopnost modlit se.*
- *Žák je schopen pracovat s biblickou mapou.*

Postoje:

- *Žák je seznámen se základními křesťanskými postoji, uvědomuje si vlastní postoje a rozhoduje se o tom, jak tyto postoje aplikuje ve svém životě. Upevňuje si je například pomocí úkolů v týdenní výzvě.⁶⁷*

Na straně tři se nachází obsah, kde jsou vypsána všechna témata s pořadovým číslem i s číslem strany v metodice.⁶⁸ Poté následují jednotlivé vyučovací hodiny. Každá z nich je strukturována podobným způsobem. Je zde cíl hodiny, diskuse nad týdenní výzvou, uvedení, Boží slovo, diskuse k otázkám, slovníček, práce s mapou, inspirace k duchovnímu životu, rozvíjející aktivity, doplňující aktivity, mobil, týdenní výzva. U některých témat jsou některé části vynechány, jinde jsou naopak všechny.⁶⁹

3.1.3 Multimediální prezentace k učebnici *Na cestě s Ježíšem*

Doplňujícím materiálem k učebnici jsou multimediální prezentace, které si lze podobně jako metodiku stáhnout na webových stránkách katechetického centra buď jako aplikaci, nebo jednotlivé prezentace ve formátu pptx. Od prvního vydání učebnice je zde umístěno 17 podpurných prezentací, které slouží jako doplňkový materiál k některým kapitolám.⁷⁰

Větší část prezentací se týká svatých, s nimiž jsou vybraná témata spojena. Jsou to:

- *2. hodina: Ježíš učí o Božím království – prezentace: sv. Terezie z Lisieux; sv. Dominik Savio*

⁶⁷ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Metodika k druhému vydání učebnici náboženství*, s. 2. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-ceste-s-jezisem/METODIKA-k-2-vydani.pdf>.

⁶⁸ Srov. Tamtéž, s. 3.

⁶⁹ Srov. Tamtéž, s. 4–65.

⁷⁰ Srov. KATECHETICKÉ CENTRUM OLOMOUC. *Výuka náboženství. Učebnice Na cestě s Ježíšem*. [online]. [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: <https://www.katechetiolomouc.cz/index.php/2021/01/05/na-ceste-s-jezisem-ucebnice/>.

- 4. hodina: *Ježíš uzdravuje* – prezentace: sv. P. Pio z Pietrelcini
- 8. hodina: *Kým je Ježíš?* – prezentace: sv. Anežka Česká
- 9. – 12. hodina: *Příprava na příchod Mesiáše; Zvěstování Mesiáše; Setkání Marie a Alžběty; Boží Syn mezi námi* – prezentace: sv. František z Assisi
- 13. hodina: *Ježíš učí o nebeském království* – prezentace: sv. Serafim Sarovský
- 17. hodina: *Pokušení na poušti* – prezentace: sv. Ignác z Loyoly
- 18. hodina: *Proměnění na hoře* – prezentace: bl. Chiara Luce Badano; bl. Pier G. Frassati
- 27. hodina: *Ježíš povolává Šavla* – prezentace: sv. Štěpán
- 28. hodina: *Misijní cesty apoštola Pavla* – prezentace: sv. Cyril a Metoděj⁷¹

Zbylé prezentace se zaměřují na prohloubení či doplnění jiného aspektu probíraného tématu.

Jsou to:

- 5. hodina: *Ježíš vyhání zlé duchy* – prezentace: *Boží zbroj*
- 7. hodina: *Ježíš zve ke spolupráci* – prezentace: *Charita*
- 20. hodina: *Vjezd do Jeruzaléma* – prezentace: *Ježíš vjíždí branou jako král*
- 21. hodina: *Ježíš dává svůj život* – prezentace: *Slavnostní hostina*
- 25. hodina: *Ježíš posílá Ducha svatého* – prezentace: *Dary Ducha svatého*
- 29. hodina: *Pavlovy dopisy* – prezentace: *Pavlovy dopisy a ovoce Ducha svatého*⁷²

Dále je na webových stránkách centra umístěno dalších 20 prezentací pod názvem *Informativní fotogalerie*. Lze si je stáhnout ve formátu pdf či pptx. Týkají se všech biblických měst a míst, které jsou vyznačeny na mapě v učebnici (viz 3.1.1) a každá čítá sedm slajdů. Na prvním slajdu je barevná ilustrace z přední strany vazby učebnice s názvem biblického místa. Druhý slajd obsahuje základní informace o daném místě. Ostatní slajdy tvoří současné fotografie těchto míst s jejich názvy.⁷³

3.1.4 Další doplňkové materiály k učebnici *Na cestě s Ježíšem*

Autoři na webových stránkách katechetického centra nabízejí ke stažení ještě dobovou mapu Izraele, která je totožná s mapou v učebnici. Je zde umístěn také odkaz na české katolické

⁷¹ KATECHETICKÉ CENTRUM OLOMOUC. *Výuka náboženství. Učebnice Na cestě s Ježíšem*. [online]. [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: <https://www.katechetiolomouc.cz/index.php/2021/01/05/na-cestě-s-ježíšem-ucebnice/>.

⁷² Tamtéž.

⁷³ Srov. Tamtéž.

biblické dílo, které na svých internetových stránkách nabízí mimo jiné mapy ze starozákonní a novozákonní doby v různých formátech k zakoupení, případně ke stažení.⁷⁴

Na webu se začaly objevovat také tematické bloky s odkazy umožňující interaktivní online procvičení probraného učiva. Zatím jsou zde tři. První z nich s názvem *Velikonoce* je zaměřen na opakování kapitol 20, 21, 22, 24, 25, 26. Pod ním jsou umístěny dva odkazy, jeden pro učitele a druhý pro žáky. Oba odkazují na webovou stránku www.learningapps.org. Učitele odkaz vede na hlavní stranu, kde po přihlášení může sám aktivity upravovat, nebo tvořit nové. Žák je kliknutím na odkaz nasměrován přímo na vyplnění zadaného cvičení. V tomto případě má aktivita podobu soutěže na dostihové dráze. Žák může hrát s dalšími spolužáky, nebo s počítačem. Za každou správně zodpovězenou otázku se posouvá na dostihové dráze směrem k cíli. Zbylé dva bloky *Pravda nebo lež* a *Slovníček Nového zákona* jsou v opakování průřezem celé učebnice. Jejich odkazy vedou na webovou stránku www.wordwall.net, kde jsou pod zmíněnými názvy připravena některá cvičení s interaktivními prvky. Jedná se například o honičku v bludišti, křížovku, třídění do skupin, náhodné karty, kvíz apod. Také na této webové stránce se lze zaregistrovat a tvořit vlastní aktivity pro žáky.⁷⁵

3.1.5 Popis obsahu vybraných kapitol učebnice *Na cestě s Ježíšem*

Jak již bylo zmíněno výše, první vydání metodiky k učebnici uvádí rozdělení vyučovacích hodin do pěti tematických celků. Kapitoly jsou rozčleněny podle období liturgického roku, s nímž korespondují probíraná biblická témata.⁷⁶

3.1.5.1 První tematický celek – 4. kapitola *Ježíš uzdravuje*

Tento první tematický celek je zařazen do mezidobí a nese název *Ježíš nás zve k následování*. Metodika k němu vytyčuje tyto cíle:

1) *Znalosti: Žák vysvětlí, kdo je Ježíš, v čem spočívala jeho činnost a jeho učení.*

⁷⁴ Srov. ČESKÉ KATOLICKÉ BIBLICKÉ DÍLO. *Nabídka materiálů. Pomůcky k objednání. Biblické mapy*. [online]. [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://biblickedilo.cz/nabidka-materialu/pomucky-k-objednani/biblicke-mapy/>.

⁷⁵ Srov. KATECHETICKÉ CENTRUM OLOMOUC. *Výuka náboženství. Učebnice Na cestě s Ježíšem*. [online]. [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: <https://www.katechetiolomouc.cz/index.php/2021/01/05/na-ceste-s-jezisem-ucebnice/>.

⁷⁶ Srov. ORLOVSKÁ, Martina, ŠARATOVÁ, Jana. *Na cestě s Ježíšem. Metodika k učebnici náboženství*. V dokumentu s. 4 a 5. [online] 1. vyd. Olomouc: Arcibiskupství olomoucké, 2020 [cit. 2022-02-07]. Dostupné z: https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1_stupen/ucebnice/na-ceste-s-jezisem/na-ceste_s-jezisem_-_metodika.pdf.

- 2) *Postoje: Žák rozvíjí svůj vztah s Ježíšem a na jeho základě si zvnitřňuje hodnoty jako důvěra, společenství, spolupráce a prosociální jednání.*
- 3) *Dovednosti: Žák se orientuje v Bibli, samostatně v ní vyhledává, pracuje s biblickými texty, vyhledává v biblické mapě.⁷⁷*

Tento tematický celek v sobě zavírá osm kapitol. Jsou to:

1. *Pojď za mnou*
2. *Ježíš učí o Božím království*
3. *Ježíš nás učí modlit se*
4. *Ježíš uzdravuje*
5. *Ježíš vyhání zlé duchy*
6. *Ježíš nás vede k věčnému životu*
7. *Ježíš nás zve ke spolupráci*
8. *Kým je Ježíš?⁷⁸*

Z těchto témat nyní blíže popíšeme 4. kapitolu *Ježíš uzdravuje*, která se nachází v učebnici na 14. a 15. straně, v metodice na 13. až 15. straně. Tato vyučovací hodina je postavena na biblickém textu Mk 10, 46–52 o uzdravení slepého žebráka Bartimaia.

Cíle hodiny: Žák na základě porozumění biblickému textu vysvětlí, že Ježíš má moc a touhu pomáhat lidem v jejich starostech. Předpokladem k přijetí této pomoci je víra. V tomto Ježíšově jednání současně vidí vzor, zařazuje si je do svého žebříčku hodnot a snaží se tuto hodnotu zařadit do svého jednání. Žák najde na mapě Jericho.⁷⁹

Katecheta může začít vyučovací hodinu diskusí s žáky nad týdenní výzvou. Vzhledem k tomu, že předchozím tématem byla modlitba, hovoří o tom, jakou s ní žáci udělali zkušenost během uplynulého týdne.⁸⁰

⁷⁷ *Na cestě s Ježíšem. Metodika k učebnici náboženství*, s. 4. Dostupné z:

https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-jezisem/na_cestě_s_jezisem_-_metodika.pdf.

⁷⁸ Tamtéž, s. 5.

⁷⁹ *Na cestě s Ježíšem. Metodika k druhému vydání učebnice náboženství*, s. 13. Dostupné z:

<https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-jezisem/METODIKA-k-2-vydani.pdf>.

⁸⁰ Srov. Tamtéž.

Nové téma pak katecheta uvádí otázkou, *jaké různé starosti mohou lidé mít, co všechno je může trápit*.⁸¹ Žáci mohou své odpovědi zapisovat na tabuli. Katecheta dělá přemostění od možných odpovědí žáků k evangelnímu úryvku. *Také lidé v evangeliích měli různá trápení. Někteří z nich uslyšeli, že by jim mohl pomoci Ježíš, a proto jej vyhledávali*.⁸² Podobné přemostění a uvedení do biblického textu Mk 10, 46–52 si žáci mohou přečíst v učebnici na tmavě fialovém pozadí.⁸³

Následuje samotná četba Božího slova, které je uvedeno v učebnici hned pod nadpisem na tmavě žlutém pozadí. Text je doplněn kreslenou barevnou ilustrací Ježíše se dvěma lidmi vycházejícími z Jericha, kterým jde naproti slepec Bartimaios. Od něj vychází bílá bublina, do které mají žáci později vepsat, jaká slova volal na Ježíše.⁸⁴

Metodika nabízí krátký komentář k přečtenému úryvku, který zdůrazňuje, že Ježíš přichází jako lékař duše i těla. Dokáže uzdravit všechna naše trápení. Důležitou roli v tom hraje naše víra.⁸⁵

Poté může následovat diskuse k otázkám, které se nachází v učebnici na světle fialovém pozadí.⁸⁶ *Vepiš do bubliny, jaká slova Bartimaios volal na Ježíše. Jak reagovali lidé na Bartimaiovo volání? Co udělal Ježíš? Podtrhni v biblickém textu poslední Ježíšova slova. Co jimi chce Ježíš říct? Jak se Bartimaios zachoval po svém uzdravení?*⁸⁷ Katecheta se zvláště zaměřuje na vysvětlení pojmu „Syn Davidův“, který si mohou žáci nalézt i ve slovníčku v učebnici. Katecheta vede žáky k tomu, že Bartimaios tímto oslovením projevil víru v Ježíše jako Mesiáše. Víra je dalším výrazem vysvětleným ve slovníčku.⁸⁸ Katecheta s žáky mluví o různých možných reakcích lidí na slepcovo volání. Poté přechází k osobní zkušenosti žáků. Zda někdy zažili, že je někdo okřikuje, proč, jak se cítili, zda by dokázali by jít v takové situaci za Ježíšem.⁸⁹

⁸¹ *Na cestě s Ježíšem. Metodika k druhému vydání učebnici náboženství*, s. 13. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-jezisem/METODIKA-k-2-vydani.pdf>.

⁸² Tamtéž.

⁸³ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 14.

⁸⁴ Srov. Tamtéž.

⁸⁵ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Metodika k druhému vydání učebnici náboženství*, s. 13. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-jezisem/METODIKA-k-2-vydani.pdf>.

⁸⁶ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 14.

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ Srov. Tamtéž.

Následuje práce s mapou umístěnou na začátku učebnice, kde žáci hledají hlavní dějiště této události, tedy město Jericho.⁹⁰ Pravděpodobně by bylo možné zde využít také multimediální prezentaci o tomto městě z webových stránek katechetického centra.⁹¹

Na tmavě fialovém pozadí v dolní části strany v učebnici si žáci s katechetou mohou přečíst inspiraci k vlastnímu duchovnímu životu. Autoři oslovují v textu žáka osobně.⁹² *Ježíš je blízko i tobě ve všem, co prožíváš. Jako se zeptal slepého Bartimaia, co může pro něj udělat, ptá se i tebe. Můžeš mu svěřit i to, co považuješ za nemožné. Bud' pak vnímavý na to, jakým způsobem na tvou prosbu odpoví.*⁹³ Komentář v metodice vysvětluje, jakým způsobem Ježíš odpovídá na naše prosby.⁹⁴ *Dám ti to. Dám ti to, ale později. Dám ti něco mnohem lepšího.*⁹⁵

Dále se práce v učebnici přesouvá na 15. stranu, kde si žáci mohou jako rozvíjející aktivitu doplnit křížovku. Má celkem šest otázek vycházejících z probíraného úryvku o uzdravení slepce Bartimaia. V tajence vyjde výraz „odvahu“, které je odpovědí na otázku, co znamenají slova z textu „bud' dobré myslí“.⁹⁶

Druhou rozvíjející aktivitou je seznámení s osobností sv. otce Pia z Pietrelcini. Katecheta k tomu může využít také prezentaci pod názvem Pater Pio, která čítá tři slajdy.⁹⁷ Na prvním je malá fotografie otce Pia a mapka Itálie, na níž jsou šipkami označena města Pietrelcina a San Giovanni Rotondo. Mezi fotografií a mapou jsou rozloženy čtyři šedé a fialové rámečky různé velikosti s některými životopisnými údaji sv. otce Pia. Druhý slajd je tvořen šesti rámečky světle a tmavě fialové barvy. Některé životopisné údaje v nich se opakují z předchozího slajdu a zde jsou doplněny dalšími informacemi. Na pozadí jsou umístěny tři ilustrační fotografie člověka kráčejícího po spadlém listí, kamenů a cesty lemované stromy. Poslední slajd zabírá

⁹⁰ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Metodika k druhému vydání učebnici náboženství*, s. 13. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-jezisem/METODIKA-k-2-vydani.pdf>.

⁹¹ Srov. KATECHETICKÉ CENTRUM OLOMOUC. *Výuka náboženství. Učebnice Na cestě s Ježíšem*. [online]. [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: <https://www.katechetiolomouc.cz/index.php/2021/01/05/na-cestě-s-jezisem-ucebnice/>.

⁹² Srov. *Na cestě s Ježíšem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 14.

⁹³ Tamtéž, s. 14.

⁹⁴ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Metodika k druhému vydání učebnici náboženství*, s. 14. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-jezisem/METODIKA-k-2-vydani.pdf>.

⁹⁵ Tamtéž.

⁹⁶ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 15.

⁹⁷ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Metodika k druhému vydání učebnici náboženství*, s. 15. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-jezisem/METODIKA-k-2-vydani.pdf>.

velká fotografie nemocnice, kterou otec Pio založil. V oranžovém rámečku nad fotografií je umístěn celý její název. Ve zbylých dvou rámečcích je stručně popsán vznik a význam této nemocnice.⁹⁸

Fotografii otce Pia se jménem a titulem *Odvážný svatý* si žáci mohou prohlédnout také v učebnici. U ní se nachází v tmavě žlutém rámečku stručné vysvětlení toho, v čem spočívala jeho odvaha.⁹⁹ *Měl odvahu konat velké dobro. Sloužil Bohu tím, že pomáhal lidem, které něco trápilo. Lidi většinou trápí nemocné tělo nebo duše.*¹⁰⁰ Žáci mají za úkol napsat k fotografii zповědnice a nemocnice, jak lidem pomáhal otec Pio.¹⁰¹

Metodika uvádí, že průřezovým tématem této hodiny je pomoc. Proto katecheta směřuje žáky k zamyšlení se nad tím, kdo a kdy jim pomohl, zda jsou za to vděční, nebo berou něčí pomoc jako samozřejmost. V rámci této reflexe mohou žáci odpovědět na sms zprávu v mobilu.¹⁰² *Ahoj. Vzpomeň si, kdy tobě někdo pomohl. Napiš mi něco o tom.*¹⁰³

Katecheta může hodinu zakončit vysvětlením týdenní výzvy. Žáci ji naleznou v učebnici na béžovém pozadí v dolní části strany.¹⁰⁴ Nese název *Odvaha k dobru. Přátelství s Ježíšem vede k napodobování jeho jednání. Buď vnímavý k potřebám druhých a nezištně jim pomoz. Napiš, komu jsi pomohl.*¹⁰⁵ Podle potřeby vysvětluje katecheta žákům výraz „nezištně“. Doplňuje, že dobrá je jen taková pomoc, která vede k dobru. Na závěr katecheta žáky povzbudí, aby se s někým druhým vrátili doma k biblickému textu a přemýšleli, jak nám Ježíš v životě pomáhá a jestli máme odvahu jít za ním, i přes posměšky druhých.¹⁰⁶

⁹⁸ Srov. KATECHETICKÉ CENTRUM OLOMOUC. *Výuka náboženství. Učebnice Na cestě s Ježíšem*. [online]. [cit. 2022-02-19]. Dostupné z: <https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fdownload2.katechetiolomouc.cz%2Fkatechetiolomouc-cz%2Fvyuka-nabozenstvi%2F1-stupen%2Fucebnice%2Fna-ceste-s-jezisem%2F4-pater-pio.pptx&wdOrigin=BROWSELINK>.

⁹⁹ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 15.

¹⁰⁰ Tamtéž.

¹⁰¹ Srov. Tamtéž.

¹⁰² Srov. *Na cestě s Ježíšem. Metodika k druhému vydání učebnici náboženství*, s. 15. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-ceste-s-jezisem/METODIKA-k-2-vydani.pdf>.

¹⁰³ *Na cestě s Ježíšem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 15.

¹⁰⁴ Srov. Tamtéž.

¹⁰⁵ Tamtéž.

¹⁰⁶ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Metodika k druhému vydání učebnici náboženství*, s. 15. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-ceste-s-jezisem/METODIKA-k-2-vydani.pdf>.

3.1.5.2 Druhý tematický celek – 9. kapitola *Příprava na příchod Mesiáše*

Tento celek zahrnuje biblické texty z adventu, proto je nazván *Příprava na příchod Mesiáše*. Metodika k němu uvádí následující cíle:

- 1) *Znalosti: Žák vysvětlí, že Ježíš je proroky slíbený a SZ lidem očekávaný Mesiáš. Převypráví události, které předcházely Ježíšovu narození.*
- 2) *Postoje: Žák do svého žebříčku hodnot zařazuje tyto hodnoty: obrácení, otevřenost a poslušnost vůči Bohu, chvála a děkování Bohu za dobro, které od něj dostává, postoj služby vůči bližním.*
- 3) *Dovednosti: Žák se zdokonaluje v porozumění biblickým textům a v práci s biblickou mapou.¹⁰⁷*

Tematický celek čítá tři kapitoly. Jsou to:

9. *Příprava na příchod Mesiáše*

10. *Zvěstování Mesiáše*

11. *Setkání Marie a Alžběty¹⁰⁸*

Z uvedených témat se nyní zaměříme na popis 9. kapitoly *Příprava na příchod Mesiáše*, která se nachází v učebnici na 24. a 25. straně, v metodice na 26. až 28. straně. Základem této vyučovací hodiny je evangelní úryvek Mt 3, 1–6 o vystoupení Jana Křtitele v Judské poušti.

Cíle hodiny: Žák na základě práce s tématem biblického textu porozumí hodnotě „obrácení se“ a ocení ji jako důležitou pro život. Prostřednictvím adventního předsevzetí se žák trénuje ve vytrvalosti v dobru a trpělivosti s vlastními omezeními.¹⁰⁹

V předchozí hodině probíral katecheta s žáky téma, *Kým je Ježíš?* V rámci týdenní výzvy se žáci měli snažit být Ježíši nablízku pomocí střelných modliteb. Katecheta tedy může zahájit vyučovací hodinu diskusí nad tím, jak se jim to v uplynulém týdnu dařilo.¹¹⁰

¹⁰⁷ *Na cestě s Ježíšem. Metodika k učebnici náboženství*, s. 5. Dostupné z:

https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-jezisem/na_cestě_s_jezisem_-_metodika.pdf.

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ *Na cestě s Ježíšem. Metodika k druhému vydání učebnici náboženství*, s. 26. Dostupné z:

<https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-jezisem/METODIKA-k-2-vydani.pdf>.

¹¹⁰ Srov. Tamtéž.

Vlastní téma může katecheta uvést otázkami, *k čemu nebo na co se žáci potřebují připravovat, jestli je příprava baví a jestli se jim vyplatí. Katecheta zakončuje tím, že v dnešní hodině si budou povídat o přípravě na příchod Mesiáše, na kterého se lidé dávno připravovali a dnes se na něj připravujeme i my.*¹¹¹ Další uvedení do tématu hodiny si žáci mohou přečíst také v učebnici na tmavě fialovém pozadí.¹¹²

Poté následuje četba Božího slova Mt 3, 1–6, které je uvedeno pod hlavním nadpisem na tmavě žlutém pozadí. Úryvek je doplněn kreslenou barevnou ilustrací Jana Křtitele, který káže na břehu řeky Jordán a čtyři lidé mu naslouchají.¹¹³ Metodika nabízí stručný komentář k přečtenému textu, který vysvětluje, že všichni proroci před Janem Křtitelem *ohlašovali Mesiáše, který v budoucnu přijde. On však ohlašoval, že už je tady a s ním Boží království, na které je třeba se připravit.*¹¹⁴

Dále žáci pracují s biblickou mapou, na které hledají Judskou poušť.¹¹⁵ Pravděpodobně by bylo možné na tomto místě ukázat žákům multimediální prezentaci o Judské poušti z webových stránek centra, případně také o řece Jordán či Judsku.¹¹⁶

Katecheta může s žáky vést diskusi k otázkám, které jsou umístěny v učebnici na béžovém pozadí.¹¹⁷ *Co kázal Jan Křtitel? O kom mluví Jan Křtitel, když říká, že se přiblížilo Boží království? Jakými skutky odpovídali lidé na Janovu výzvu?*¹¹⁸ Autoři v metodice komentují první z těchto otázek.¹¹⁹ *Jan svým kázáním vyzýval lidi ke změně života, aby se tak připravili na příchod Božího království.*¹²⁰

¹¹¹ *Na cestě s Ježíšem. Metodika k druhému vydání učebnici náboženství*, s. 26. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-jezisem/METODIKA-k-2-vydani.pdf>.

¹¹² Srov. *Na cestě s Ježíšem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 24.

¹¹³ Srov. Tamtéž.

¹¹⁴ *Na cestě s Ježíšem. Metodika k druhému vydání učebnici náboženství*, s. 26. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-jezisem/METODIKA-k-2-vydani.pdf>.

¹¹⁵ Srov. Tamtéž, s. 27.

¹¹⁶ Srov. KATECHETICKÉ CENTRUM OLOMOUC. *Výuka náboženství. Učebnice Na cestě s Ježíšem*. [online]. [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: <https://www.katechetiolomouc.cz/index.php/2021/01/05/na-cestě-s-jezisem-ucebnice/>.

¹¹⁷ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 24.

¹¹⁸ Tamtéž.

¹¹⁹ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Metodika k druhému vydání učebnici náboženství*, s. 27. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-jezisem/METODIKA-k-2-vydani.pdf>.

¹²⁰ Tamtéž.

Metodika v této kapitole neuvádí využití slovníčku z učebnice, kde je vysvětlen pojem „advent“, ani inspiraci k duchovnímu životu. Ta vysvětluje výraz „obrácení“. Žák je povzbuzován k časté modlitbě a přijímání svátosti.¹²¹

Práce v učebnici se pak přesouvá na 25. stranu, kde žáci v rámci první rozvíjející aktivity hledají v osmisměrci slova: *Izaiáš, Jan, Křtitel, Jeruzalém, Judsko, Jordán*.¹²² Ze zbývajících písmen skládají větu: *Advent je časem obrácení srdce k Pámu Ježíši*. V druhé rozvíjející aktivitě katecheta vysvětluje žákům pojem „obrácení“ a žáci doplňují do dvou vět vhodná slova.¹²³ Doplněné věty zní: *Ježíš mi dává sílu mít rád i toho, kdo mi není sympatický. Ježíš mi dává sílu dělat dobro pro druhé*.¹²⁴

Tato kapitola nabízí dvě doplňující aktivity. První z nich je spojena s přílohami, kde si na 71. straně žáci mohou vystříhnout kruh představující liturgický rok. Autoři v metodice navrhují, aby si do něj žáci zapisovali svátky, které slavíme během roku, svátky světců, s nimiž se v hodinách seznámili či jiné údaje o liturgických obdobích.¹²⁵

Druhou doplňující aktivitou je seznámení se s postavou sv. Františka z Assisi. K vyprávění jeho životního příběhu lze použít multimediální prezentaci, kde je světcův život rozdělen na čtyři části: obrácení, povolání, chvalo zpěv a jesličky. Každá z nich je tematickým doplněním tří adventních a jedné vánoční vyučovací hodiny.¹²⁶ Celá prezentace čítá 12 slajdů. V rámci této kapitoly si katecheta s žáky může projít první část prezentace s názvem obrácení, která se skládá ze čtyř slajdů. První z nich je úvodní s obrazem sv. Františka. Druhý slajd uvedený slovy *veselý bohatý chlapec* popisuje v pěti béžových rámečcích první etapu Františkova života, kdy žil jako bohatý mladík, který si užíval života a chtěl se stát udatným rytířem. Informace ilustrují na pozadí tři obrazy. Je na nich křičící muž, lidé v baru a bitva. Třetí slajd nese název *František se mění*. Zachycuje v šesti zelených a modrých rámečcích okamžiky Františkova života, kdy začal myslet jinak a postupně se měnil. Tyto popisky doplňují obrazy hada, srdce a jeskyně. Poslední slajd obsahuje dva zelené rámečky, z nichž jeden vystihuje důvod Františkova obrácení: *našel*

¹²¹ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 24.

¹²² Tamtéž, s. 25.

¹²³ Srov. Tamtéž.

¹²⁴ Tamtéž.

¹²⁵ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Metodika k druhému vydání učebnici náboženství*, s. 27. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-jezisem/METODIKA-k-2-vydani.pdf>.

¹²⁶ Srov. Tamtéž, s. 27–28.

bohatství v přátelství s Bohem a druhý popisuje důsledek. *Františkovo srdce přetévalo láskou a radostí, kterou chtěl všem rozdávat.*¹²⁷ Metodika ještě katechetovi navrhuje prolínat prezentaci drobnými úkoly, otázkami a zamyšlením.¹²⁸

Žáci mají možnost prohlédnout si obraz sv. Františka a přečíst si stručně o jeho obrácení také v učebnici v zeleném rámečku.¹²⁹

Na závěr hodiny katecheta vysvětluje žákům týdenní výzvu, která spočívá ve vytvoření si vlastního adventního předsevzetí. Náповědou jim může být text na béžovém pozadí v dolní části strany, kde se žákovi navrhuje, aby si zvolil předsevzetí, které *bude jednoduché, bude někomu prospěšné a bude žákovi dělat radost.*¹³⁰ Také sms zpráva v mobilu vede k vytvoření předsevzetí.¹³¹

3.1.5.3 Třetí tematický celek – 16. kapitola *Ježíš nás učí poslouchat Otce*

Další tematický celek začíná kapitolou o vánočních událostech a poté se vrací do mezidobí. Nese název *Ježíš je Boží Syn a ukazuje nám cestu k Otci*. Metodika u něj předkládá tyto cíle:

- 1) *Znalosti: Žák vysvětlí a obhájí, že Ježíš je Boží Syn, jeho cílem je přivést lidi ke společenství s Otcem do nebeského království a ve svém učení vysvětluje základní principy života v tomto království.*
- 2) *Postoje: Žák do svého žebříčku hodnot zařazuje hodnoty láska k bližním a odpuštění, oceňuje hodnotu sebezáporu a přijímá zodpovědnost za rozvoj své osobnosti.*
- 3) *Dovednosti: Prostřednictvím drobných kroků v týdenní výzvě si žák osvojuje návyk konání dobra i ve chvílích, kdy přicházejí těžkosti.*¹³²

¹²⁷ Srov. KATECHETICKÉ CENTRUM OLOMOUC. *Výuka náboženství. Učebnice Na cestě s Ježíšem*. [online]. [cit. 2022-02-19]. Dostupné z:

<https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fdownload2.katechetiolomouc.cz%2Fkatechetiolomouc-cz%2Fvyuka-nabozenstvi%2F1-stupen%2Fucebnice%2Fna-ceste-s-jezisem%2F9-12-sv-frantisek.pptx&wdOrigin=BROWSELINK>.

¹²⁸ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Metodika k druhému vydání učebnici náboženství*, s. 28. Dostupné z:

<https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-ceste-s-jezisem/METODIKA-k-2-vydani.pdf>.

¹²⁹ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 25.

¹³⁰ Tamtéž.

¹³¹ Srov. Tamtéž.

¹³² *Na cestě s Ježíšem. Metodika k učebnici náboženství*, s. 4. Dostupné z:

https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-ceste-s-jezisem/na_ceste_s_jezisem_-_metodika.pdf.

Tento tematický celek obsahuje pět kapitol. Jsou to:

12. Boží Syn mezi námi

13. Ježíš učí o nebeském království

14. Ježíš nás učí stávat se bližními

15. Ježíš nás učí odpouštět

16. Ježíš nás učí poslouchat Otce¹³³

Z výše jmenovaných témat se zaměříme na popis 16. kapitoly *Ježíš nás učí poslouchat Otce*, kterou najdeme v učebnici na 38. a 39. straně, v metodice na 40. až 42. straně. Tato vyučovací hodina vychází od podobenství o dvou synech Mt 21, 28–31.

Cíl hodiny: Žák se zamýšlí nad tím, co je to Boží vůle, uvědomuje si hodnotu překonávání se a prostřednictvím sebou zvoleného úkolu se cvičí ve vytrvalosti i ve chvílích, kdy přicházejí překážky.¹³⁴

Na začátku hodiny se může katecheta s žáky vrátit k týdenní výzvě z předchozí hodiny, která se soustředila na tematiku odpuštění.¹³⁵

V úvodu do nové kapitoly katecheta žákům stručně vysvětluje, že Boží vůlí se rozumí Boží plán s námi a tímto plánem je, abychom s Bohem byli v jeho království. Také my máme různé plány, co bychom chtěli dělat, někdy nám je však překazí lenost, nebo jiná překážka.¹³⁶

Autoři v metodice doporučují, aby katecheta nejprve seznámil žáky s reáliemi práce na vinici a teprve pak, aby četli Boží slovo a vysvětlovali si ho.¹³⁷

Dále může následovat samotná četba podobenství o dvou synech Mt 21, 28–31, které se nachází v učebnici pod názvem kapitoly na tmavě žlutém pozadí. Úryvek je ilustrován barevnou

¹³³ *Na cestě s Ježíšem. Metodika k druhému vydání učebnici náboženství*, s. 40. Dostupné z:

<https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-jezisem/METODIKA-k-2-vydani.pdf>.

¹³⁴ Tamtéž.

¹³⁵ Srov. Tamtéž.

¹³⁶ Srov. Tamtéž, s. 41.

¹³⁷ Srov. Tamtéž.

kresbou tří osob, které pracují v lisovací nádrži. Jednotlivé části nádrže jsou označeny písmeny A, B, C, D, E, protože obrázek je také součástí rozvíjející aktivity na 39. straně.¹³⁸

V učebnici pod obrázkem se nachází na tmavě fialovém pozadí výklad k podobenství, vedle něho potom na světle fialovém pozadí jsou uvedeny otázky k biblickému textu.¹³⁹ *Kolik postav vystupuje v příběhu? Jaká byla otcova vůle? Který ze synů ji splnil? Co bys dokázal říci o tom, jací byli tito synové?*¹⁴⁰ V dolní části strany je na dalším tmavě fialovém pozadí umístěna inspirace k duchovnímu životu žáků, kteří jsou zde povzbuzováni k tomu, aby se trénovali v překonávání vlastní lenosti. K úspěchu jim pomůže modlitba a vlastní vytrvalost. Vedle této inspirace je umístěn slovníček, který vysvětluje pojmy „Boží vůle“, „poslušnost“, „sebezápor“.¹⁴¹ Metodika k práci s těmito texty v učebnici nic neuvádí.

Katecheta se s žáky může přesunout v učebnici na 39. stranu, kde jsou uvedeny dvě rozvíjející aktivity. První z nich se týká práce na vinici. Žáci zde mají pět různě barevných rámečků s popisy jednotlivých částí nádrže. Do prázdného čtverečku mají vepsat správné písmeno na základě již zmíněného obrázku z 38. strany. Pod rámečky je aktivita doplněna zajímavostí.¹⁴² *Málokterý vinař si mohl dovolit vlastní lis, většinou se o něj dělili všichni. Na výrobě vína se podílelo celé společenství. Doba lisování hroznů byla dobou slavení a radosti.*¹⁴³ Druhá rozvíjející aktivita se zaměřuje na překonávání lenosti. Jsou zde tři různě barevné rámečky s osobní otázkou pro žáka.¹⁴⁴ *Kdy ty zažíváš, že se musíš přemoci? Co se stane, když se přemůžeš a činnost, do které se ti nechce, uděláš? Jak to dopadne, když zvítězí lenost?*¹⁴⁵ Pod každou z nich je prostor pro žákovu odpověď. Metodika nabádá, aby katecheta vedl žáky k uvědomění, že pocit „nechce se mi“ je lenost, kterou je třeba přemáhat, protože nám brání v konání dobra.¹⁴⁶

¹³⁸ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 38.

¹³⁹ Srov. Tamtéž.

¹⁴⁰ Tamtéž.

¹⁴¹ Srov. Tamtéž.

¹⁴² Srov. Tamtéž, s. 39.

¹⁴³ Tamtéž.

¹⁴⁴ Srov. Tamtéž.

¹⁴⁵ Tamtéž.

¹⁴⁶ *Na cestě s Ježíšem. Metodika k druhému vydání učebnice náboženství*, s. 41. Dostupné z:

<https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-jezisem/METODIKA-k-2-vydani.pdf>.

Na konci hodiny katecheta vysvětluje žákům týdenní výzvu, kterou naleznou v učebnici v dolní části strany na béžovém pozadí.¹⁴⁷ Nese název *konat dobro, i když se mi nechce*.¹⁴⁸ Žáci jsou povzbuzováni k tomu, aby se rozhodli pro něco jednoduchého a udělali to. Jako případ uvádí nenechávat domácí úkoly na poslední chvíli, nebo vstát včas. Pomůckou pro žáky může být karta z přílohy na 75. straně, kterou si mohou vystříhnout, zohnout a dopisovat do ní svá předsevzetí.¹⁴⁹ V mobilu mají žáci odpovědět na zprávu: *Práce na vinici byla namáhavá, ale i zábavná. Jaká práce baví tebe?*¹⁵⁰

3.1.5.4 Čtvrtý tematický celek – 21. kapitola *Ježíš dává svůj život*

Předposlední tematický celek zavírá biblické texty z postní doby, a proto nese název *Ježíš se připravuje*. Metodika zde vytyčuje tyto cíle:

- 1) *Znalosti: Žák vysvětlí, v čem spočívá vrchol Ježíšova mesiášského poslání, propojuje jednotlivé biblické události s děním při liturgii nebo v osobním životě.*
- 2) *Postoje: Žák ocení význam poslušnosti vůči Božímu slovu.*
- 3) *Dovednosti: Žák se učí hledat oporu v Bohu a procvičuje se v prosociálním jednání.*¹⁵¹

Tento tematický celek tvoří šest kapitol. Jsou to:

17. *Pokoušení na poušti*
18. *Proměnění na hoře*
19. *Lazar z Betánie*
20. *Vjezd do Jeruzaléma*
21. *Ježíš dává svůj život*
22. *Ježíš svou smrtí otevírá nebe*¹⁵²

Z témat se nyní zaměříme na popis 21. kapitoly *Ježíš dává svůj život*. Nalezneme ji v učebnici na 48. a 49. straně, v metodice na 48. až 50. straně. U této vyučovací hodiny není uveden jeden výchozí biblický text, ale pracuje se s více texty, které zachycují poslední události Ježíšova pozemského života od Poslední večeře až po zatčení.

¹⁴⁷ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 39.

¹⁴⁸ Tamtéž.

¹⁴⁹ Srov. Tamtéž.

¹⁵⁰ Tamtéž.

¹⁵¹ *Na cestě s Ježíšem. Metodika k učebnici náboženství*, s. 4. Dostupné z:

https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1_stupen/ucebnice/na-cestě-s-jezisem/na_cestě_s_jezisem_-_metodika.pdf.

¹⁵² Tamtéž.

*Cíl hodiny: Žák vysvětlí, že Ježíš nám dává svůj život: skrze službu a dar eucharistie, takto nám dává příklad k následování.*¹⁵³

Katecheta se může nejprve vrátit k tomu, jak se žákům dařilo uskutečňovat týdenní výzvu. Vrací se s nimi k jejich postnímu předsevzetí. Ptá se jich, zda byli na mši svaté a vzpomněli si při ní na Ježíšův vjezd do Jeruzaléma, který byl tématem minulé hodiny.¹⁵⁴

Katecheta uvádí žáky do nové kapitoly, která se týká předposledního dne Ježíšova pozemského života. Žáci se mohou zamyslet nad tím, jak by chtěli prožít poslední den svého života.¹⁵⁵

Metodika vysvětluje, že s posledními událostmi Ježíšova života se žáci seznámí pomocí obrazů, které se nachází v učebnici.¹⁵⁶ Na 48. straně jsou tři barevné obrazy. Na prvním je Ježíš umývající nohy učedníkovi. K němu se vztahuje text na béžovém pozadí s názvem události:¹⁵⁷ *Ježíš myje nohy učedníkům*, větou z evangelia: *Jak jsem já udělal vám, tak máte dělat i vy* a otázkou pro žáka: *Co tím Ježíš myslel?*¹⁵⁸ Metodika vede k odpovědi: *Máme jej následovat k láskyplné službě druhým.*¹⁵⁹

Druhý obrázek zachycuje Poslední večeři. Vedle něj se nachází ve stejném stylu text:¹⁶⁰ *Ježíšova Poslední večeře*, věta z evangelia: *Vezměte a jezte, toto je moje tělo*. Žáci doplňují výraz „tělo“. Otázka pro žáka: *Odkud známe tato slova?*¹⁶¹ Metodika napovídá, že ze *mše svaté*.¹⁶²

¹⁵³ *Na cestě s Ježíšem. Metodika k druhému vydání učebnici náboženství*, s. 48. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-jezisem/METODIKA-k-2-vydani.pdf>.

¹⁵⁴ Srov. Tamtéž, s. 49.

¹⁵⁵ Srov. Tamtéž.

¹⁵⁶ Srov. Tamtéž.

¹⁵⁷ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 48.

¹⁵⁸ Tamtéž.

¹⁵⁹ *Na cestě s Ježíšem. Metodika k druhému vydání učebnici náboženství*, s. 49. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-jezisem/METODIKA-k-2-vydani.pdf>.

¹⁶⁰ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 48.

¹⁶¹ Tamtéž.

¹⁶² *Na cestě s Ježíšem. Metodika k druhému vydání učebnici náboženství*, s. 49. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-jezisem/METODIKA-k-2-vydani.pdf>.

Událost Poslední večeře se opakuje také na třetím obrázku. Věta z evangelia, do které mají žáci opět doplnit dvě slova je:¹⁶³ *Toto je kalich mé krve, to konejte na mou památku*. Otázka pro žáka: *Co znamená druhá věta?*¹⁶⁴ Metodika vysvětluje, že *Ježíš nás zve k přijímání jeho Těla a Krve v eucharistii*.¹⁶⁵

Zbývající tři obrázky jsou umístěny v horní části 49. strany. Na prvním z nich je Ježíš se třemi učedníky a pod nimi text na béžovém pozadí.¹⁶⁶ Titul: *Ježíš prosí o modlitbu*, věta z evangelia: *Má duše je smutná až k smrti. Zůstaňte zde a bděte se mnou*.¹⁶⁷ Úkolem žáků je zde dopsat k učedníkům na obrázku jména. Metodika zde vysvětluje, že se jedná o stejné učedníky, kteří byli s Ježíšem při jeho proměnění na hoře. Ježíš má strach, a tak prosí své nejbližší o modlitbu.¹⁶⁸

Na vedlejším obrázku je Ježíš modlící se v Getsemanské zahradě, v dálce je vidět tři spící učedníky.¹⁶⁹ Název: *Ježíš se modlí*. Věta z evangelia: *Otče, ne jak já chci, ale jak ty chceš*. Osobní otázka pro žáka: *Co děláš ty, když máš strach? Co bys v tu chvíli potřeboval?*¹⁷⁰ Metodika dodává, že učedníci spí a Ježíš je zůstává sám. Je zvyklý plnit Otcovu vůli a chce tak i nyní. Otec posílá anděla, aby jej posílil.¹⁷¹

Poslední obrázek představuje Ježíše, kterému jde naproti Jidáš se dvěma vojáky. Vedle máme opět text na béžovém pozadí.¹⁷² Název: *Ježíš se vydává*. Věta z evangelia je zde rozepsána podle postav. *Koho hledáte? Ježíše Nazaretského. Já jsem to!*¹⁷³ Metodika zde shrnuje, že Ježíš

¹⁶³ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 48.

¹⁶⁴ Tamtéž.

¹⁶⁵ *Na cestě s Ježíšem. Metodika k druhému vydání učebnici náboženství*, s. 49. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-ceste-s-jezisem/METODIKA-k-2-vydani.pdf>.

¹⁶⁶ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 49.

¹⁶⁷ Tamtéž.

¹⁶⁸ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Metodika k druhému vydání učebnici náboženství*, s. 50. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-ceste-s-jezisem/METODIKA-k-2-vydani.pdf>.

¹⁶⁹ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 49.

¹⁷⁰ Tamtéž.

¹⁷¹ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Metodika k druhému vydání učebnici náboženství*, s. 50. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-ceste-s-jezisem/METODIKA-k-2-vydani.pdf>.

¹⁷² Srov. *Na cestě s Ježíšem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 49.

¹⁷³ Tamtéž.

nám svým životem, smrtí a zmrtvýchvstání otevřel cestu do nebe. Jeho smrt není dílem náhody, ani těch, kdo jej zajali, ale on sám se dobrovolně vydává, aby nás zachránil.¹⁷⁴

Shrnutí ke všem uvedeným událostem si žáci mohou přečíst také v učebnici na 49. straně v rámečku na fialovém pozadí.¹⁷⁵

Katecheta uzavírá hodinu vysvětlením týdenní výzvy, kterou si žáci mohou přečíst v učebnici v dolní části strany v rámečku na béžovém pozadí. Katecheta povzbuzuje žáky, aby se od Ježíše učili projevům lásky vůči druhým. Týdenní výzva uvádí jako příklad jejich služby prostření stolu, vhodné chování u jídla, pomoc s úklidem a mytím nádobí. K inspiraci jim může posloužit karta z přílohy na 74. straně. Sms zpráva v mobilu se vrací k tématu strachu. Žáci zde mají napsat, čeho se bojí.¹⁷⁶

K této vyučovací hodině lze také využít doplňující multimediální prezentaci nazvanou *Slavnostní hostina*. Prezentace čítá pět slajdů. Na prvním se nachází velký červený nápis *Od Poslední večeře k nedělnímu stolu*. Jedná se o zachycení toho, co mají společné oltář v kostele s prostřeným stolem v rodině, proto zde jsou dvě fotografie těchto míst. Mezi nimi se nachází dva rámečky na šedém pozadí, kde jsou popsány tyto společné aspekty. Druhý slajd se týká Poslední večeře. Je zde červený nápis *Poslední Ježíšova večeře s učedníky před ukřižováním*, pod ním je umístěna fotografie Poslední večeře s popisky v rámečcích. Klade se důraz na to, že učedníci vše s velkou péčí připravili a Ježíš nám daroval pokrm věčného života, tedy své Tělo a Krev. Třetí slajd je zaměřen na mši svatou. Nápis zní: *U obětního stolu při mši svaté*. Je ilustrován fotografií ze mše svaté. Informace navazují na předchozí slajd, zdůrazňuje se, že v kostele je vše připraveno, církev koná to, co Ježíš ustanovil při Poslední večeři a přijímáme Ježíšovo Tělo a Krev. Čtvrtý slajd představuje společenství u stolu v rodinách, které je pokračováním eucharistické hostiny, proto jsou zde dvě fotografie rodiny u prostřeného stolu.

¹⁷⁴ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Metodika k druhému vydání učebnice náboženství*, s. 50. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-jezisem/METODIKA-k-2-vydani.pdf>.

¹⁷⁵ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 49.

¹⁷⁶ Srov. Tamtéž.

Poslední slajd tvoří velkým červeným písmem modlitba:¹⁷⁷ *Pane Bože dobrotivý, jen z tvé vůle jsme zde živi. U stolu je dosti místa, dej, ať můžem hostit Krista.*¹⁷⁸

3.1.5.5 Pátý tematický celek - 25. kapitola *Ježíš posílá Ducha Svatého*

Poslední tematický celek se svými biblickými texty koresponduje s Velikonocemi a je uzavřen kapitolou z knihy Zjevení sv. Jana. Nese název *Ježíš přináší nový život*. Metodika k němu vyznačuje tyto cíle:

- 1) *Znalosti: Žák popíše a vysvětlí Ježíšovo jednání po zmrtvýchvstání, včetně seslání Ducha Svatého a pokládání základních stavebních kamenů při vzniku církve.*
- 2) *Postoje: Žák zvnitřňuje hodnoty společenství a proaktivity a na jejich základě koriguje své jednání.*
- 3) *Dovednosti: Žák rozpoznává přítomnost Ježíše a Ducha Svatého v životě svém i v životě církve.*¹⁷⁹

Tento tematický celek je složen z osmi kapitol. Jsou to:

23. *Ježíš vstal z mrtvých!*
24. *Ježíš se zjevuje učedníkům*
25. *Ježíš posílá Ducha svatého*
26. *Petr káže zástupu*
27. *Ježíš povolává Šavla*
28. *Misijní cesty apoštola Pavla*
29. *Pavlovy dopisy*
30. *Nové nebe a nová země*¹⁸⁰

Z těchto témat se zaměříme na popis 25. kapitoly *Ježíš posílá Ducha Svatého*, kterou nalezneme v učebnici na 56. a 57. straně, v metodice na straně 55. až 57. Tato vyučovací hodina je postavena na úryvku Sk 1, 14; 2, 1–8 o seslání Ducha Svatého.

¹⁷⁷ Srov. KATECHETICKÉ CENTRUM OLOMOUC. *Výuka náboženství. Učebnice Na cestě s Ježíšem*. [online]. [cit. 2022-02-19]. Dostupné z:

<https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fdownload2.katechetiolomouc.cz%2Fkatechetiolomouc-cz%2Fvyuka-nabozenstvi%2F1-stupen%2Fucebnice%2Fna-ceste-s-jezisem%2F21-slavnostni-hostina.pptx&wdOrigin=BROWSELINK>.

¹⁷⁸ Srov. Tamtéž.

¹⁷⁹ *Na cestě s Ježíšem. Metodika k učebnici náboženství*, s. 4. Dostupné z:

https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1_stupen/ucebnice/na-ceste-s-jezisem/na_ceste_s_jezisem_-_metodika.pdf.

¹⁸⁰ Tamtéž.

*Cíle hodiny: Žák vysvětlí, že Ježíš poté, co vystoupil na nebesa, posílá Ducha Svatého, poznává, kdo je Duch Svatý a jak působí v životě člověka a církve.*¹⁸¹

Katecheta může začít hodinu diskusí nad týdenní výzvou a hovořit s žáky o tom, zda během týdne přemýšleli o své roli ve farnosti.¹⁸²

Nové téma katecheta uvádí otázkami: *Při jaké příležitosti dostáváte dárky? Od koho? Máte z nich radost?*¹⁸³ Uzavírá tím, že Ježíš před svým odchodem do nebe řekl učedníkům, ať čekají na jeho dar, který jim pošle.¹⁸⁴

Následuje četba biblického úryvku Sk 1, 14; 2, 1–8 o seslání Ducha Svatého, který se nachází v učebnici pod názvem kapitoly na tmavě žlutém pozadí. Text je doplněn kreslenou barevnou ilustrací Marie a apoštolů, na které sestoupil Duch Svatý v podobě ohnivých jazyků. Vedle ilustrace na hnědém pozadí si žáci mohou k úryvku přečíst shrnutí.¹⁸⁵ Podobné nabízí také metodika. *Ježíš sesílá na apoštoly svého Ducha. Ten je proměňuje a spojuje do společenství církve, ve které a skrze kterou působí dodnes.*¹⁸⁶

Dále katecheta s žáky diskutuje nad otázkami, které jsou umístěny v učebnici na béžovém pozadí.¹⁸⁷ *Co dělali Ježíšovi přátelé předtím, než na ně sestoupil Duch Svatý? Co se dělo ve chvíli, kdy na ně sestoupil Duch Svatý? Co způsobil Duch Svatý?*¹⁸⁸ Komentář v metodice se soustřeďuje na poslední otázku. Zdůrazňuje, že Duch Svatý apoštoly proměnil. Rozuměli všemu, co jim Ježíš říkal. Měli odvahu vyjít a hlásat radostnou zvěst.¹⁸⁹ *Poté katecheta přečte a okomentuje žákům definici církve ze slovníčku v učebnici a naváže přitom na ročníkové téma*

¹⁸¹ *Na cestě s Ježíšem. Metodika k druhému vydání učebnici náboženství*, s. 55. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-jezisem/METODIKA-k-2-vydani.pdf>.

¹⁸² Srov. Tamtéž.

¹⁸³ Tamtéž, s. 56.

¹⁸⁴ Srov. Tamtéž.

¹⁸⁵ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 56.

¹⁸⁶ *Na cestě s Ježíšem. Metodika k druhému vydání učebnici náboženství*, s. 56. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-jezisem/METODIKA-k-2-vydani.pdf>.

¹⁸⁷ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 56.

¹⁸⁸ Tamtéž.

¹⁸⁹ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Metodika k druhému vydání učebnici náboženství*, s. 56. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-jezisem/METODIKA-k-2-vydani.pdf>.

*Ježíš zve k následování. Vysvětlí žákům, že celý proces sesílání Ducha Svatého, proměny člověka, spojování a působení Ducha Svatého uprostřed církve funguje neustále.*¹⁹⁰

Na hnědém pozadí v dolní části strany učebnice si žáci mohou přečíst inspiraci ke svému duchovnímu životu, která hovoří o darech Ducha Svatého a o tom, že tyto dary dostáváme ke službě druhým. K tomuto textu metodika nic neuvádí.¹⁹¹

Následně se práce v učebnici přesouvá na 57. stranu, kde se nachází dvě rozvíjející aktivity. První z nich je zaměřena na působení Ducha Svatého. Jsou zde čtyři obrázky, s kterými se již žáci v učebnici dříve setkali. Obrázky jsou očíslovány. Úkolem žáků je doplnit číslo obrázku k větám, které vyjadřují, jak v dané události na obrázku působí Duch Svatý.¹⁹² Metodika tyto obrázky stručně komentuje a podává správné řešení. *Zvěstování: Maria poté, co souhlasila s Boží vůlí, je naplněna Duchem Svatým a stává se matkou Božího Syna. Duch Svatý proměňuje náš život. Navštívení: Alžběta je při setkání s Marií naplněna Duchem Svatým a poznává, že Marii se narodí Boží Syn. Dává schopnost poznávat Boží tajemství. Pokušení Na poušti: Duch Svatý vede Ježíše na poušť, aby se zde připravil na své poslání. Radí nám, co máme dělat. Seslání Ducha Svatého: Duch Svatý sestupuje na Ježíšovy přátele, vytváří z nich společenství církve a proměňuje v odvážné hlasatele. Spojuje a dodává odvahu.*¹⁹³

Druhá rozvíjející aktivita je zaměřena na dary Ducha Svatého. V učebnici jsou v různých barevných kruzích rozházená písmena jednotlivých darů, které mají žáci poskládat a napsat, jaký je jejich správný název.¹⁹⁴ Metodika dodává, že k vysvětlení jednotlivých darů může katechetovi pomoci multimediální prezentace z webových stránek centra.¹⁹⁵

¹⁹⁰ *Na cestě s Ježíšem. Metodika k druhému vydání učebnici náboženství*, s. 56. Dostupné z: <https://download2.katechtiolomouc.cz/katechtiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-jezisem/METODIKA-k-2-vydani.pdf>.

¹⁹¹ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 56.

¹⁹² Srov. *Tamtéž*, s. 57.

¹⁹³ *Na cestě s Ježíšem. Metodika k druhému vydání učebnici náboženství*, s. 57. Dostupné z: <https://download2.katechtiolomouc.cz/katechtiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-jezisem/METODIKA-k-2-vydani.pdf>.

¹⁹⁴ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 57.

¹⁹⁵ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Metodika k druhému vydání učebnici náboženství*, s. 57. Dostupné z: <https://download2.katechtiolomouc.cz/katechtiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-jezisem/METODIKA-k-2-vydani.pdf>.

Tato prezentace se nazývá *Dary Ducha Svatého*, obsahuje osm slajdů a je celá laděná do červené barvy. Na prvním slajdu je umístěn název, ikona seslání Ducha Svatého na Pannu Marii a na apoštoly, a vedle ní je stručný komentář k této události. Druhý slajd tvoří velká fotografie kopule chrámu s motivem Ducha Svatého a jeho darů. Přes fotografii jde bílý nápis: *Duch Svatý přináší sedm darů*. Na třetím slajdu jsou všechny dary vypsány, ilustruje je fotografie zabalených darů. Čtvrtý až osmý slajd vysvětlují vždy v několika odrážkách jednotlivé dary. Na čtvrtém slajdu je spojen dar moudrosti a rozumu, ilustračním obrázkem je sova. Na pátém slajdu jsou společně uvedeny dar rady a síly, ilustruje je obrázek mravence zvedajícího těžké břemeno. Na šestém se nachází dar umění, jehož doplňuje obrázek rodiny. Na sedmém slajdu je spojen dar zbožnosti a bázně Boží, jež ilustrují ruce s růžencem. Poslední slajd je tvořen fotografií malby Ducha Svatého a slovy z hymnu k Duchu Svatému.¹⁹⁶

Na konci vyučovací hodiny může katecheta povzbudit žáky k plnění týdenní výzvy, kterou naleznou v učebnici na béžovém pozadí v dolní části strany. Spočívá v tom, aby si žáci během dne vzpomněli na Ducha Svatého a prosili jej o pomoc. Žáci také mohou odpovědět na sms zprávu v mobilu, kde mají napsat, který z darů Ducha Svatého by nejvíce chtěli.¹⁹⁷

3.2 Učebnice *Na cestě s Božím lidem*

Nyní se zaměříme na tuto druhou publikaci. Podobně jako u předchozí učebnice i zde se budeme nejprve zabývat jejím vzhledem a strukturou. Dále přejdeme k doplňujícím materiálům, kterými je v tomto případě metodika, sedm obrázků, které lze použít k 11. a 13. vyučovací hodině, a několik odkazů. Tato učebnice není rozdělena na žádné tematické celky. Vzhledem však k tomu, že obsahuje stejný počet témat jako předchozí učebnice, vybereme si z ní pět kapitol, u nichž podrobně popíšeme průběh vyučovacích hodin podle toho, co k nim nabízí učebnice a metodika.

3.2.1 Popis učebnice *Na cestě s Božím lidem*

Tato učebnice probírá starozákonní témata. Její vazba je laděna do světle žluté barvy. Na přední straně vazby se v horní části nachází bílým písmem na fialovém podkladu celý její

¹⁹⁶ Srov. KATECHETICKÉ CENTRUM OLOMOUC. *Výuka náboženství. Učebnice Na cestě s Ježíšem*. [online]. [cit. 2022-02-19]. Dostupné z:

<https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fdownload2.katechetiolomouc.cz%2Fkatechetiolomouc-cz%2Fvyuka-nabozenstvi%2F1-stupen%2Fucebnice%2Fna-ceste-s-jezisem%2F25-dary-ducha-svateho.pptx&wdOrigin=BROWSELINK>.

¹⁹⁷ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 57.

název *Na cestě s Božím lidem*. Výrazy „cestě“ a „Božím“ jsou zvýrazněny větším typem písma. Těsně pod nadpisem se na hnědém pozadí černým písmem dozvídáme, že se jedná o učebnici náboženství pro děti ve věku 9–12 let. Po jedné straně názvu učebnice sedí kreslený barevný lev a po druhé straně je roh učebnice lemován jeho stopami. Tyto dva motivy se na různých místech opakují v celé publikaci. Zbylé tři čtvrtiny vazby pod nadpisem zaujímá kreslená barevná ilustrace lidu procházejícího Rudým mořem, nad nímž Mojžíš drží rozeprté ruce.¹⁹⁸

V horní části tiráže se opakuje již zmíněný název, určení učebnice a možnost stažení metodiky na webových stránkách katechetického centra. Poté informuje, že učebnice má církevní schválení od Mons. Jana Graubnera, arcibiskupa olomouckého, ze dne 25.5. 2021 č. j.: 77/21 Ord. V dolní části tiráže jsou uvedeny údaje o publikaci. Autory jsou Mgr. Martina Orlovská, PhD.; Mgr. Jana Šaratová, Dis. Ilustrovala ji Bc. Monika Goldová. Graficky upravil Mgr. Ondřej Morcinek. Teologickou recenzi poskytli ThLic. Josef Míkulášek, Ph.D.; ThLic. Bedřich Horák. Jazykovou korekturu dělala Mgr. Zuzana Nakládalová. Vytiskla D.R.J. Tiskárna Resl s.r.o. V prvním vydání vydalo Arcibiskupství olomoucké roku 2021. Kontaktní emailová adresa je katecheti@ado.cz. ISBN je 978-80-85396-09-6.¹⁹⁹

Třetí stranu zaujímá Bible, která je zde graficky představena jako celá knihovna knih. Jedná se o stejnou ilustraci, jakou jsem již popisovala na páté straně v učebnici *Na cestě s Ježíšem*. Liší se pouze tím, že je zde použit motiv lva a na hřbetech biblických knih je vedle názvu ponecháno místo v podobě světlého čtverečku na vepsání jejich zkratk. Toto doplňování souvisí s jednou z aktivit v první kapitole učebnice.²⁰⁰

Od 4. do 63. strany jsou rozložena jednotlivá témata, z nichž každé zabírá jednu dvoustranu. Názvy kapitol jsou odvozeny od vybraných starozákonních knih, příběhů či postav a jsou označeny čísly od 1 do 30. Jmenovitě zde nalezneme tato témata:²⁰¹

- 1) *Boží slovo*
- 2) *Píseň o stvoření*
- 3) *Stvoření člověka*
- 4) *Pád člověka*

¹⁹⁸ Srov. ORLOVSKÁ, Martina; ŠARATOVÁ, Jana. *Na cestě s Božím lidem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*. 1. vyd. Olomouc: Arcibiskupství olomoucké, 2021, přední strana vazby.

¹⁹⁹ Srov. Tamtéž, tiráž.

²⁰⁰ Srov. Tamtéž, s. 3.

²⁰¹ Srov. Tamtéž, s. 4–63.

- 5) *Praotec víry*
- 6) *Abrahám a Lot*
- 7) *Abrahám a Izák*
- 8) *Ezau a Jakub*
- 9) *Jakubova cesta*
- 10) *Josef*
- 11) *Mojžiš*
- 12) *Vyvedení z Egypta*
- 13) *Život na poušti*
- 14) *Smlouva s Bohem*
- 15) *Příchod do Zaslíbené země*
- 16) *Doba soudců: Gedeon*
- 17) *Prorok Samuel*
- 18) *Saul – 1. izraelský král*
- 19) *David*
- 20) *David – psanec a král*
- 21) *Davidův hřích*
- 22) *Žalmy*
- 23) *Moudrý král Šalomoun*
- 24) *Jeruzalémský chrám*
- 25) *Mudroslovné knihy*
- 26) *Rozdělené království*
- 27) *Eliáš – prorok Severního království*
- 28) *Izaiáš – prorok Jižního království*
- 29) *Daniel – prorok v babylonském zajetí*
- 30) *Obnova Jeruzaléma²⁰²*

Z výběru témat a způsobu jejich řazení tedy vyplývá, že v této učebnici jsou kapitoly řazeny chronologicky. Lze také říci, že mají podobnou strukturu. V celé učebnici se v jednotlivých kapitolách různě opakují stejné barvy. Jsou to: fialová, červená, zelená, modrá a hnědá. Jedna dvoustrana je vždy laděna do odstínů stejné barvy. V horní části první strany je na barevném pozadí umístěn bílým hůlkovým písmem název tématu s pořadovým číslem. Z jedné strany

²⁰² *Na cestě s Božím lidem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let, s. 4–63.*

nadpisu je ilustrace lva a z druhé strany jeho stopy. Celá první strana se zaměřuje na seznámení žáka s daným biblickým příběhem. Jedná se vždy o kombinaci přímých citací z Bible s volným převyprávěním příběhu na základě biblického textu. Toto vyprávění je vždy doplněno kreslenou barevnou ilustrací či ilustracemi.²⁰³

Druhá strana slouží z větší části k procvičení probraného tématu. Nachází se zde jedno, dvě, někdy i více cvičení, které jsou očíslovány. Jsou to například osmisměrky, křížovky, rébusy, doplňování písmen, slov, vět, přiřazování apod. Obvykle alespoň jeden z úkolů má osobní rozměr. To znamená, že má vést žáka k osobnímu zamyšlení nad daným aspektem života a k jeho vlastní odpovědi či zaujetí postoje. Některá cvičení či texty na druhé straně jsou doplněny kreslenými ilustracemi či fotografiemi. V některých kapitolách se v horní části druhé strany na barevném pozadí objevuje text, který lze chápat jako zajímavost k doplnění probíraného tématu. V dolní části druhé strany se pak v některých kapitolách nachází na barevném pozadí část *pozorování a aktivity*.²⁰⁴ V první kapitole učebnice autoři uvádějí, že Bible a příroda tvoří jeden celek, neboť jak četbou Božího slova, tak pozorováním přírody, můžeme poznávat Boží dobrotu a lásku. V části *pozorování a aktivity* pak vysvětlují, že také příroda se má stát pro žáky učebnicí, a právě k tomu jim mají pomoci uvedené úkoly. Tato část odkazuje na přílohy v zadní části učebnice a je určena spíše k domácí práci žáka.²⁰⁵

Zadní část učebnice za kapitolami od 65. do 81. strany zaujímají již zmíněné přílohy. Je jich zde celkem třináct, a kromě jedné se všechny vztahují na výše vysvětlenou část v učebnici *pozorování a aktivity*. Některé z nich navazují na téma probrané v dané kapitole. Barevný odstín a pořadové číslo uvedené u přílohy koresponduje s barvou a číslem kapitoly, jež na ni odkazuje.²⁰⁶

Pouze první příloha nemá pořadové číslo. Odkazuje na ni část *pozorování a aktivity* v první vyučovací hodině nazvané *Boží slovo*. Tato do modra laděná příloha je nazvána *Můj oblíbený strom*. Jedná se o úvodní a současně o celoroční aktivitu. Žák si má vybrat strom, který chce během roku pozorovat. Poté jej má nakreslit na stranu 66. Následující čtyři strany přílohy představují deník stromu. Šedé rámečky jsou rozděleny podle jednotlivých měsíců v roce.

²⁰³ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 4–63.

²⁰⁴ Srov. Tamtéž.

²⁰⁵ Srov. Tamtéž, s. 4. a 5.

²⁰⁶ Srov. Tamtéž, s. 65–81.

U každého si mohou žáci poznačit datum pozorování, denní dobu, aktuální počasí, dále si mají najít v Bibli větu podle uvedené biblické citace a opsat ji. Poslední úkol je v každém měsíci jiný, například:²⁰⁷ *Napiš, proč sis vybral/a tento strom a co je na něm zajímavého. Napiš svoji modlitbu chvály. Obejmeš svůj strom rukama? Změř obvod kmene a zapiš si ho. Napiš, čím je tvůj strom užitečný.*²⁰⁸

Na druhou přílohu hnědé barvy s názvem *Sázím strom* se odkazuje ve druhé kapitole *Píseň o stvoření*. Nejdříve je zde vypsáno, co vše je třeba si připravit a pod tím se na světle hnědém pozadí nachází postup toho, co má žák udělat, aby si nechal naklíčit v zavařovací sklenici semínka citronu. Je zde také místo na datum, kdy semínka do sklenice vložil a ilustrační fotografie naklíčených semínek.²⁰⁹

Na stejné 71. straně je umístěna ještě třetí příloha modré barvy *Používám rozum pro dobrou věc*, k níž se odvolává třetí téma *Stvoření člověka*. Autoři žákovi navrhnou, aby se poradil s někým doma a vyrobil něco z jablek. Může to být například salát, sušená jablka, kompot, koláč, přesnídávka apod. Hotový výrobek pak může nakreslit, nebo nalepit jeho fotku do sešitu a napsat, jak se připravuje. K tomu zde má prostor na běžovém pozadí, který doplňuje ilustrační fotografie jablka.²¹⁰

Na straně 72 jsou umístěny dvě přílohy fialové barvy s názvem *Sázím strom*. Na první z nich autoři odkazují v rámci čtvrté vyučovací hodiny *Pád člověka*. Je zde uvedena druhá část toho, co má žák udělat s naklíčeným semínkem citronu. Autoři radí zasadit jej do vaječné skořápky se zeminou, dát na světlé a teplé místo a pravidelně zalévat. Vysvětlují, že skořápka dodá semínku potřebnou výživu. Pod postupem je na světle hnědém pozadí místo na datum, kdy bylo semínko zasazeno a u něj je ilustrační fotografie vaječných skořápek se zeminou. Na druhou z příloh se odvolává sedmá kapitola *Abrahám a Izák*. Je zde vysvětlena třetí část postupu s naklíčeným semínkem. Autoři radí naplnit květináč zeminou, pomačkat vaječnou skořápku, přesadit sazeničku spolu se skořápkou do květináče, dát na slunné místo a pravidelně zalévat. Pod postupem je opět na světle hnědém pozadí místo na datum, kdy byla sazenička přesazena a vedle ilustrační fotografie sazeničky v květináči.²¹¹

²⁰⁷ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 66–70.

²⁰⁸ Tamtéž.

²⁰⁹ Srov. Tamtéž, s. 71.

²¹⁰ Srov. Tamtéž.

²¹¹ Srov. Tamtéž, s. 72.

Na modrou přílohu s číslem osm *Modlitby žehnání* se odkazuje v kapitole *Ezau a Jakub*. Je to jediná příloha, jež není spojena s částí pozorování a aktivity. Žák si zde může vystříhnout tři modlitby žehnání *před jídlem, když vstoupíš do domu, když projíždíš krajinou*²¹² a složit z nich knížečku, kterou autoři doporučují nosit v kapse. Má žákovi připomenout, že také on může žehnat.²¹³

Na 75. straně se nachází do hnědé barvy laděná příloha s pořadovým číslem jedenáct *Pozorováním zmoudřím*. Odvolává se na ni téma *Mojžiš*. Na světle hnědém pozadí autoři nejdříve vysvětlují, že Mojžiš potřeboval žít na poušti, aby se mohl stát dobrým vůdcem. Tím se stal pozorným k přírodě i k Božimu slovu. Dále si žáci mají najít v Bibli a na připravené řádky napsat, k čemu je zve v Př 6,6. Poté autoři pokračují spojením tématu o Mojžišovi s aktivitou. Žáci jsou vybízeni, aby se na YouTube podívali na video *Živý plášť planety země – GEODERMA*. Níže na straně je prostor k tomu, aby zde mohli nakreslit, nebo popsat živočicha, který je ve filmu zaujal. Dále autoři žákovi navrhuje, aby si sám, nebo s někým vyšel na zahradu či do volné přírody a pozoroval, co se tam děje. Níže autoři uzavírají: *Nyní jistě chápeš, že i tvoje jednání je důležité. Modli se za lidi, aby měli vnímavé srdce a každý den udělali něco pro uzdravení země. Vyber si jednoduchý krok k péči o Zemi a začni ho uskutečňovat: neplýtvat jídlem a zajímat se, jak se jídlo pěstuje...*²¹⁴ Na konci strany si žák může dopsat vlastní krok k péči o Zemi.²¹⁵

Příloha na straně 76 je označena modrou barvou a pořadovým číslem dvanáct. Nese název *Pečení chleba* a odvolává se na ni kapitola *Vyvedení z Egypta*. Autoři nejprve uvádějí žáka do aktivity a propojují ji s rychlým odchodem Izraelitů z Egypta. Vedle textu je umístěna ilustrační fotografie upečených chlebových placek. Pod ní jsou na světle hnědém pozadí vypsány potřebné ingredience a postup k jejich přípravě. Na konci mají žáci ve správném pořadí poskládat, co všechno museli Izraelité udělat, než si mohli upéct chleba.²¹⁶

Následující 77. stranu zabírá zelená příloha s číslem třináct *Krásy z přírody chválí Boha*, na niž se odkazuje v kapitole *Život na poušti*. Autoři předesílají aktivitu úvodem. *Součástí velekněžského roucha byl náprsník. Zdobilo jej 12 drahých kamenů a na každém bylo vyryto*

²¹² *Na cestě s Božím lidem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let, s. 73.*

²¹³ Srov. Tamtéž, s. 19.

²¹⁴ Tamtéž, s. 75.

²¹⁵ Srov. Tamtéž.

²¹⁶ Srov. Tamtéž, s. 76.

*jméno jednoho ze synů Izraele (Jakuba). Takto je a celé potomstvo nosil velekněz na srdci, kdykoliv vstupoval do svatyně. Tímto způsobem je připomínal Bohu a prosil za ně, aby jim žehnal.*²¹⁷ Na světle zeleném pozadí mají pak žáci za úkol vybarvit model velekněžského náprsníku a doplnit do něj jména Jakubových synů od nejstaršího po nejmladšího. Všichni synové jsou zde v tomto pořadí vyjmenováni. Ve stejném pořadí jsou zde uvedeny názvy drahých kamenů s jejich barvou. Vedle nich je barevná ilustrace náprsníku. Níže se nachází výzva k modlitbě za kněze a za lidi, kteří vedou žáka k víře. Má děkovat Bohu za to, že s ním kdykoliv a kdekoliv může mluvit. V dolní části přílohy se pod otázkou, *keré z těchto kamenů znáš*, nachází fotografie dvanácti drahých kamenů s jejich názvy.²¹⁸

Na modrou přílohu s pořadovým číslem šestnáct *Dobré nápady* se odkazuje u tématu *Doba soudců: Gedeon*. Autoři nejprve propojují následující aktivitu s postojem a vynalézavostí Gedeona. Na béžovém pozadí oslovují žáka. *Možná i ty vidíš zlé věci a toužíš je změnit. Tvoje vynalézavost může inspirovat druhé. Na celém světě je spousta lidí, kteří se zasazují o dobro, kteří tě mohou povzbudit.*²¹⁹ Žák je vybízen, aby se podíval na video *Největší lekce pro svět 2* na YouTube, poradil se s Bohem, rodiči a přáteli a do níže připraveného rámečku napsal, s jakými změnami začne. V druhé části aktivity má zakroužkovat, co je pro něj důležité. V nabídce je například čistý vzduch, mír na světě, ochrana zvířat apod. Příloha je ilustrována fotografií vodopádů.²²⁰

Na 79. straně je umístěna do červena laděná příloha s číslem osmnáct *Olej*. Odvolává se na ni vyučovací hodina *Saul – 1. izraelský král*. V úvodu je porovnáván význam oleje v rostlinách s působením Boží lásky v člověku. Na světle hnědém pozadí mají žáci nejprve za úkol pomodlit se desátek růžence a napsat si do rámečku za koho se jej chtějí pomodlit. Dále je zde popsáno, jakým způsobem vyráběli Izraelité olej a k čemu ho používali. Žák je vybízen, aby zhlédl video *The Olive Press* od Nazareth Village na YouTube. Níže na straně autoři žákovi doporučují, aby vyrobil přírodní multivitamin pro celou rodinu z luštěnin či obilovin, které nechá naklíčit. Příloha je ilustrována fotografií naklíčených luštěnin.²²¹

²¹⁷ *Na cestě s Božím lidem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let, s. 77.*

²¹⁸ Srov. Tamtéž.

²¹⁹ Tamtéž, s. 78.

²²⁰ Srov. Tamtéž.

²²¹ Srov. Tamtéž, s. 79.

Do zelena laděná příloha na straně 80 *Moudrá starostlivost* je označena číslem dvacet čtyři a odkazuje se na ni v kapitole *Jeruzalémský chrám*. Úvod popisuje význam a vlastnosti cedrového dřeva. Dává je do souvislosti se stavbou chrámu za krále Šalomouna. Pod textem je fotografie libanonské vlajky a cedrů. Na světle zeleném pozadí má žák za úkol se doma podívat, co je vyrobeno ze dřeva a napsat z dřeva, jakého stromu je věc vyrobena. Dále je žák vybízen, aby se zamyslel, jak může udělat svůj pokoj krásnější a co tam mohl zlepšit. Své nápady si může zapsat do volných rámečků.²²²

Poslední příloha červené barvy *Rozvijím dar ctností* je označena pořadovým číslem dvacet sedm a odvolává se na ni v tématu *Eliáš – prorok Severního království*. Autoři se nejprve vracejí jak k proroku Eliášovi, tak k citroníku, který si žák na začátku roku zasadil. *V příběhu o Eliášovi vidíme, jak je pro život člověka důležitá voda a jakou moc může dát Bůh ohni. Pokud pěstuješ svůj malý strom, víš, že i on potřebuje kromě výživné půdy a světla přiměřené množství vody a tepla.*²²³ Na světle hnědém pozadí autoři vysvětlují, jak pečovat o citroník. Níže má žák za úkol doplnit vhodná slova do vět. V druhém cvičení má doplnit názvy tří ctností, které potřebuje k vypěstování stromu. V dolní části strany autoři vysvětlují, na co všechno lze použít citron. Na závěr může žák nakreslit, popsat či nalepit fotku svého citroníku.²²⁴

Po přílohách následují čtyři prázdné strany určené na poznámky. Tyto strany jsou bílé barvy se žluto fialovo béžovými okraji a s již zmíněným motivem lva a jeho stop. Za nimi na poslední dvoustraně učebnice je umístěn obsah. Zde jsou vypsány názvy všech kapitol s pořadovým číslem a s číslem strany. Témata jsou psána střídavě bílým a černým hůlkovým písmem na tmavě a světle fialovém pozadí. Na konci druhé strany se nachází ještě rámeček k podepsání učebnice.²²⁵

Uprostřed zadní strany vazby je na světle hnědém pozadí umístěn dopis, ve kterém autoři oslovují společně děti, rodiče a katechety, kteří budou s učebnicí pracovat. Nejprve vysvětlují, že s její pomocí se *budou učit poznávat Boha, jeho plán se světem a člověkem, naslouchat jeho slovům a uvažovat o nich*. Toto úsilí má vést k poznání, že *Boží slovo ukryté v těchto příbězích promlouvá i do našich životů*.²²⁶ Dále vysvětlují, co je k tomu potřebné. Zmiňují tiché, pokorné

²²² Srov. *Na cestě s Božím lidem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 80.

²²³ Tamtéž, s. 81.

²²⁴ Srov. Tamtéž.

²²⁵ Srov. Tamtéž, s. 86–87.

²²⁶ Tamtéž, zadní strana vazby.

a trpělivé naslouchání, společné zamýšlení se, hledání, diskuse, dělení se o své zkušenosti s Božím slovem. Tehdy mohou zakusit, že Boží slovo postupně proměňuje a obohacuje jejich životy. Na závěr jim autoři přejí, *at' je Boží slovo nezklame a at' jim dodá naději, odvalu a posilu pro nový život.*²²⁷ V dolní části vazby je pak štítek s informací o vydání učebnice.²²⁸

3.2.2 Metodika k učebnici *Na cestě s Božím lidem*

Podobně jako tomu bylo u předchozí učebnice *Na cestě s Ježíšem*, tak i v případě této publikace je metodika pro vyučující dostupná pouze v elektronické podobě na webových stránkách katechetického centra v Olomouci. Má celkem 57 stran. Uprostřed úvodní strany se nachází celý název *Na cestě s Božím lidem, Metodika k učebnici náboženství*. V horní části tiráže je název zopakován a doplněn informací, že se jedná o metodiku k učebnici náboženství opět pro děti ve věku 9–12 let. Dolní část tiráže pak informuje o autorech, jazykové korektuře, vydavateli, roku a počtu vydání a kontaktní emailové adrese. Všechny údaje jsou shodné s těmi z tiráže učebnice (viz 3.2.1). ISBN je 978-80-85396-10-2.²²⁹

Následující dvě strany metodiky tvoří určitý úvod pro práci s ní a s učebnicí. Jeho adresáty jsou katecheté, kteří budou s těmito materiály pracovat. Některé zde uvedené informace se opakují z metodiky k učebnici *Na cestě s Ježíšem*, jiné jsou doplněné, nebo nové. Nejprve se dozvídáme, že i tato učebnice má být *určena pro výuku náboženství jak jednotlivých ročníků (především 4. a 5. třída), tak spojených tříd (3. až 6. třída).*²³⁰ Dále autoři informují o počtu kapitol a jejich společném hlavním tématu. Podobně jako u první učebnice i zde je věnováno dost prostoru zdůraznění skutečnosti, že cílem práce s učebnicí nemá být probrání a vypracování všech textů a úkolů. Ty jsou pouze možnou nabídkou, z níž si katecheta vybere to, co odpovídá potřebám jeho skupiny. Autoři navrhují některé hodiny vynechat, jiné naopak rozložit do více setkání, nebo rozdělit aktivity mezi žáky, kteří si pak vzájemně sdělí výsledky.²³¹

²²⁷ *Na cestě s Božím lidem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let, zadní strana vazby.*

²²⁸ Srov. Tamtéž.

²²⁹ Srov. ORLOVSKÁ, Martina; ŠARATOVÁ, Jana. *Na cestě s Božím lidem. Metodika k učebnici náboženství*. Tiráž dokumentu. [online] 1. vyd. Olomouc: Arcibiskupství olomoucké, 2021 [cit. 2022-02-25]. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-bozim-lidem/METODIKA%20%e2%80%93%20Na%20cest%4%9b%20s%20Bo%5%be%3%adm%20lidem.pdf>.

²³⁰ Tamtéž, s. 1.

²³¹ Srov. Tamtéž.

Na rozdíl od předešlé metodiky, tato nevymezuje žádné ročníkové cíle, ani je nerozděluje do oblastí znalostí, dovedností a postojů.²³² Je zde uveden cíl učebnice, kterým je *uvést žáka do porozumění Božímu slovu. K tomu mu mají pomoci vybrané starozákonní biblické události. Události jsou vybrány tak, aby nastínily dějiny Božího lidu.*²³³

Dále se hovoří o biblické a morální formaci žáka.²³⁴

- *Biblická formace: Žák v průběhu roku proniká do jazyka Bible, rozlišuje historické události a jejich výpovědi od biblických obrazů a jejich poselství, poznává kulturu starozákonního Izraele. Žák prohlubuje svou znalost starozákonních událostí a s jejich pomocí objevuje Boží přítomnost v dějinách izraelského národa a také v dějinách svého života. Na jejich základě rozpoznává Boží jednání a záměr s člověkem. Učí se uvažovat o biblických událostech, hledat jejich poselství, vést rozhovory a propojovat je se svým každodenním životem.*
- *Morální formace: Nabízené texty a aktivity pomáhají žákovi rozvíjet zdravé sebevědomí, podporovat schopnost rozlišování a zodpovědného rozhodování a jednání, učí jej vnímat existenci zla ve světě i jeho vlastním životě a vhodně na ně ze své pozice reagovat, objevovat krásu Božího stvoření a přijímat spoluzodpovědnost za ochranu stvořeného světa.*²³⁵

Níže se dozvídáme, že biblické texty v učebnici jsou vzaty z ekumenického překladu, jména a názvy pak z českého liturgického překladu Bible.²³⁶

Závěrem autoři vysvětlují katechetům, že je *tato učebnice bude nutit ponořit se do studia a meditace starozákonních textů, neboť jejich úkolem bude zprostředkovávat žákům živé Boží slovo a svědectví o životě s ním.*²³⁷ Autoři je nakonec ujišťují, že se jim toto studium a příprava na vyučování vyplatí a přinese jim nové impulzy a obohacení do vlastního života.²³⁸

²³² Srov. *Na cestě s Božím lidem. Metodika k učebnici náboženství*, s. 1. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-bozím-lidem/METODIKA%20%e2%80%93%20Na%20cest%4%9b%20s%20Bo%5%be%3%adm%20lidem.pdf>.

²³³ Tamtéž.

²³⁴ Srov. Tamtéž.

²³⁵ Tamtéž.

²³⁶ Srov. Tamtéž, s. 2.

²³⁷ Tamtéž.

²³⁸ Srov. Tamtéž.

Na 3. a 4. straně se nachází obsah, kde jsou vypsána všechna témata s pořadovým číslem a s číslem strany v metodice.²³⁹ Poté následují jednotlivé vyučovací hodiny. Všechny jsou strukturovány podobným způsobem. U každé je na začátku uveden cíl hodiny. Dále je metodika rozdělena na části jako uvedení, téma, aktivita, pozorování a aktivity. V některých kapitolách jsou obsaženy všechny tyto části, v jiných pouze některé z nich.²⁴⁰

3.2.3 Další doplňkové materiály k učebnici *Na cestě s Božím lidem*

Na webových stránkách katechetického centra si lze otevřít, případně stáhnout další materiály k práci s učebnicí. Těchto materiálů zde postupně přibývá. V současné době je tvoří sedm obrázků nazvané *přílohy* a *online kvízy*. Kromě toho je zde odkaz na Žalm 1 hebrejsky s českými titulky na YouTube, který autoři nabízejí v rámci tématu *Boží slovo* a již výše zmíněný odkaz na webovou stránku českého katolického biblického díla (viz 3.1.4).²⁴¹

Tři obrázky jsou určeny k využití v 11. kapitole s názvem *Mojžíš*. Obrázky jsou označeny písmeny A, B, C. Na prvním z nich je dívka zakrývající si tvář, na níž ze čtyř stran někdo ukazuje prstem, na druhém je mobil v něčí ruce a na posledním černobílém obrázku jsou bosé nohy spoutané řetězem.²⁴² Podle metodiky katecheta může využít tyto obrázky v rámci motivační aktivity na začátku hodiny, aby žákům vysvětlil pojem otroctví. Žáci je mají nejprve popisovat a poté přijít na to, co mají obrázky společného. Katecheta je vede k poznání, že je na nich vždy někdo, nebo něco, co bere člověku svobodu.²⁴³ Zbývající čtyři obrázky lze využít v rámci 13. kapitoly *Život na poušti*. Jsou také označeny písmeny A, B, C, D. Všechny se týkají pomáhajících profesí. Na prvním obrázku jsou policisté, na druhém chirurgové, na třetím učitel a na posledním pečovateli starající se o člověka na invalidním vozíku.²⁴⁴ Také tyto obrázky jsou určeny k motivační aktivitě v úvodu hodiny. Nejprve žáci přemýšlejí, co mají obrázky

²³⁹ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Metodika k učebnici náboženství*, s. 3 a 4. Dostupné z:

<https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-bozím-lidem/METODIKA%20%e2%80%93%20Na%20cest%20%20Bo%20%5%be%20%20adm%20lidem.pdf>

²⁴⁰ Srov. Tamtéž, s. 5–57.

²⁴¹ Srov. KATECHETICKÉ CENTRUM OLOMOUC. *Výuka náboženství. Učebnice Na cestě s Božím lidem*. [online]. [cit. 2022-02-26]. Dostupné z: <https://www.katechetiolomouc.cz/index.php/2021/01/13/na-cestě-s-bozím-lidem/>.

²⁴² Srov. Tamtéž.

²⁴³ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Metodika k učebnici náboženství*, s. 23. Dostupné z:

<https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-bozím-lidem/METODIKA%20%e2%80%93%20Na%20cest%20%20Bo%20%5%be%20%20adm%20lidem.pdf>

²⁴⁴ Srov. KATECHETICKÉ CENTRUM OLOMOUC. *Výuka náboženství. Učebnice Na cestě s Božím lidem*. [online]. [cit. 2022-02-26]. Dostupné z: <https://www.katechetiolomouc.cz/index.php/2021/01/13/na-cestě-s-bozím-lidem/>.

společného a poté se jich katecheta na základě toho ptá, kdy jim někdo v životě pomáhal a vede žáky k závěru, že Izraelité na poušti také potřebovali pomoc, aby přežili.²⁴⁵

K interaktivnímu zopakování probrané látky jsou na stránkách KC připraveny online kvízy. Zatím se zde nachází pět bloků. První čtyři jsou zaměřeny na opakování konkrétních kapitol učebnice. Pod každým z nich jsou dva odkazy, jeden pro učitele a druhý pro žáky, jež vedou na webovou stránku www.learningapps.org (viz 3.1.4). První blok nazvaný *Praotcové víry* se věnuje opakování 5. až 10. kapitoly z učebnice. Ve cvičení má žák kliknutím označit správná tvrzení. Druhý blok *Vysvobození z Egypta* opakuje látku z 11. až 15. kapitoly. Zde má žák za úkol vyplnit křížovku. Třetí blok *Proroci* je zaměřen na opakování 27. až 30. kapitoly. Žák má v aktivitě za úkol přiřadit tvrzení ve tvaru puzzle ke jménům proroků Eliáš, Izaiáš, Daniel, Ezdráš. Když přiřadí správně, odkrývá se mu postupně pod kousky puzzle věta. Čtvrtý blok tvoří časová osa od stvoření člověka po obnovu chrámu. Žák má za úkol chronologicky seřadit události či postavy, jak se staly, nebo žily za sebou. Poslední pátý blok se nazývá *S Božím lidem* a opakuje témata z celé učebnice. Odkaz vede na webovou stránku www.wordwall.net (viz 3.1.4).²⁴⁶

3.2.4 Popis vybraných kapitol učebnice *Na cestě s Božím lidem*

K podrobnému popisu vyučovacích hodin jsem si zvolila těchto pět kapitol: 2. *Píseň o stvoření*, 10. *Josef*, 19. *David*, 25. *Mudroslovné knihy*, 28. *Izaiáš – prorok Jižního království*.

3.2.4.1 2. kapitola *Píseň o stvoření*

Tato vyučovací hodina se nachází v učebnici na 6. a 7. straně, v metodice na 7., 8. a 9. straně. Pracuje s biblickým textem Gn 1, 1–24.

*Cíl hodiny: Žák vysvětlí, že Bůh stvořil svět jako domov pro člověka. Učí se rozumět obrazné řeči Bible. Žák ocení hodnotu všeho stvořeného a projeví Bohu vděčnost za toto stvoření.*²⁴⁷

²⁴⁵ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Metodika k učebnici náboženství*, s. 27. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-bozim-lidem/METODIKA%20%e2%80%93%20Na%20cest%4%9b%20s%20Bo%5%be%3%adm%20lidem.pdf>.

²⁴⁶ Srov. KATECHETICKÉ CENTRUM OLOMOUC. *Výuka náboženství. Učebnice Na cestě s Božím lidem*. [online]. [cit. 2022-02-26]. Dostupné z: <https://www.katechetiolomouc.cz/index.php/2021/01/13/na-cestě-s-bozim-lidem/>.

²⁴⁷ *Na cestě s Božím lidem. Metodika k učebnici náboženství*, s. 7. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-bozim-lidem/METODIKA%20%e2%80%93%20Na%20cest%4%9b%20s%20Bo%5%be%3%adm%20lidem.pdf>.

Podle návrhu v metodice může katecheta přidat komentář.²⁵⁶ *Všechno, co stvořil Bůh je dobré. Celá země a vše, co je na ní, je dobré. Bůh to všechno stvořil jako domov pro člověka.*²⁵⁷

Dále se práce v učebnici přesouvá na druhou stranu, kde se nachází dva úkoly. Oba jsou zaměřeny na Boží oslavu ve stvoření.²⁵⁸ Katecheta má pomocí těchto aktivit seznámit žáky s chvalozpěvem sv. Františka z Assisi.²⁵⁹ První úkol je tedy nazván *Píseň sv. Františka*. V první části úkolu si mají žáci přečíst Františkův chvalozpěv na zeleném pozadí a podtrhnout v něm, co všechno má chválit Boha. V jeho druhé části pak mají žáci na připravené řádky na zeleném pozadí napsat, kdo další by ještě mohl Boha oslavovat a jak.²⁶⁰ Metodika katechetovi nabízí odkaz na YouTube kanál, kde může žákům pustit, nebo si s nimi zazpívat zhudebněnou verzi Františkova chvalozpěvu. Pomocí druhého odkazu si mohou žáci poslechnout jedno z provedení chvalozpěvu Te Deum z kancionálu.²⁶¹ Druhý úkol *Můj chvalozpěv* vede žáky k tvorbě vlastního chvalozpěvu. Aktivita v učebnici na světle zeleném pozadí mu k tomu poskytuje šablonu, do níž žák podle kontextu dopisuje vhodná slova.²⁶² Autoři katechetovi doporučují, aby povzbuzoval žáky k časté modlitbě chval.²⁶³

Metodika se dále zabývá rovnováhou v přírodě. Podává k tomu krátký komentář.²⁶⁴ *Všechno, co Bůh stvořil, je dobré. Má to svůj smysl a řád. Příroda je stvořená tak, aby na sebe vše navazovalo. (...) Můžeme to vidět například na životě včel.*²⁶⁵ Tato poslední slova pravděpodobně odkazují na učebnici, kde si katecheta s žáky může přečíst na světle hnědém

²⁵⁶ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Metodika k učebnici náboženství*, s. 8. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-bozím-lidem/METODIKA%20%e2%80%93%20Na%20cest%4%9b%20s%20Bo%5%be%3%adm%20lidem.pdf>.

²⁵⁷ Tamtéž.

²⁵⁸ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 7.

²⁵⁹ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Metodika k učebnici náboženství*, s. 8. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-bozím-lidem/METODIKA%20%e2%80%93%20Na%20cest%4%9b%20s%20Bo%5%be%3%adm%20lidem.pdf>.

²⁶⁰ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 7.

²⁶¹ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Metodika k učebnici náboženství*, s. 8. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-bozím-lidem/METODIKA%20%e2%80%93%20Na%20cest%4%9b%20s%20Bo%5%be%3%adm%20lidem.pdf>.

²⁶² Srov. *Na cestě s Božím lidem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 7.

²⁶³ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Metodika k učebnici náboženství*, s. 8. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-bozím-lidem/METODIKA%20%e2%80%93%20Na%20cest%4%9b%20s%20Bo%5%be%3%adm%20lidem.pdf>.

²⁶⁴ Srov. Tamtéž.

²⁶⁵ Tamtéž, s. 8. – 9.

Autoři v metodice nabízejí, aby katecheta seznámil žáky s Josefovým příběhem pomocí obrázků.²⁷⁴ Lze se domnívat, že se jedná o obrázky na 22. straně v učebnici, jež se nachází pod názvem kapitoly. Je zde celkem sedm kreslených barevných obrázků, jež jsou rozmístěny po celé této straně. Obrázky jsou seřazeny chronologicky. U každého se nachází na tmavě modrém pozadí bílým písmem jeho krátký popis na základě některé z výše uvedených kapitol z knihy Genesis. Na prvním obrázku je Josef, jemuž se klaní snopy obilí, na druhém karavana odvádí Josefa jako otroka do Egypta, na třetím je Josef ustanoven správcem Potifarova domu, na čtvrtém se Josef dostal do vězení, na pátém mluví faraon s Josefem o svých snech, na šestém přicházejí Josefovi bratři nakoupit do Egypta obilí, na sedmém se celá Josefova rodina stěhuje do Egypta. U posledního textu mají žáci za úkol najít v Bibli Gn 45, 1–15²⁷⁵ a *přečíst si zprávu o tom, jak se Josef nechal svým bratrům poznat.*²⁷⁶ Během vypravování příběhu katecheta diskutuje s žáky o tom, zda měl Josef smůlu či štěstí, proč se mu tyto události přihodily, jak by se oni sami chovali v podobných situacích. Jaké jednání je žákům sympatické a jaké by naopak odsoudili? Kdy mohl Josef zažívat radost a kdy smutek?²⁷⁷

Poté se práce v učebnici přesouvá na druhou stranu dvoustrany, kde jsou rozmístěny tři úkoly. Jejich vyřešení má žákovi pomoci k hlubšímu porozumění Josefova příběhu.²⁷⁸ V první aktivitě s názvem *Josef* je úkolem žáků doplnit chybějící písmena do textu o Josefovi na světle hnědém čtvercovém pozadí. Písmena zde dopisují podle barvy koleček. Do zelených vpisují o, do modrých u/ů, do žlutých i/í, do červených y/ý.²⁷⁹ Na základě doplněného textu se katecheta ptá žáků, co bylo v Josefově jednání nejdůležitější. Metodika nabízí odpověď: *věrnost Bohu.*²⁸⁰

²⁷⁴ Srov. Srov. *Na cestě s Božím lidem. Metodika k učebnici náboženství*, s. 21. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-bozim-lidem/METODIKA%20%e2%80%93%20Na%20cest%4%9b%20s%20Bo%5%be%3%adm%20lidem.pdf>.

²⁷⁵ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 22.

²⁷⁶ Tamtéž.

²⁷⁷ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Metodika k učebnici náboženství*, s. 21. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-bozim-lidem/METODIKA%20%e2%80%93%20Na%20cest%4%9b%20s%20Bo%5%be%3%adm%20lidem.pdf>.

²⁷⁸ Srov. Tamtéž, s. 22.

²⁷⁹ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 23.

²⁸⁰ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Metodika k učebnici náboženství*, s. 22. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-bozim-lidem/METODIKA%20%e2%80%93%20Na%20cest%4%9b%20s%20Bo%5%be%3%adm%20lidem.pdf>.

Druhý úkol je nazván *Bůh zachraňuje skrze člověka* a vychází z předchozí aktivity. Úkol je v učebnici stručně uveden.²⁸¹ *Bůh díky Josefovi zachránil mnoho lidí před hladomorem.*²⁸² Žáci mají na připravené světle hnědé pozadí označené a), b), c) napsat, jaké Josefovo jednání pomohlo Božímu plánu.²⁸³ Metodika podává odpovědi: *a) Byl věrný Bohu. b) Odpouštěl lidem, kteří mu ublížili. c) Zůstal dobrý, i když druzí k němu byli zlí.*²⁸⁴

Ve třetí aktivitě *Bůh zachraňuje skrze tebe* katecheta pomáhá žákům uvědomit si, že stejné výzvy, na které reagoval Josef, se týkají i jich a že tedy skrze ně Bůh může pomáhat druhým.²⁸⁵ Tento úkol vede žáky k osobní reflexi. Na volné místo na světle hnědém pozadí mohou napsat své odpovědi na dvě otázky.²⁸⁶ *Co ti pomáhá zůstat věrný Bohu? Co ti pomáhá nenechat se strhnout ke zlému jednání, když ti někdo ubližuje?*²⁸⁷

Další aktivitou může být seznámení žáků s výrobou příze a tkaní oděvů v Josefově době. Posloužit jim k tomu může text s názvem *oblečení*, který je umístěn v horní části 23. strany v učebnici na světle modrém čtvercovém pozadí.²⁸⁸ Katecheta může také využít odkaz z metodiky a pustit žákům ukázkou tkaní v angličtině na YouTube.²⁸⁹

3.2.4.3 19. kapitola *David*

Vyučovací hodina nazvaná *David* se nachází v učebnici na 40. a 41. straně, v metodice na 37. až 39. straně. Zmiňuje se o události vyvolení Davida za krále, a zvláště je pak zaměřena na boj Davida s Goliášem. Pracuje se starozákonními texty z 16. a 17. kapitoly 1. knihy Samuelovi.

²⁸¹ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 23.

²⁸² Tamtéž.

²⁸³ Srov. Tamtéž.

²⁸⁴ *Na cestě s Božím lidem. Metodika k učebnici náboženství*, s. 22. Dostupné z:

<https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-božim-lidem/METODIKA%20%e2%80%93%20Na%20cest%4%9b%20s%20Bo%5%be%3%adm%20lidem.pdf>.

²⁸⁵ Srov. Tamtéž.

²⁸⁶ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 23.

²⁸⁷ Tamtéž.

²⁸⁸ Srov. Tamtéž.

²⁸⁹ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Metodika k učebnici náboženství*, s. 22. Dostupné z:

<https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-božim-lidem/METODIKA%20%e2%80%93%20Na%20cest%4%9b%20s%20Bo%5%be%3%adm%20lidem.pdf>.

*Cíl hodiny: Žák rozumí symbolice příběhu; vysvětlí, co je potřeba k tomu, aby malý člověk mohl zvítězit v bitvě s velkým zlem. Je vnitřně motivovaný chránit si své srdce, své přátelství s Bohem a trénovat své duchovní svaly.*²⁹⁰

Autoři v metodice navrhnou uvést téma hodiny aktivitou, při které se vybraní dobrovolníci pokusí přečíst text, nebo rozpoznat předměty přes kousek špinavého skla, folie či sáčku. Katecheta si povídá s žáky o tom, proč se jim úkol nedaří splnit a následně jim vysvětlí, že zde můžeme vidět obraz našeho života.²⁹¹ *Nejdůležitější věci vidíme srdcem. A pokud máme srdce špinavé, tak nám právě ty nejdůležitější věci našeho života můžou uniknout.*²⁹²

K představení samotného příběhu může katecheta využít odkaz z metodiky na webovou stránku České televize, kde je možné shlédnout s žáky jeden z dílů ze série *Biblická pátrání, David a Goliáš*. Metodika doporučuje pustit jim zvláště některé vybrané části. Kromě toho navrhuje dát žákům úkoly jako vypsání jmen hlavních postav apod., aby video aktivně sledovali. Po skončení si společně shrnou děj. Komentář v metodice vychází od myšlenky, že Bůh se dívá do srdce člověka. Staví do kontrastu Saula, který měl zlé srdce, s Davidem, který měl čisté srdce a žil v přátelství s Bohem. Pomazání za krále mu dalo sílu odvážně vyrazit proti nepříteli. Tato myšlenka propojuje vyvolení Davida s bojem proti Goliášovi. Metodika vyjasňuje symboliku tohoto boje.²⁹³ *Velký Goliáš znázorňuje každé velké zlo, které nás trápí. Příběh nám však také ukazuje, že nevádí, když jsme ještě malí. Pokud máme čisté srdce a žijeme v přátelství s Bohem, on nám vždycky pomůže.*²⁹⁴ Pro doplnění katecheta žáky upozorní na město Betlém, které je rodištěm krále Davida a vysvětlí jim, že zde se podle předpovědí proroků narodí také Davidův potomek, nový Král, Zachránce člověka Ježíš.²⁹⁵

Příběh Davidova vyvolení a jeho boj s Goliášem je popsán také v učebnici na 40. straně. Dva texty na tmavě modrém pozadí jsou přímými citacemi z 1. knihy Samuelovi, zbylé texty na

²⁹⁰ *Na cestě s Božím lidem. Metodika k učebnici náboženství*, s. 37. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestech-s-bozim-lidem/METODIKA%20%e2%80%93%20Na%20cest%4%9b%20s%20Bo%5%be%3%adm%20lidem.pdf>.

²⁹¹ Srov. Tamtéž.

²⁹² Tamtéž.

²⁹³ Srov. Tamtéž.

²⁹⁴ Tamtéž.

²⁹⁵ Srov. Tamtéž, s. 38.

žlutém a světle modrém pozadí jsou volným převyprávěním starozákonního příběhu. Strana je doplněna kreslenou barevnou ilustrací Davida mířícího prakem proti Goliášovi.²⁹⁶

Poté se práce v učebnici přesouvá na 41. stranu, kde jsou rozmístěny tři úkoly. U prvního z nich s názvem *Nový král* mají žáci napsat, proč si Bůh zvolil za nového krále právě Davida. Svoji odpověď zapisují na oranžově vyznačené pozadí.²⁹⁷ Metodika podává správnou odpověď: *David měl čisté srdce.*²⁹⁸ Doporučuje, aby ji žáci hledali v úvodním textu v učebnici a také, aby s nimi katecheta vedl nad úkolem diskusi. Kromě toho může žáky upozornit na skutečnost, že díky Davidově věrnosti o malé věci (stádo), mu Bůh svěřil ty velké (království).²⁹⁹

U druhé aktivity *Bitva* učebnice uvádí:³⁰⁰ *Vojáci, aby vyhráli bitvu, potřebují skvělé zbraně a taktiky.*³⁰¹ Zadáním žáků je napsat do dvou modrých rámečků, jaké zbraně a taktiky používal Goliáš a do dvou oranžových rámečků, jaké zbraně a taktiky používal v boji David.³⁰² Také zde metodika vybízí, aby žáci hledali řešení v textu v učebnici. Uvádí správné odpovědi:³⁰³ *Zbraně Goliáše jsou meč, kopí, oštěp. Zbraně Davida jsou prak, kamínky. Taktika Goliáše je pýcha, rozum, síla (spoléhal na vlastní rozum a sílu). Taktika Davida je pokora, Bůh, rozum (spoléhal na Boha a správně používal rozum).*³⁰⁴ Metodika radí, aby katecheta vedl žáky k porozumění toho, že Bůh dal člověku rozum a my jej máme používat a rozvíjet. Špatné je, když člověk začne spoléhat jen na něj a stane se tak pyšným. Rozumný člověk naopak spoléhá na Boha. K tomu je důležité učit se Bohu naslouchat a radit se s Ním. Pomáhá k tomu čisté srdce.³⁰⁵

Třetí úkol *Příprava na boj* vysvětluje žákům paralelu mezi výcvikem k boji, kde se vojáci učí zpevňovat svaly a trénovat svoji hbitost, a mezi výcvikem k boji se zlem. Zadáním žáků je vyluštit, jak se říká svalům, které k takovému boji potřebujeme. Ve čtyřech oranžových

²⁹⁶ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 40.

²⁹⁷ Srov. Tamtéž, s. 41.

²⁹⁸ *Na cestě s Božím lidem. Metodika k učebnici náboženství*, s. 38. Dostupné z:

<https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-ceste-s-bozim-lidem/METODIKA%20%e2%80%93%20Na%20cest%4%9b%20s%20Bo%5%be%3%adm%20lidem.pdf>

²⁹⁹ Srov. Tamtéž.

³⁰⁰ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 41.

³⁰¹ Tamtéž.

³⁰² Srov. Tamtéž.

³⁰³ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Metodika k učebnici náboženství*, s. 38. Dostupné z:

<https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-ceste-s-bozim-lidem/METODIKA%20%e2%80%93%20Na%20cest%4%9b%20s%20Bo%5%be%3%adm%20lidem.pdf>

³⁰⁴ Tamtéž.

³⁰⁵ Srov. Tamtéž.

rámečcích se nacházejí slova s chybějícími písmeny. Ta jsou rozsypana pod rámečky. Úkolem žáků je doplnit tato písmena do slov, aby vznikla věta:³⁰⁶ *Návyk dělat dobro = ctnosti.*³⁰⁷ Metodika tuto aktivitu uvádí komentářem: *Bůh nám vždycky pomůže, když jej o to poprosíme. Ale je třeba, abychom i my byli připravení.*³⁰⁸ Dodává, že katecheta může pomocí otázek a podnětů vést žáky k řešení úkolu.³⁰⁹

V horní části 41. strany je na světle modrém pozadí umístěn krátký text s názvem *Zbraně*. Popisuje, jaké zbraně používali Izraelité k boji. Zvláště zdůrazňuje myšlenku, že jejich nejsilnější zbraní bylo vědomí, že Bůh bojuje s nimi. Text je ilustrován fotografií praku s kamínky.³¹⁰

Autoři v metodice navrhnou uzavřít hodinu zpěvem či poslechem písně *Srdce čisté*, kterou si lze otevřít pomocí odkazu na YouTube. Dále pod nadpisem *pozorování a aktivity* píše, aby katecheta uvedl žáky do domácí aktivity. Není však jasné, na co tímto odkazují, neboť v této kapitole se část pozorování a aktivity, ani jiná domácí aktivita nenachází.³¹¹

3.2.4.4 25. kapitola *Mudroslovné knihy*

Kapitolu s názvem *Mudroslovné knihy* nalezneme v učebnici na 52. a 53. straně, v metodice pak na 47. a 48. straně. Tato vyučovací hodina pracuje s vybranými úryvky z mudroslovných knih Starého zákona.

*Cíl hodiny: Žák rozumí základnímu poselství biblické mudroslovné literatury.*³¹²

V úvodu se metodika vrací k postavě krále Šalomouna, s nímž se žáci seznamovali v předchozích hodinách, a na jehož příběhu poznávali, v čem spočívá pravá moudrost.

³⁰⁶ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 41.

³⁰⁷ Tamtéž.

³⁰⁸ *Na cestě s Božím lidem. Metodika k učebnici náboženství*, s. 38. Dostupné z:

<https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-bozím-lidem/METODIKA%20%e2%80%93%20Na%20cest%4%9b%20s%20Bo%5%be%3%adm%20lidem.pdf>.

³⁰⁹ Srov. Tamtéž.

³¹⁰ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 41.

³¹¹ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Metodika k učebnici náboženství*, s. 39. Dostupné z:

<https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-bozím-lidem/METODIKA%20%e2%80%93%20Na%20cest%4%9b%20s%20Bo%5%be%3%adm%20lidem.pdf>.

³¹² Tamtéž, s. 47.

Katecheta vysvětluje, že v této hodině se žáci seznámí s biblickými knihami, které nás povzbuzují k moudrému životu.³¹³

Poté katecheta představuje žákům knihy, jež patří do mudroslovné literatury.³¹⁴ Takové stručné představení si žáci mohou přečíst také v učebnici na 52. straně pod nadpisem na žlutém pozadí.³¹⁵ Dále metodika uvádí, aby se katecheta s žáky zamýšlel nad vybranými ukázkami z těchto knih.³¹⁶ Tyto ukázky také nalezneme v učebnici na 52. straně. Na světle fialovém pozadí se nachází krátký úvod k dané knize a pod ním na tmavě fialovém pozadí je uveden úryvek z knihy. Jsou zde celkem čtyři úryvky, a to z knihy Moudrosti, Kazatel, Job a Přísloví. Texty jsou doplněny kreslenou barevnou ilustrací Panny Marie s Dítětem Ježíšem.³¹⁷

Autoři v metodice navrhuje, aby katecheta pustil žákům vybranou pasáž uměleckého zpracování z knihy Kazatel z YouTube kanálu. Doporučují také, aby se katecheta s žáky zvláště zastavil u knihy Job a hlouběji jim vysvětlil problematiku hříchu a utrpení nevinného.³¹⁸ *V Bibli máme mnoho příběhů o tom, že utrpení přichází jako následek hříchu. (...) Skrze hřích přišlo na zem zlo a způsobilo, že trpí také nevinní lidé. Job se díky svému utrpení mohl s Bohem potkat daleko intenzivněji než druzí lidé. (...) Důležité je nikdy neztratit důvěru v Boha a jeho lásku, i když nerozumíme zlu, které nás potkává.*³¹⁹

Práce v učebnici pak pokračuje na 53. straně, kde nalezneme jednu aktivitu s názvem *Poselství knih*, jež je rozdělena na čtyři části a), b), c), d). V části a) mají žáci za úkol odpovědět na základě četby výše zmíněných úryvků na otázky na oranžovém pozadí. Pod každou z nich je připraven volný řádek pro žakovu odpověď.³²⁰ Metodika uvádí správné odpovědi: *Jakým*

³¹³ Srov. Srov. *Na cestě s Božím lidem. Metodika k učebnici náboženství*, s. 47. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-bozim-lidem/METODIKA%20%e2%80%93%20Na%20cest%4%9b%20s%20Bo%5%be%3%adm%20lidem.pdf>.

³¹⁴ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 52.

³¹⁵ Srov. Tamtéž.

³¹⁶ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Metodika k učebnici náboženství*, s. 47. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-bozim-lidem/METODIKA%20%e2%80%93%20Na%20cest%4%9b%20s%20Bo%5%be%3%adm%20lidem.pdf>.

³¹⁷ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 52.

³¹⁸ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Metodika k učebnici náboženství*, s. 47. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-bozim-lidem/METODIKA%20%e2%80%93%20Na%20cest%4%9b%20s%20Bo%5%be%3%adm%20lidem.pdf>.

³¹⁹ Tamtéž, s. 47 a 48.

³²⁰ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 53.

způsobem můžeme získat moudrost? Moudrost získáváme od Boha. Napiš vlastními slovy, co chce vyjádřit úryvek z knihy Kazatel: Člověk bude šťastný, když bude mít Boha v úctě (bázeň před Bohem) a bude se řídit jeho slovem (zachovávat přikázání). Koho znázorňuje obrázek? Maria s Dítětem Ježíšem. Proč je tady tento obrázek zařazen? Ježíš představuje Boží moudrost, Maria ji přijímá.³²¹

V části b) je zadáním žáků spojit slova s textem, co říkají biblické knihy o moudrém člověku a hlupákovi.³²² Výraz *moudrý* spojují s větou: *Poučí se z chyb svých i druhých*. Výraz *hlupák* pak spojují s větou: *Nikdy se z chyb nepoučí*.³²³ Tyto výrazy a věty jsou umístěny na světle a tmavě oranžovém pozadí. Pod nimi na stejně barevném pozadí mají žáci uvést příklady toho, kdy se poučili z chyby.³²⁴

V části c) žáci vyhledávají v Bibli čtyři vybrané úryvky:³²⁵ *Př 6, 6–11; Sír 3, 1–16; Sír 7, 32–35; Sír 8, 4*³²⁶ a píší, k čemu je tyto texty nabádají. Biblické citace jsou vypsány na světle a tmavě oranžových rádcích. Za každou z nich je prostor pro žakovu odpověď.³²⁷ Metodika u tohoto úkolu vybízí, aby katecheta s žáky společně hledal poselství textů.³²⁸

V části d), jež se nachází nejnižší na 53. straně, mají žáci na světle oranžové pozadí napsat, jakou moudrou radu by chtěli zanechat svým potomkům.³²⁹ Podle metodiky vede tato aktivita žáka k uvědomění si toho, že není jednoduché vymyslet nějakou moudrost a shrnout ji do několika slov.³³⁰

³²¹ *Na cestě s Božím lidem. Metodika k učebnici náboženství*, s. 48. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-bozím-lidem/METODIKA%20%e2%80%93%20Na%20cest%e4%9b%20s%20Bo%e5%be%e3%adm%20lidem.pdf>.

³²² Srov. *Na cestě s Božím lidem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 53.

³²³ Tamtéž.

³²⁴ Srov. Tamtéž.

³²⁵ Srov. Tamtéž.

³²⁶ Tamtéž.

³²⁷ Srov. Tamtéž.

³²⁸ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Metodika k učebnici náboženství*, s. 48. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-bozím-lidem/METODIKA%20%e2%80%93%20Na%20cest%e4%9b%20s%20Bo%e5%be%e3%adm%20lidem.pdf>.

³²⁹ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 53.

³³⁰ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Metodika k učebnici náboženství*, s. 48. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-bozím-lidem/METODIKA%20%e2%80%93%20Na%20cest%e4%9b%20s%20Bo%e5%be%e3%adm%20lidem.pdf>.

V horní části 53. strany v učebnici je na světle fialovém pozadí umístěn krátký text nazvaný *Pošetilec, hlupák a moudrý v příslovích*. Vysvětluje, kdo je a jak jedná pošetilec, hlupák a moudrý člověk. Tyto tři výrazy jsou v textu tučně zvýrazněny.³³¹ Metodika k tomu dodává, že katecheta může na základě tohoto textu vést žáky k pochopení obou typů jednání. Společně k nim pak hledají příklady ze života.³³²

3.2.4.5 28. kapitola Izaiáš – prorok Jižního království

Tato vyučovací hodina se nachází v učebnici na 58. a 59. straně, v metodice pak na 51. až 53. straně. Pracuje se zde s vybranými úryvky knihy proroka Izaiáše.

*Cíl hodiny: Žák proniká do symbolické řeči Bible. Vysvětlí, že Bůh skrze své proroky lidi varuje před zlým chováním a ve chvílích, kdy na ně dopadají důsledky jejich nerozvážného jednání, povzbuzuje a nabízí pomoc.*³³³

Metodika katechetovi navrhuje uvést nové téma úryvkem z videa na YouTube, které ukazuje vzájemnou pomoc. Jedná se o díl *sestra Pavla, Doprovázení* ze série krátkých dokumentů natočených v roce Zsvěceného života roku 2015.³³⁴ *V kontrastu s ním pak katecheta poukáže na situaci v judském království, kde byli lidé, kteří potřebovali pomoc, spíše utlačováni.*³³⁵

K seznámení s postavou proroka Izaiáše a se stejnojmennou starozákonní knihou metodika odkazuje na učebnici, kde se na 58. straně pod nadpisem na žlutém pozadí nachází jejich stručné představení. Pod ním jsou na tmavě hnědém pozadí rozmístěny tři úryvky z knihy Izaiáš. Každému z nich předchází krátké uvedení na světle hnědém pozadí. Texty jsou doplněny kreslenou barevnou ilustrací prosícího krále Chizkiáše.³³⁶ Po přečtení prvního úryvku Iz 1, 16–17 metodika doporučuje, aby si žáci porovnali, jak na ně působilo dříve shlédnuté video a jak

³³¹ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 53.

³³² Srov. *Na cestě s Božím lidem. Metodika k učebnici náboženství*, s. 48. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-bozím-lidem/METODIKA%20%e2%80%93%20Na%20cest%4%9b%20s%20Bo%5%be%3%adm%20lidem.pdf>.

³³³ Tamtéž, s. 51.

³³⁴ Srov. Tamtéž.

³³⁵ Tamtéž.

³³⁶ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 58.

nazývá dítě, jež se má narodit. Zadáním žáků je najít v Bibli Iz 7, 14, zjistit význam jména a zapsat jej na světle zelené pozadí.³⁴⁶

Druhá aktivita *Význam prorocství* navazuje na předchozí úkol, kde žáci hledali význam jména Immanuel. Učebnice vysvětluje:³⁴⁷ *Iz 7,14 předpovídá narození dvou dětí. Jedno se narodí za pár měsíců a potvrdí nevěřícímu králi, že Bůh je stále se svým lidem. Druhé dítě se narodí za několik staletí a skrze toto dítě bude Bůh už navždy přebývat mezi lidmi.*³⁴⁸ Zadáním žáků je doplnit jména dětí do vět na světle zeleném pozadí.³⁴⁹ *Prvním dítětem je Chizkijáš, syn krále Achaza, druhým dítětem je Ježíš, Syn Boží.*³⁵⁰ Metodika navrhuje, aby první jméno hledali žáci v textu v učebnici a také, aby jim katecheta vysvětlil, že jméno Immanuel není osobní jméno, ale spíše titul.³⁵¹

Třetí aktivita je nazvána *Významný pozdrav*. Navazuje na význam jména Immanuel = Bůh s námi. Úkolem žáků je doplnit na světle zelené čtverečky chybějící písmena tak, aby vzniklo zvolání ze mše svaté: *Pán s vámi.*³⁵²

V horní části 59. strany je na světle hnědém pozadí umístěn krátký text nazvaný *Svitek*. Popisuje výrobu svitku a hovoří o nález svitku knihy Izaiáš v Kumránské jeskyni. Text je ilustrován fotografií rozvinutého svitku.³⁵³

4 Pokus o hodnocení učebnic náboženství

V této kapitole se pokusíme o zhodnocení obou výše popsanych učebnic náboženství. Cílem bude zjistit, zda tyto publikace splňují požadavky kladené pedagogickou vědou na učebnice. Hodnocení provedeme pomocí vybraných hodnotících kritérií, na jejichž základě vyhodnotíme danou skutečnost postupně v obou učebnicích. Vzhledem k tomu, že se jedná o učebnice do předmětu Náboženství s biblickou tematikou, podrobíme obě učebnice též

³⁴⁶ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 59.

³⁴⁷ Srov. Tamtéž.

³⁴⁸ Tamtéž.

³⁴⁹ Srov. Tamtéž.

³⁵⁰ Tamtéž.

³⁵¹ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Metodika k učebnici náboženství*, s. 52. Dostupné z:

<https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-božím-lidem/METODIKA%20%e2%80%93%20Na%20cest%4%9b%20s%20Bo%5%be%3%adm%20lidem.pdf>.

³⁵² Srov. *Na cestě s Božím lidem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 59.

³⁵³ Srov. Tamtéž.

hodnocení na základě požadavků, jaké klade církev na výuku náboženství a na výklad biblických textů.

4.1 Hodnotící kritéria

V pedagogickém výzkumu nenajdeme jednu přesně stanovenou taxonomii kritérií, na jejímž základě by bylo možné objektivně posuzovat kvalitu učebnic. Mnozí odborníci vypočítávají ve svých publikacích různé vlastnosti, jež jsou pro jejich posouzení důležité.³⁵⁴ Například Průcha vymezuje tři základní skupiny vlastností učebnic: komunikační (obtížnost a rozsah), obsahové (postoje a hodnoty, strukturování obsahu, transformace vědeckých poznatků), ergonomické (druh a velikost písma, barevnost, užívání symbolů).³⁵⁵ Jiné uspořádání uvádí například Mikk. Mezi hlavní aspekty k posouzení kvality učebnice zařazuje: obsah, srozumitelnost, strukturování, cvičení a úlohy, rozvoj myšlení žáků, zajímavost.³⁵⁶

Jedním z nástrojů k hodnocení učebnic jsou tzv. rastry. Anglicky psaná literatura pro ně používá výraz checklist, česky kontrolní seznam. Rastry mají podobu seznamu hodnotících kritérií. Na základě dotazníkových položek posuzovatel promýšlí, v jaké míře učebnice daná kritéria splňuje či nespĺňuje. Jednotlivé rastry se od sebe liší obsahem, formou či počtem položek. Mezi známé rastry patří například dva z německy mluvící oblasti. Je to Bielefeldský a Reutlingenský rastr. První zmíněný rastr pracuje s více než 450 položkami.³⁵⁷

K hodnocení učebnic náboženství použijeme *Rastr pro hodnocení učebnic*, jež sestavila Zuzana Sikorová na základě studia české i zahraniční odborné literatury a na základě výzkumu názorů českých učitelů ZŠ a SŠ na kritéria pro hodnocení učebnic. Rastr obsahuje těchto třináct kritérií:³⁵⁸

- I. **Přehlednost:** *Má učebnice přehlednou strukturu, je dobře rozčleněna? Je vnitřní struktura textů v učebnici přehledná?*

³⁵⁴ Srov. SIKOROVÁ, Zuzana. *Hodnocení a výběr učebnic v praxi*. Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2007, s. 38.

³⁵⁵ Srov. PRŮCHA, Jan. *Učebnice: teorie a analýzy edukačního média*. Brno: Paido, 1998, s. 44–46.

³⁵⁶ Srov. MIKK, Jaan. *Učebnice: budoucnost národa*. In MAŇÁK, Josef, ed. a KNECHT, Petr, ed. *Hodnocení učebnic*. Brno: Paido, 2007, s. 16.

³⁵⁷ Srov. *Hodnocení a výběr učebnic v praxi*, s. 33.

³⁵⁸ Srov. Tamtéž, s. 41.

- II. Přiměřená obtížnost a rozsah učiva:** Jsou zadání úloh, cvičení a formulace otázek jasné a srozumitelné? Jsou výklad a vysvětlování pro žáky srozumitelné a snadno pochopitelné? Je výběr a počet pojmů přiměřený úrovni chápání žáků?
- III. Odborná správnost:** Obsahuje učivo odborně správné poznatky? Odpovídají poznatky současnému stavu vědy, kultury a společenské praxe?
- IV. Motivační charakteristiky:** Je učivo vztažené k praxi? Jsou výběr učiva, úlohy a otázky pro žáky zajímavé? Jsou používány grafické prostředky k řízení pozornosti?
- V. Řízení učení:** Vyžadují úlohy také řešení problémů, objevování, tvořivou činnost apod. a ne jen reprodukci učiva? Vedou texty k uvažování kritickému myšlení, hodnocení apod.? Poskytuje učebnice dostatek možností k procvičování, upevňování a opakování učiva? Umožňuje učebnice v zásadě také samostatné osvojení učiva žákem?
- VI. Obrazový materiál:** Jsou ilustrace, tabulky, schémata, mapky a grafy jasné a smysluplné? Obsahuje učebnice dostatek takového obrazového materiálu, který pomáhá žákům porozumět učivu? Obsahuje učebnice dostatek obrazového materiálu, který je pro žáky přitažlivý?
- VII. Shoda s kurikulárními dokumenty:** Je výběr učiva v souladu s kurikulárními dokumenty? Jsou cíle výuky v zásadě dosažitelné prostřednictvím studia textů a vypracování učebních úloh prezentovaných v učebnici?
- VIII. Cena (dostupnost učebnice):** Je cena učebnice přiměřená? Je cena doplňkových materiálů k učebnici dostupná?³⁵⁹
- IX. Ergonomické a typografické vlastnosti:** Jsou druh a velikost písma přiměřené? Je vazba trvalá a odolná a papír kvalitní?
- X. Doplňkové texty a materiály:** Jsou k dispozici doplňující didaktické prostředky vztahující se k učebnici? Vydalo nakladatelství také vhodný pracovní sešit pro žáky k dané učebnici? Je k dispozici příručka pro učitele k dané učebnici?
- XI. Diferenciace učiva a úloh:** Obsahuje učebnice rozšiřující učivo a úlohy pro nadané žáky? Obsahuje učebnice odlišné úlohy z hlediska obtížnosti (pro průměrné i podprůměrné žáky)?
- XII. Hodnoty a postoje:** Obsahuje učebnice odkazy na společenská pravidla, mravní normy? Prezentuje učebnice menšiny, rasy, náboženské skupiny, národnosti a pohlaví bez

³⁵⁹ Toto kritérium při hodnocení učebnic nebudeme uvádět, neboť u nich podle tohoto kritéria chybí obsah hodnocení. Obě učebnice si lze objednat na e-shopu katechetického centra v Olomouci. Jejich prodejní cena je 100 Kč. Při osobním odběru na centru lze učebnice pořídit s 20% slevou. Veškeré doplňkové materiály k učebnici si může kdokoliv volně stáhnout na webových stránkách katechetického centra.

stereotypů a předsudků? Prezentuje učebnice vhodné hodnoty, které souvisejí s daným vyučovacím předmětem?

XIII. Zpracování učiva: *Je odborný obsah prezentován také ve vztahu k jiným oborům? Jsou některé poznatky prezentované z několika úhlů pohledu, různých perspektiv? Je v učebnici vysvětleno, proč je nutné se učit určité poznatky a dovednosti?*³⁶⁰

4.2 Hodnocení učebnice *Na cestě s Ježíšem*

Na základě výše jmenovaných kritérií nejprve posoudíme učebnici *Na cestě s Ježíšem*.³⁶¹

I. Přehlednost

Na začátku učebnice je popsána a vysvětlena struktura hodiny. Každé téma zaujímá jednu dvoustranu. Jednotlivé kapitoly jsou rozlišeny pomocí barev liturgického roku a obsahově na sebe logicky navazují. Jejich názvy s pořadovým číslem jsou vždy uvedeny ve stejném stylu a velikosti. Lze říci, že vystihují obsahy kapitol. Strany jsou očíslovány. Na konci učebnice se nachází barevně rozlišený a očíslovaný obsah.³⁶² Všechny tyto aspekty napomáhají přehlednosti učebnice. Na druhou stranu, ačkoliv má učebnice stanovenou jednotnou strukturu, samotné její rozložení na dvoustraně působí velmi nepřehledně. Je to způsobeno použitím příliš velkého množství barev, textů, rámečků, pozadí apod., pomocí nichž autoři chtějí graficky rozlišit jednotlivé části kapitoly. Jednotlivým textům chybí například heslovité označení jako text z Nového zákona, otázky apod., díky nimž by se žáci v textech lépe orientovali. Takové označení má v učebnici pouze slovníček³⁶³ a jednotlivá cvičení, jež jsou zvýrazněna tučnými nadpisy. Například: *1. Blahoslavení chudí v Duchu; 2. Důvěra; 3. Děti, které našly Boží království*.³⁶⁴ Ještě lepším řešením by zde mohlo být využití piktogramů.

Myšlenky a věty v textech jsou řazeny v logické posloupnosti. Nové poznatky navazují na dříve probírané učivo. Nelze však říci, že by autoři používali signální slova či organizátory postupu. Zvláště v některých kapitolách jsou texty příliš dlouhé a jednolitě, což způsobuje jejich nepřehlednost. Žák je doslova zahlcen velkým množstvím textů. Jedná se například o kapitoly *10. Zvěstování Mesiáše, 11. Setkání Marie a Alžběty, 15. Ježíš nás učí odpouštět, 16. Ježíš nás*

³⁶⁰ *Hodnocení a výběr učebnic v praxi*, s. 43–47.

³⁶¹ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, 83 s.

³⁶² Srov. *Tamtéž*.

³⁶³ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, např. s. 8.

³⁶⁴ *Tamtéž*, s. 11.

učí poslouchat Otce apod.³⁶⁵ V textech nejsou graficky zvýrazněny hlavní myšlenky a s výjimkou slovníčku ani klíčová slova.

K větší přehlednosti učebnice přispívá ještě úvodní dopis adresovaný žákům na jejím začátku a dopis rodičům umístěný na zadní straně vazby.³⁶⁶ Ovšem méně zdařilé je jejich grafické provedení. Umístění dopisů na listu jako by vytrženém z poznámkového bloku může působit až urážlivě a vyjadřovat nezájem, či dokonce nadřazenost vůči rodičům a žákům ze strany autorů.

II. Přiměřená obtížnost a rozsah učiva

Nejprve připomeňme, že autoři tuto učebnici adresují žákům ve věku od 9 do 12 let,³⁶⁷ nebo také těm, kteří navštěvují 4. a 5. třídu, či dokonce 3. až 6. třídu ZŠ.³⁶⁸ Toto věkové rozpětí je dosti široké a je jen stěží myslitelné, že lze vytvořit učebnici, jež by svojí obtížností a rozsahem učiva odpovídala takové věkové skupině žáků. Pro nejmladší žáky navštěvující 3. třídu ZŠ jsou texty v učebnici příliš složité. Žáci nejsou schopni samostatně pochopit zadání úkolů, jejich vypracování jim zabere poměrně dlouhou dobu. Naopak pro nejstarší žáky z 6. třídy ZŠ jsou texty až banálně jednoduché. Tito žáci jsou schopni vypracovat úkoly téměř okamžitě, a tudíž jsou pro ně také málo zajímavé. Texty a zadání v učebnici, co do své srozumitelnosti asi nejadekvátněji odpovídají schopnostem žáků 4. a 5. třídy.

U zadání úkolů se objevuje jeden výrazný extrém. Některá zadání jsou vysvětlena stručně, jednoduše a srozumitelně. Například: *Přiřaď k výzvam jejich vysvětlení. Víš, co říká Ježíš o pronásledovatelích? Najdi v bludišti.*³⁶⁹ Jiná však hrají roli dalšího vysvětlovacího textu s novými informacemi, na jehož konci se nachází samotné zadání či otázka pro žáka. Například: *Modlitbou Anděl Páně vzdává církev chválu a dík Bohu za to, že nám poslal Ježíše. Tuto událost nám třikrát denně připomínají zvony kostelů. Tomuto zvonění se dříve říkalo klekání. Lidé přerušili práci, poklekli a pomodlili se Anděl Páně. Dnes se prostřednictvím televize či rádia tuto modlitbu můžeme každou neděli ve 12 hodin pomodlit společně s papežem. Přiřaď*

³⁶⁵ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 26–29; 36–39.

³⁶⁶ Srov. Tamtéž, s. 3; zadní strana vazby.

³⁶⁷ Srov. Tamtéž, přední strana vazby.

³⁶⁸ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Metodika k druhému vydání učebnice náboženství*, s. 1. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-jezisem/METODIKA-k-2-vydani.pdf>.

³⁶⁹ *Na cestě s Ježíšem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 13; 61.

*k jednotlivým částem modlitby související postavy.*³⁷⁰ V těchto typech úkolů se žáci často ztrácejí zvláště z důvodu délky textu, a je pro ně obtížné pochopit, co mají dělat.

Texty v učebnici jsou složeny z jednoduchých vět a většině slov jsou žáci (zvláště od 4. třídy výše) schopni rozumět. Současně texty nejsou zahlceny odbornými výrazy. Téměř na každé dvoustraně se nachází slovníček stručně vysvětlující pojmy, jež mohou být žákům neznámé. Nelze však říci, že by v nich autoři používali příklady ze života blízké žákům. Z textů na první pohled nevyplývá tzv. klíčová věta, která by vystihovala hlavní myšlenku probíraného tématu. Žáci nejsou schopni z textu samostatně poznat, co je zde opravdu důležité.

III. Odborná správnost

Při bližším zkoumání zjistíme, že učebnice pracuje s tzv. liturgickým překladem novozákonních úryvků. Tato informace však není v učebnici, ani v dalších doplňkových materiálech uvedena.

Texty v učebnici jsou uvedením či komentářem k úryvku z Písma svatého. Ve většině případů obsahují po odborné stránce správné poznatky. V některých kapitolách to však vypadá, jakoby si autoři vytvářeli téměř vlastní výklad biblických textů, jenž se zcela neshoduje s výkladem církve. Příkladem může být 16. kapitola *Ježíš nás učí poslouchat Otce*, kde se podobenství o dvou synech stává spíše podobenstvím o překonávání lenosti.³⁷¹ V této souvislosti je dosti problematická také ilustrace mobilu³⁷² (více viz VI. Obrazový materiál). Zde autoři vkládají Ježíši do úst věty ve formě sms zpráv, které však nikdy neřekl.

V některých kapitolách autoři uvádějí informace, které později již nedokončují. Jako například ve 20. kapitole *Vjezd do Jeruzaléma*, kde se sice žáci ve slovníčku seznamují s pojmy Svatý týden a Květná neděle, avšak v dalších dvou kapitolách 21. *Ježíš dává svůj život* a 22. *Ježíš svou smrtí otvírá nebe*, naprosto chybí jakákoliv zmínka o Zeleném čtvrtku, Velkém pátku či Bílé sobotě.³⁷³

³⁷⁰ *Na cestě s Ježíšem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 27.

³⁷¹ Srov. Tamtéž, s. 38 a 39.

³⁷² Srov. Tamtéž, např. s. 11.

³⁷³ Srov. Tamtéž, s. 46–51.

IV. Motivační charakteristiky

V rámci některých úkolů jsou použity jednoduché příběhy ze života dětí, jež mohou být žákům blízké, snadno pochopitelné a mohou se identifikovat s dětmi v příbězích. Obvykle jde v těchto příbězích o to, aby žáci rozhodli, jak by se měl hlavní hrdina zachovat a proč, nebo jak by se zachovali oni sami. Například: 15. kapitola: *Ježíš nás učí odpouštět – příběh Monika a její svědomí*; 17. kapitola: *Pokoušení na poušti – několik stručných příběhů Učíme se rozlišovat.*³⁷⁴

Naproti tomu texty v učebnici neuvádějí žádné praktické příklady ani situace ze života. Jeden z textů, jenž je chápán jako impulz pro duchovní život žáka, jej osobně oslovuje a v návaznosti na interpretaci novozákonního úryvku žáka spíše moralizuje, tedy udílí mu různé rady či poučení, co a jak by měl v životě dělat, aby jednal podobně jako Ježíš. Například: *Také ty potřebuješ posilovat vztah s Bohem, abys byl svobodný a silný k dobru. Posílit se můžeš postem jako Ježíš. Nebo. Ježíš přichází se svým královstvím také do tvého života. Uč se dívat jeho očima a určitě jej objevíš. Začni tím, že na každou situaci, která se ti stane, se zeptáš Boha: „Co mi tím chceš říct?“³⁷⁵*

V. Řízení učení

Ve 12. kapitole *Boží Syn mezi námi* mají žáci v jedné z aktivit za úkol vytvořit ve třídě informační leták o Tříkrálové sbírce.³⁷⁶ Tato činnost tedy předpokládá skupinovou práci a tvořivost žáků. Je to však jediná aktivita tohoto druhu v celé učebnici. Ta na jiných místech neposkytuje podněty k tomu, aby žáci mohli samostatně, nebo ve skupinách zpracovávat projekty či referáty.

Učebnice ani metodika nenabízí rozmanitost metod práce s novozákonními úryvky. V každé hodině se počítá s uvedením do biblického textu, jeho četbou a odpovídáním na otázky. Většina textů či úkolů slouží pouze k reprodukci učiva, některé k osobnímu zamyšlení. Nepracuje se zde s metodami kritického myšlení, jež by vedly žáky k tvořivosti a samostatnému uvažování.

Učebnice není vhodná k tomu, aby si z ní žák osvojoval učivo samostatně. Je to zvláště proto, že u jednotlivých textů chybí označení, o jaký typ textu se vlastně jedná (novozákonní úryvek, uvedení apod.) a také stručné zadání, co by s ním měl žák dělat. V učebnici se nenachází nic,

³⁷⁴ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 37 a 41.

³⁷⁵ Tamtéž, s. 40 a 32.

³⁷⁶ Srov. Tamtéž, s. 31.

co by mohlo žákům sloužit k ověření si již dosažených znalostí. Tuto roli mohou plnit jediné online kvízy tvořené didaktickými hrami, jež jsou součástí doplňkových materiálů k učebnici.³⁷⁷

VI. Obrazový materiál

V učebnici převládají kreslené barevné ilustrace. Je jimi téměř vždy doplněn text z Nového zákona. Také na jiných místech v učebnici nalezneme jiné kreslené barevné ilustrace či fotografie. Například ilustrace některých svatých, zvířat či květin, fotografie svatých, dětí, přírody apod. Lze říci, že vždy korespondují s textem, u kterého se nacházejí. Jejich celkové množství v učebnici je přiměřené. Připustíme-li však, že učebnici by podle autorů měli používat také žáci 5. a 6. tříd, jeví se tyto kreslené barevné ilustrace příliš infantilní. Lepším řešením by zde mohlo být například využití fotografií uměleckých děl, jako jsou obrazy, sochy, fresky, mozaiky, ikony apod., jež zachycují probírané novozákonní události. Fotografie tohoto typu se v učebnici vůbec nevyskytují. Hrozí zde totiž riziko, že se postava Ježíše pro žáky stane jen kreslenou postavičkou a novozákonní příběhy kreslenými pohádkami. Vzhledem k faktu, že učebnice pracuje s konkrétními místy spojenými s novozákonními událostmi, je handicapem, že se v učebnici (až na jednu výjimku, kterou je v 11. kapitole: *Setkání Marie a Alžběty* fotografie textu Magnificat v češtině z Ejn Kerem³⁷⁸) neobjevují skutečné fotografie těchto míst.

Jako naprosto nevhodná se jeví ilustrace mobilu, jež je součástí každé kapitoly. Je na něm avatar Ježíše a sms zpráva, na kterou mají žáci odepsat. Podle autorů je jejím smyslem podpora osobní modlitby žáků a rozvoj osobního vztahu s Ježíšem.³⁷⁹ Lze se domnívat, že jejich snahou bylo využít k tomu věc, která je pro žáky aktuální a blízká. Ve skutečnosti zde Ježíše představují s velkým nedostatkem úcty a citu vůči Jeho osobě. Celá tato aktivita tedy působí směšným a bizarním dojmem. U samotných žáků vyvolává posměšky a otázky, zda Ježíš má také mobil.

³⁷⁷ Srov. KATECHETICKÉ CENTRUM OLOMOUC. *Výuka náboženství. Učebnice Na cestě s Ježíšem*. [online]. [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: <https://www.katechetiolomouc.cz/index.php/2021/01/05/na-cestě-s-ježíšem-ucebnice/>.

³⁷⁸ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 29.

³⁷⁹ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Metodika k druhému vydání učebnice náboženství*, s. 5. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-ježíšem/METODIKA-k-2-vydani.pdf>.

Na začátku učebnice je graficky znázorněna Bible jako celá knihovna knih. Toto představení je srozumitelné a výstižné. Jednotlivé druhy knih jsou od sebe barevně odlišeny, na hřbetech jsou uvedeny jejich názvy, knihy jsou na poličkách seřazeny chronologicky, jak v Bibli za sebou následují.³⁸⁰

Na další straně se nachází barevná mapa Izraele v novozákonní době.³⁸¹ Bohužel zde pro žáky chybí informace o tom, že se jedná o zemi s názvem Izrael. Na mapě jsou vyznačena pouze ta města a místa, jež jsou spojena s některou z kapitol v učebnici. Jejich označení je však barevně nevýrazné až jednolitě. Převládajícími barvami na mapě je hnědo béžovo zelená. Chybí jí také legenda, jež by žákům usnadnila orientaci v ní. Na stranu s mapou zasahuje z vedlejší strany časová osa³⁸², kde jsou jmenovány některé novozákonní události, jež učebnice probírá a současně jsou zde uvedena jména svatých. Celá časová osa působí velmi nepřehledně a není zřejmé, k čemu má v učebnici vlastně sloužit, na žádném místě v učebnici se na ni neodkazuje. Svoji blízkostí s mapou ještě více narušuje její přehlednost.

VII. Shoda s kurikulárními dokumenty

Na žádném místě v učebnici, ani v metodice, ani na webových stránkách katechetického centra se nedozvídáme, z jakých osnov autoři učebnice vycházejí. Není známo na základě čeho definovali v metodice uvedené ročníkové cíle, cíle v oblasti znalostí, dovedností a postojů, a cíle jednotlivých vyučovacích hodin. Jak je uvedeno v 2.1.4, Osnovy k výuce náboženské výchovy římskokatolické církve v 1. – 9. ročníku ZŠ jsou od roku 2004 dosud jedinými platnými osnovami pro výuku náboženství. Tyto osnovy jednak stanovují cíle a obsahy vzdělávání pro každý ročník samostatně, neuvádějí žádné varianty pro spojené ročníky. Dále tyto osnovy sice uvádějí ročníkové cíle, ovšem s rozlišením teologické a antropologické roviny. Rozhodně však nerozdělují cíle do oblasti znalostí, dovedností a postojů. U každé hodiny je stručně formulován cíl a obsah vzdělávání. V neposlední řadě je třeba říci, že tyto osnovy mají zcela odlišný koncept a nic nenasvědčuje tomu, že autoři učebnic z nich jakkoliv vycházelí.³⁸³

Učebnice není součástí žádné ucelené učebnicové řady. Je určena pro žáky 3. až 6. třídy, tedy pro žáky nacházející se uprostřed základního vzdělávání. Není však známo, na jaký materiál

³⁸⁰ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 5.

³⁸¹ Srov. *Tamtéž*, s. 6.

³⁸² Srov. *Tamtéž*, s. 7.

³⁸³ Srov. *Osnovy k výuce náboženské výchovy římskokatolické církve v 1. - 9. ročníku základní školy*, 168 s.

z předchozího vzdělávání žáků učebnice navazuje, ani to, jaké materiály by měly navazovat na tuto učebnici v dalším vzdělávání a jakých cílů by žáci měli dosáhnout.

Jak již bylo řečeno výše, v úvodu metodiky jsou cíle rozlišeny do oblasti znalostí, dovedností a postojů.³⁸⁴ V jednotlivých vyučovacích hodinách se však autoři tohoto rozdělení důsledně nedrží. U každého tématu je pod názvem cíl/e hodiny uvedeno několik vět bez dalšího rozlišení, zda se jedná o znalost, dovednost či postoj. V některých případech lze říci, že tyto cíle zahrnují všechny tři oblasti jako například v 7. kapitole *Ježíš zve ke spolupráci. Žák na základě práce s biblickým textem vysvětlí, že Ježíš nás zve ke spolupráci na svém díle* (cíl znalostní). *Oceni hodnotu spolupráce a zařazuje do svého žebříčku hodnot* (cíl v oblasti postojů). *Žák najde na mapě město Betsaida* (cíl dovednostní).³⁸⁵ Jinde zahrnují pouze dvě z nich. Příkladem může být 1. kapitola *Pojď za mnou. Žák chápe, že Ježíš je stále živý, zná jej a zve k následování* (cíl znalostní). *Na biblické mapě najde Galileu, Galilejské moře a město Kafarnaum* (cíl dovednostní).³⁸⁶ Někde zahrnují jen jednu oblast. Například ve 24. kapitole *Ježíš se zjevuje učedníkům. Žák na základě práce s biblickým textem poznává, že Ježíš přichází do společenství věřících, vnímá, že tímto společenstvím se v současnosti stává společenství farnosti* (cíl znalostní).³⁸⁷

Dalším problémem je, že samotné cíle jsou často formulovány velmi zdlouhavě, složitě, nereálně a abstraktně. Příkladem může být již dříve uvedený cíl ze 4. kapitoly *Ježíš uzdravuje* (viz 3.1.5.1). Formulace cíle zabírá několik řádků a je tvořena spíše souvětími než jednoduchými stručnými větami. Velmi abstraktně a nereálně zní tvrzení: *V tomto Ježíšově jednání současně vidí vzor, zařazuje si je do svého žebříčku hodnot a snaží se tuto hodnotu zařadit do svého jednání*.³⁸⁸ Není jasné, jak si má žák Ježíšovo jednání zařazovat do žebříčku hodnot a také, jak má žák během jedné vyučovací hodiny stihnout zařadit jakoukoliv hodnotu do svého jednání. V žádné z předchozích hodin žák nebyl seznámen s tím, co to vlastně je žebříček hodnot. Cíl je uzavřen větou (ve skutečnosti dovednostním cílem), která na předchozí

³⁸⁴ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Metodika k druhému vydání učebnice náboženství*, s. 2. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-jezisem/METODIKA-k-2-vydani.pdf>.

³⁸⁵ Tamtéž, s. 22.

³⁸⁶ Tamtéž, s. 4.

³⁸⁷ Tamtéž, s. 53.

³⁸⁸ Tamtéž, s. 13.

sdělení vůbec nenavazuje. *Žák najde na mapě Jericho.*³⁸⁹ Celý cíl tedy není možné v hodině naplnit, nenapomáhají tomu ani texty či úkoly v učebnici.

IX. Ergonomické a typografické vlastnosti

V učebnici jsou použity různé druhy a velikosti písma. Hlavní nadpis každé kapitoly je uveden největším typem písma. Zbylé texty jsou napsány velikostí 12, některé drobnější nadpisy mají velikost písma o něco větší, tedy 14 či 16. Lze říci, že velikost a druhy písma jsou přiměřené.

Učebnice má formát A4 a lesklou měkkou vazbu. Je spíše tenká a lehká. Lze tedy říci, že odolnost vazby je vzhledem k váze učebnice přiměřená. Lesklý papír použitý uvnitř učebnice je sice pevnější a odolnější, na druhou stranu však velmi nepraktický. Důvodem je skutečnost, že učebnice má současně plnit funkci pracovního sešitu, ve kterém žáci píšou, podtrhávají, malují, vybarvují. Některé druhy tužek či pastelky jsou zde téměř nepoužitelné, pera, propisky či fixy se zase rozmazávají.

X. Doplnkové texty a materiály

K učebnici patří několik doplňkových materiálů, které byly jmenovány výše. Nebyl k ní však vydán samostatný pracovní sešit. Učebnice ani metodika se o pracovním sešitu nezmiňují, pracují pouze s termínem učebnice. Jen na webových stránkách katechetického centra v Olomouci se dozvídáme, že učebnice plní současně funkci pracovního sešitu.³⁹⁰ Platí to zvláště o druhé straně dvoustrany, kde jsou rozmístěny dva, někdy i více úkolů. Toto využití dva v jednom je praktické z ohledu na to, že žáci nosí do školy pouze jeden materiál. Na druhou stranu však učebnice není uzpůsobena k tomu, aby mohla vhodně plnit funkci pracovního sešitu. Je tomu tak jednak kvůli lesklému papíru (viz IX. Ergonomické a typografické vlastnosti), příliš dlouhým zadáním (viz II. Přiměřená obtížnost a rozsah učiva), ale také u mnohých zadání úkolů je ponecháno velmi málo prostoru pro napsání žákovy odpovědi. Vypadá to, jako by autoři předpokládali, že všichni žáci ve věku od 9 do 12 let budou psát drobným písmem. Podobný problém se objevuje u příloh v zadní části učebnice, kde jedním

³⁸⁹ *Na cestě s Ježíšem. Metodika k druhému vydání učebnice náboženství*, s. 13. Dostupné z:

<https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-jezisem/METODIKA-k-2-vydani.pdf>.

³⁹⁰ Srov. KATECHETICKÉ CENTRUM OLOMOUC. *Výuka náboženství. Učebnice Na cestě s Ježíšem*. [online]. [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: <https://www.katechetiolomouc.cz/index.php/2021/01/05/na-cestě-s-jezisem-ucebnice/>.

z úkolů pro žáky je vystříhnout si kruh představující období liturgického roku a dopisovat si na něj názvy dalších svátků.³⁹¹ Pro takový úkol je však kruh příliš malý, papír lesklý a barvy použité v kruhu příliš tmavé k tomu, aby bylo vidět, co na něj žáci píší.

Metodika je po grafické stránce přehledná. Napomáhá k tomu její úvod, obsah, číslování stran, označení jednotlivých vyučovacích hodin pořadovým číslem a názvem, který je uveden větším typem písma. Dále tomu napomáhá rozdělení uvnitř témat pomocí tučně zvýrazněných či podtržených částí hodiny a dělení do odstavců.³⁹² Na druhou stranu je třeba říci, že metodika po obsahové stránce připomíná spíše kuchařku s recepty než skutečnou metodiku. Obsahuje v podstatě návod na to, co má vyučující s žáky v hodině dělat, případně, co jim má říci. Dále jsou zde uvedeny správné odpovědi úkolů z učebnice. Kromě nedostatků spojených s cíli hodin (viz VII. Shoda s kurikulárními dokumenty), v metodice zcela chybí uvedení didaktických pomůcek či metod použitých v dané hodině. Všeobecně lze říci, že metodika obsahuje velmi málo metod. Některé metody zase neodpovídají věku a schopnostem žáků jako například metoda diskuse. Nejčastěji se jedná o diskusi nad otázkami k biblickému textu v učebnici či o diskusi nad týdenní výzvou. Žáci ve věku 9 až 12 let jsou schopni vyhledat v textu odpovědi na otázky, ale jen stěží zvládnou nad nimi diskutovat, tedy vyjadřovat svůj názor a věcně argumentovat. Metodice dále chybí jednotné rozdělení částí hodiny. V některých kapitolách se objevují všechny části, jinde jen některé z nich. Z jejich názvů není vždy zcela zřejmé, zda patří do úvodu, hlavní části, fixační části či závěru hodiny. V každé hodině nalezneme uvedení do tématu, jehož motivační aktivita však v mnoha případech působí velmi těžkopádně či nepřírozeně. Zní například velmi zvláště ptát se žáků v tomto věku, jak by chtěli prožít poslední den svého života.³⁹³

Multimediální prezentace³⁹⁴ spojené s některými kapitolami v učebnici působí po grafické stránce podobně jako samotná učebnice velmi nepřehledně. Důvodem je použití velkého množství barev, rámečků, pozadí, textů, nadpisů, fotografií či obrázků na jednom slajdu. Žák

³⁹¹ *Na cestě s Ježíšem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 71.

³⁹² Srov. *Na cestě s Ježíšem. Metodika k druhému vydání učebnice náboženství*, 65 s. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-jezisem/METODIKA-k-2-vydani.pdf>.

³⁹³ Srov. Tamtéž, s. 49.

³⁹⁴ Srov. KATECHETICKÉ CENTRUM OLOMOUC. *Výuka náboženství. Učebnice Na cestě s Ježíšem*. [online]. [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: <https://www.katechetiolomouc.cz/index.php/2021/01/05/na-cestě-s-jezisem-ucebnice/>.

je jimi doslova zahlcen. Handicapem je také to, že vše na slajdu je statické bez využití efektů a animací, které by mohly učinit prezentaci pro žáky poutavější.

Další multimediální prezentace s názvem *Informativní fotogalerie*³⁹⁵ sice obsahuje kvalitní fotografie jednotlivých míst Svaté Země, chybí však u nich poznámka pro vyučující, co přesně fotografie představuje. Ve výjimečných případech je zde sice uveden titulek s názvem místa, avšak vyučujícímu, který sám tato místa důkladně neprocestoval, pravděpodobně příliš nenapoví. U některých měst chybí fotografie typických míst, jako například v prezentaci o Betlémě není vůbec zařazena fotografie pravděpodobného místa Ježíšova narození se známou hvězdou.³⁹⁶

XI. Diferenciace učiva a úloh

V učebnici není nijak odlišeno základní učivo od rozšiřujícího. V podstatě se s ním nepočítá. Metodika sice uvádí u některých vyučovacích hodin část nazvanou *Doplňující aktivity*, kterou lze chápat jako rozšiřující učivo. Je však rozšiřující pouze v tom smyslu, že přidává k tématu další poznatky, a nikoliv proto, že by bylo určeno pro nadanější žáky a zahrnovalo složitější otázky či problémy. Učebnice nepočítá s žádnými úkoly pro nadané žáky ani nezařazuje úkoly, jež by pomáhaly zvládnout učivo podprůměrným žákům.

Otázky, jež se téměř vždy nacházejí pod novozákonním textem, nevyžadují od žáků žádné složitější myšlenkové operace. Vyžadují spíše schopnost zapamatování si informací během četby, nebo schopnost vyhledávat informace přímo v textu. Úkoly a aktivity lze z větší části označit jako didaktické hry, které taktéž od žáka žádné větší myšlenkové úsilí nevyžadují, většinou jsou téměř banální.

XII. Hodnoty a postoje

Učebnice je určena k výuce katolického náboženství. Lze říci, že odkazuje na společenská pravidla, principy a normy slušného chování.

³⁹⁵ Srov. KATECHETICKÉ CENTRUM OLOMOUC. *Výuka náboženství. Učebnice Na cestě s Ježíšem*. [online]. [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: <https://www.katechetiolomouc.cz/index.php/2021/01/05/na-cestě-s-ježíšem-ucebnice/>.

³⁹⁶ Srov. KATECHETICKÉ CENTRUM OLOMOUC. *Výuka náboženství. Učebnice Na cestě s Ježíšem*. [online]. [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: <https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fdownload2.katechetiolomouc.cz%2Fkatechetiolomouc-cz%2Fvyuka-nabozenstvi%2F1-stupen%2Fucebnice%2Fna-cestě-s-jezisem%2Ffotogalerie%2FBetl%25c3%25a9m%25202.pptx&wdOrigin=BROWSELINK>.

Celá učebnice však budí dojem, jako by křesťanské náboženství spočívalo v úsilí o vlastní dokonalost. To ona je údajně smyslem života správného křesťana. Bůh je tím, který člověka neustále moralizuje a nutí jej k dalším a dalším výkonům. Autoři si sice kladou za cíl pomocí této učebnice seznámit žáka s osobou Ježíše Krista, nebo dokonce prohloubit vztah k Němu,³⁹⁷ ale ve skutečnosti kladou do centra člověka a jeho skutky. Velmi silně to vyznívá v některých textech a zvláště v týdenních výzvách. Ježíš je v učebnici představen jako dobrý kamarád a kreslená postavička píšící žákům sms. Jak je již zmíněno výše, jedná se o zásadní projev nepochopení a neúcty ze strany autorů vůči Jeho osobě.

XIII. Zpracování učiva

Na žádném místě v učebnici autoři neodkazují na jiné vyučovací předměty, ani žákům nepropojují poznatky získané v náboženství s poznatky z jiných předmětů.

4.3 Hodnocení učebnice *Na cestě s Božím lidem*

Nyní se pomocí stejných kritérií budeme zabývat hodnocením druhé učebnice náboženství.³⁹⁸

I. Přehlednost

Přehlednosti učebnice napomáhá rozložení tématu na jedné dvoustraně, číslování stran, jednotná struktura hodiny, barevné rozlišení kapitol, jež na sebe obsahově logicky navazují. Jejich názvy s pořadovým číslem jsou vždy uvedeny ve stejném stylu a velikosti. Lze říci, že vystihují obsahy kapitol. Úvodní text hodiny se vždy nachází hned pod nadpisem na světle žlutém pozadí. Text představující přímou citaci z Písma svatého je umístěn na tmavě barevném pozadí, převyprávěný starozákonní text je pak na světlejším pozadí. Každé cvičení je očíslováno a uvedeno větším typem písma. Na konci učebnice nalezneme barevně rozlišený a očíslovaný obsah. Na zadní straně vazby je pak dopis adresovaný dětem, rodičům a katechetům.³⁹⁹

V učebnici však zcela chybí vysvětlení struktury hodiny. Vzhledem k tomu, že učebnice nepoužívá piktogramy, ani heslovité označení jednotlivých textů (jako například úvod, text ze

³⁹⁷ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Metodika k druhému vydání učebnice náboženství*, s. 1. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-jezisem/METODIKA-k-2-vydani.pdf>.

³⁹⁸ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*. 87 s.

³⁹⁹ Srov. Tamtéž.

Starého zákona, zajímavost apod.), tak je navzdory barevnému rozlišení pro žáky obtížné se v učebnici rychle zorientovat. Není také zřejmé, podle čeho jsou vybrána barevná označení kapitol. Nelze říci, že by se barvy opakovaly po sobě v jednotné posloupnosti. Vypadá to tedy, že jejich výběr i pořadí jsou zcela náhodné. Podobně se nikde nedozvídáme, proč a za jakým účelem se v učebnici na různých místech objevuje motiv lva a jeho stop. Pokud by měl nějakou spojitost s tématy učebnice, byl by například vhodný k tvorbě piktogramů. Kromě lva se na 25. straně v 11. kapitole *Mojžíš* náhle objevuje kreslená ilustrace psa a v rébusu vedle něj je využit motiv kostí.⁴⁰⁰ Avšak ani v kapitole, ani ve cvičení spojené s rébusem se o psovi vůbec nemluví, ani s ním toto téma nijak nesouvisí. Využití tohoto motivu zde je tudíž matoucí a nesrozumitelné.

Myšlenky a věty v textech jsou řazeny v logické posloupnosti. Nové poznatky navazují na dříve probrané učivo. Nelze však říci, že by autoři využívali signální slova či organizátory postupu. Ve většině kapitol jsou texty příliš dlouhé a jednolité, takže je žák doslova zahlcen množstvím textů. Platí to například o kapitole *11. Mojžíš; 24. Jeruzalémský chrám; 27. Eliáš – prorok Severního království; 30. Obnova Jeruzaléma*⁴⁰¹ apod. V textech nejsou graficky zvýrazněny hlavní myšlenky, ani klíčová slova.

II. Přiměřená obtížnost a rozsah učiva

Hodnocení učebnice podle tohoto kritéria je shodné s hodnocením předchozí učebnice *Na cestě s Ježíšem* (viz 4.2 Hodnocení učebnice *Na cestě s Ježíšem*; II. Přiměřená obtížnost a rozsah učiva).

Jediným drobným rozdílem je, že tato učebnice neobsahuje slovníček, kde by byly vysvětleny pojmy, jež mohou být žákům neznámé. Podobnou funkci splňuje v učebnici text umístěný u většiny kapitol, který v některých případech vysvětluje neznámý pojem, jindy je však pojat spíše jako zajímavost k tématu.⁴⁰²

III. Odborná správnost

V úvodu metodiky se na rozdíl od předchozí učebnice dozvídáme, že texty Písma svatého jsou vzaty z tzv. ekumenického překladu, jména a názvy potom z tzv. liturgického překladu.

⁴⁰⁰ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 25.

⁴⁰¹ Srov. Tamtéž, s. 24–25; 50–51; 56–57; 62–63.

⁴⁰² Srov. Tamtéž, např. s. 19; 35.

V úvodu metodiky se dozvídáme, že události v učebnici *jsou vybrány tak, aby nastínily dějiny Božího lidu*.⁴⁰³ Toto tvrzení je však velmi všeobecné, neboť celý Starý zákon hovoří o dějinách Božího lidu. Nikde není jasně vysvětleno, proč autoři zvolili pro učebnici právě tato starozákonní témata. Některým událostem či postavám se učebnice věnuje dost podrobně jako například Abrahámovi, jehož příběh je rozložen do tří kapitol (5. *Praotec víry*; 6. *Abrahám a Lot*; 7. *Abrahám a Izák*)⁴⁰⁴, podobně Mojžíš (11. *Mojžíš*; 12. *Vyvedení z Egypta*; 13. *Život na poušti*; 14. *Smlouva s Bohem*)⁴⁰⁵, do tří kapitol je rozdělen také příběh krále Davida (19. *David*; 20. *David – psanec a král*; 21. *Davidův hřích*)⁴⁰⁶. Jiné postavy či jejich příběhy jsou zcela vynechány (kniha Ester, Rút, malí proroci apod.). Učebnici chybí hlavní myšlenka, která by vyjasnila volbu témat a všechny je propojila.

Nelze ani říci, že by vybraná témata byla prezentována jako předobraz Ježíše Krista a bylo u nich zdůrazňováno naplnění v Novém zákoně. Pouze v některých kapitolách se objevuje spíše okrajová zmínka o Ježíšovi, jako například ve 4. kapitole *Pád člověka*, kde je řečeno, že v celém Starém zákoně Bůh připravoval lidi na příchod Zachránce, kterým je Ježíš.⁴⁰⁷ Podobně v 7. kapitole *Abrahám a Izák* je v souvislosti s obětováním Izáka vysvětlen pojem obětní beránek, kde je zmíněno, že Abrahámův potomek Ježíš přinese lidem skutečné osvobození od zla.⁴⁰⁸

U některých témat jsou vynechány zásadní poznatky. Například v 11. kapitole *Mojžíš*, kde je uveden starozákonní úryvek o Božím zjevení v hořícím keři se na celé dvoustraně s tímto důležitým momentem vůbec npracuje, ani na něj neodkazují žádná cvičení. Ta se místo toho zabývají tím, jaké Bůh poslal Mojžíšovi lidi a nápady, dále se vysvětluje, čím je otroctví a v závěru se pracuje se špatnými náladami, jež jsou dány do souvislosti s tím, že Mojžíš zabil Egyptána, protože se nedokázal ovládat.⁴⁰⁹

Za nesprávné a zavádějící je třeba označit v učebnici vysvětlení toho, čím je Bible. V 1. kapitole Boží slovo je postavena na stejnou rovinu s přírodou. *Bible a příroda tvoří jeden celek, jako*

⁴⁰³ *Na cestě s Božím lidem. Metodika k učebnici náboženství*, s. 1. Dostupné z:

<https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-bozím-lidem/METODIKA%20%e2%80%93%20Na%20cest%4%9b%20s%20Bo%5%be%3%adm%20lidem.pdf>.

⁴⁰⁴ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 12–17.

⁴⁰⁵ Srov. Tamtéž, s. 24–31.

⁴⁰⁶ Srov. Tamtéž, s. 40–45.

⁴⁰⁷ Srov. Tamtéž, s. 11.

⁴⁰⁸ Srov. Tamtéž, s. 17.

⁴⁰⁹ Srov. Tamtéž, s. 24–25.

Metodika nabízí u mnoha kapitol odkazy na videa z YouTube, jež mohou být oživujícím prvkem hodiny. Jsou mezi nimi například krátké pořady jako Biblická pátrání (např. v 19. kapitole *David – díl David a Goliáš*)⁴¹⁴, písně (např. v 1. kapitole *Boží slovo – Budu jako strom*)⁴¹⁵ či nahrávky biblických textů (např. 25. kapitola *Mudroslovné knihy – umělecké zpracování knihy Kazatel*)⁴¹⁶. Jejich nevýhodou však je, že některá z nich jsou pouze v angličtině bez českého překladu, a tudíž jsou velmi obtížná pro žáky ve věku od 9 do 12 let (např. v 10. kapitole *Josef – video s ukázkou tkaní*).⁴¹⁷

V otázce samostatného osvojování učiva žákem pomocí učebnice platí ve všech ohledech totéž, co již bylo zmíněno u učebnice *Na cestě s Ježíšem* (viz 4.2 Hodnocení učebnice *Na cestě s Ježíšem*, V. Řízení učení).

VI. Obrazový materiál

Co se týče kreslených barevných ilustrací, fotografií, jejich množství a rozmístění, je situace srovnatelná s hodnocením předešlé učebnice. Zde se objevují alespoň tři fotografie uměleckých děl (v 1. kapitole *Boží slovo – obraz sv. Jeronýma a sv. Cyrila a Metoděje*; ve 4. kapitole *Pád člověka – mozaika Ježíše*)⁴¹⁸. Bohužel se také v této učebnici nachází pouze jedna fotografie skutečného místa Svaté Země (v 20. kapitole *David – psanec a král – pohled na město Jeruzalém*)⁴¹⁹.

Na začátku učebnice se ve stejném grafickém provedení jako u první učebnice nachází představení Bible jako celé knihovny knih, jež je pro žáky přehledné a srozumitelné. Zde je navíc na hřbetu každé knihy místo pro zapsání její zkratky.⁴²⁰

V učebnici jsou rozmístěny tři mapy. První z nich je v 5. kapitole *Praotec víry*. Tato mapa zabírá téměř polovinu strany a jsou na ní vyznačeny města, země, řeky a moře Blízkého Východu. Žáci mají za úkol v ní vyznačit, odkud kam šel Abram.⁴²¹ Druhá mapa je pak

⁴¹⁴ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Metodika k učebnici náboženství*, s. 37. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-bozím-lidem/METODIKA%20%e2%80%93%20Na%20cest%4%9b%20s%20Bo%5%be%3%adm%20lidem.pdf>.

⁴¹⁵ Srov. Tamtéž, s. 6.

⁴¹⁶ Srov. Tamtéž, s. 47.

⁴¹⁷ Srov. Tamtéž, s. 22.

⁴¹⁸ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 4; 11.

⁴¹⁹ Srov. Tamtéž, s. 43.

⁴²⁰ Srov. Tamtéž, s. 3.

⁴²¹ Srov. Tamtéž, s. 13.

Na cestě s Božím lidem neobsahuje část nazvanou *Doplňující aktivity*. Její funkci mohou plnit ve stejném smyslu jako předchozí učebnice odkazy na videa na YouTube.

XII. Hodnoty a postoje

Jedná se o učebnici určenou k výuce katolického náboženství. Téměř v každé kapitole se objevuje úkol či otázka směřující k osobní reflexi žáka. Obvykle je zaměřena na určitý způsob jeho jednání či postoj. Lze tedy říci, že z tohoto hlediska učebnice odkazuje na společenská pravidla, principy a normy slušného chování. Tyto úkoly či otázky pro žáka jsou tvořeny na základě jednání či postoje hlavní postavy probíraného starozákonního příběhu, nebo hlavní myšlenky příběhu. Příkladem může být třetí úkol z kapitoly *Abrahám a Izák*, jenž nese název *Umím něco obětovat? Abrahám byl ochotný Bohu obětovat svého syna Izáka. Ježíš obětoval svůj život. Zaznač, co dokážeš obětovat Bohu ty.*⁴²⁹ Takto vzniklé paralely mezi jednáním/postojem biblické postavy (biblického příběhu) a jednáním/postojem žáka působí však často nepřirozeně a moralisticky. Lze tedy říci, že i v této učebnici je Bůh představen jako ten, který člověka neustále moralizuje, poučuje a žákovi ukazujeme, co všechno ještě neumí a měl by zvládnout. Vypadá to, jako by křesťanské náboženství bylo souborem pravidel, jež mají člověka vést k vlastnímu sebezdokonalování. O Ježíši Kristu se v porovnání s předchozí učebnicí hovoří spíše okrajově. Bible je pak představována jako jedna z alternativ, jak lze poznávat Boha a jeho lásku k člověku.⁴³⁰

XIII. Zpracování učiva

Autoři se v učebnici snaží propojit starozákonní události s ekologickými tématy. Na toto propojení odkazuje část *pozorování a aktivity*, jež je úzce spojena s rozsáhlými přílohami v zadní části učebnice.⁴³¹ Propojování Starého zákona s ochranou životního prostředí vyznívá však velmi křečovitě a nepřirozeně. Někdy dokonce vede k překrucování probíraných témat. Jako například v 11. kapitole *Mojžíš*, kde autoři žákům vysvětlují, že Mojžíš zmoudřel na poušti v jiné zemi. Také oni mohou zmoudřet pozorováním života v půdě. Proto se mají s rodinou podívat na film o životě v půdě a nakreslit živočicha, který je zde zaujal.⁴³² Nelze říci, že by se jednalo o představování obsahu výuky náboženství vzhledem k jiným předmětům. Spíše to vypadá, jako by se z učebnice náboženství stala učebnice ekologické výchovy či přírodopisu.

⁴²⁹ *Na cestě s Božím lidem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 17.

⁴³⁰ Srov. Tamtéž, s. 4.

⁴³¹ Srov. Tamtéž, s. 66–81.

⁴³² Srov. Tamtéž, s. 25; 75.

Papež František ve své encyklice *Laudato si'*, *o péči o společný domov* hovoří o výchově v této oblasti, avšak v tom smyslu, aby byli žáci vedeni k solidaritě, odpovědnosti a péči založené na soucitu.⁴³³

4.4 Hodnocení učebnic podle kritérií kladené církví na výuku náboženství

Hodnotící kritéria v tomto ohledu odvozujeme především z toho, jak jsou formulovány odlišnosti výuky náboženství a katecheze, co do adresátů, účelu a cíle (viz 1 Náboženské vzdělávání a katecheze).

Z hlediska adresátů můžeme říci, že se požadavek církve a záměr autorů shoduje. Jak již bylo řečeno výše, adresáty výuky náboženství jsou všichni žáci bez rozdílu.⁴³⁴ V úvodu metodiky k učebnici *Na cestě s Ježíšem* autoři hovoří o tom, že pomocí učebnice lze pracovat jak s dětmi, které již byly katechizovány a přijímají svátosti, tak i s nepokřtěnými dětmi z nevěřících rodin.⁴³⁵ V učebnici *Na cestě s Božím lidem* nejsou tyto adresáti přímo uvedeni, lze se však na základě četných podobností s první publikací domnívat, že záměr autorů byl obdobný.

Problematická jsou však další dvě kritéria týkající se účelu a cíle výuky náboženství. V již zmíněném úvodu metodiky k učebnici *Na cestě s Ježíšem* autoři vysvětlují, že pro nepokřtěné nevěřící děti se má učebnice stát pozváním do vztahu s Ježíšem, a pokřtěné věřící děti zase mohou skrze práci s učebnicí Ježíše hlouběji poznávat a svůj vztah s Ním prohlubovat.⁴³⁶ V každé kapitole učebnice je evidentní snaha vést žáka do vztahu s Ježíšem. Tomu má napomáhat již několikrát dříve zmiňovaný mobil. V učebnici *Na cestě s Božím lidem* se příliš neklade důraz na osobu Ježíše, ani na vztah s Ním. Autoři chtějí uvádět žáka *do porozumění Božímu slovu. Žák se má také učit uvažovat o biblických událostech a na jejich základě rozpoznávat Boží jednání a záměr s člověkem.*⁴³⁷ Všechny tyto aspekty předpokládají, že žák byl již uveden do vztahu s Božím slovem.

⁴³³ Srov. FRANTIŠEK. *Laudato si': encyklika o péči o společný domov*. Praha: Paulínky, 2015, čl. 210.

⁴³⁴ Srov. *Katechetika*, s. 155.

⁴³⁵ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Metodika k druhému vydání učebnice náboženství*, s. 1. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-jezisem/METODIKA-k-2-vydani.pdf>.

⁴³⁶ Srov. Tamtéž.

⁴³⁷ *Na cestě s Božím lidem. Metodika k učebnici náboženství*, s. 1. Dostupné z: <https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestě-s-bozim-lidem/METODIKA%20%e2%80%93%20Na%20cestě%4%9b%20s%20Bo%5%be%3%adm%20lidem.pdf>.

Uvádět člověka do vztahu s Bohem však není účelem ani cílem výuky náboženství. Jejím cílem je přivést žáka ke svobodnému a odpovědnému postoji vůči víře a náboženství,⁴³⁸ aby v ideálním případě mohl dospět ke konverzi.⁴³⁹ I v takovém případě však žák stojí teprve na počátku své cesty s Ježíšem, nelze tedy hovořit o uvádění do vztahu již během výuky náboženství.

Uvedeného cíle se ve výuce náboženství dosahuje skrze ucelené a systematické předávání obsahu křesťanské víry.⁴⁴⁰ Ve *Všeobecném direktoriu pro katechizaci* z roku 1997 je ve školním vyučování náboženství zdůrazňován nárok na systematickost a přesnost, jaké se těší jiné školní předměty. *Musí předkládat poselství a událost křesťanství s toutéž vážností a hloubkou, s jakou ostatní předměty předkládají svůj obsah. Vedle těchto předmětů pak výuka náboženství není zařazena jen jako nějaký doplněk, nýbrž partner nezbytného mezioborového dialogu. Neboť to, co propůjčuje náboženskému vyučování ve škole jeho zvláštní charakteristiku, je skutečnost, že je povoláno, aby pronikalo do oblasti kultury a aby nacházelo vztah k ostatním poznatkům.*⁴⁴¹ Stejně myšlenky se objevují již dříve v dokumentech *Náboženský rozměr výchovy v katolické škole*⁴⁴² z roku 1988 a *Katolická škola*⁴⁴³ z roku 1977.

Nelze hovořit o tom, že by učebnice tento účel naplňovaly. Svědčí o tom již výše probírané skutečnosti jako například, že učebnice nevycházejí z osnov pro výuku náboženství a žádné materiály jim nepředcházejí, ani na ně nenavazují (viz 4.2 Hodnocení učebnice *Na cestě s Ježíšem*, VII. Shoda s kurikulárními dokumenty). Zvláště v případě učebnice *Na cestě s Božím lidem* je patrná nahodilost a nejasnost ve výběru témat zařazených do učebnice (viz 4.3 Hodnocení učebnice *Na cestě s Božím lidem*, III. Odborná správnost). V první vydané učebnici nenalezneme žádnou zmínku o vztahu k ostatním předmětům (viz 4.2 Hodnocení učebnice *Na cestě s Ježíšem*, XIII. Zpracování učiva). V druhé učebnici se jedná naopak o extrém, kdy část obsahu učebnice náboženství výrazně připomíná učebnici přírodopisu či ekologické výchovy (viz 4.3 Hodnocení učebnice *Na cestě s Božím lidem*, XIII. Zpracování učiva).

⁴³⁸ *Katechetika*, s. 159.

⁴³⁹ Srov. Tamtéž.

⁴⁴⁰ Srov. Tamtéž, s. 157.

⁴⁴¹ KONGREGACE PRO KLÉRUS. *Všeobecné direktorium pro katechizaci*. Praha: Sekretariát ČBK, 1998, čl. 73.

⁴⁴² Srov. *Náboženský rozměr výchovy v katolické škole*, 47 s.

⁴⁴³ Srov. *Katolická škola*, 27 s.

Nedílnou součástí výuky náboženství je také formace. Její podstatou je představovat žákům postoje církve vůči různým existenciálním či společenským tématům a vysvětlovat, odkud tyto postoje vycházejí. Žák má tak prostor svobodně se rozhodnout, zda určitý postoj přijme za vlastní či nikoliv. Způsob, jak jsou postoje církve prezentovány, nemá charakter neutrálního zprostředkování vědomostí, ale ráz prvního hlásání resp. evangelizace.⁴⁴⁴ V obou učebnicích však formace používá nevhodných až přímo nežádoucích způsobů, jako je poučování, moralizování a téměř jakýsi, byť možná nezáměrný nátlak na žáka, aby určité jednání či postoj přijal za vlastní. Přitom se autoři naivně domnívají, že je to možné pomocí určitých úkonů či cvičení. Moralizování je naprosto nevhodné, neboť žákům předává zkreslený obraz o křesťanském náboženství a o samotném Bohu. Zcela jiný přístup žádá pro církve papež František v exhortě *Evangelii gaudium*. Zdůrazňuje zde, že hlásání evangelia má na prvním místě vyjadřovat spásanosnou Boží lásku, jež předchází náboženským či morálním závazkům, nemá vnucovat pravdu, nýbrž apelovat na svobodu, být nositelem radosti, povzbuzení, vitality a vyznačovat se harmonickou úplností.⁴⁴⁵

Ačkoliv učebnice obsahují mnoho aspektů patřících do oblasti katecheze, nelze říci, že se jedná o autentickou katechezi. Poprvé proto, že adresáty katecheze jsou lidé, kteří již vykročili na cestu následování Krista a chtějí svůj vztah s Ním vědomě rozvíjet. V případě věřících i nevěřících žáků, kteří jsou adresáty učebnic, tedy nelze hovořit o katechizaci. Na druhou stranu snaha uvádět žáky do vztahu s Bohem, nebo jej prohlubovat, je právě účelem katecheze. Z obsahu učebnic lze nabýt dojmu, že jsme svědky jakéhosi pokusu o katechizaci, která ovšem spočívá v pouhém předávání obsahu víry či uvedení nauky do života. Žák se má učit pravdám víry, modlitbám či mravním normám, které se mu autoři snaží propojit se životem pomocí aktivit, kde se cvičí v předsevzetí, sebezáporu, modlitbě, konání dobrých skutků apod. Žák tak může převzít určitý obsah, který mu autoři nabízejí, ale jen s obtížemi jej přijme za vlastní, protože jej nezakusil vnitřně.⁴⁴⁶

⁴⁴⁴ Srov. *Katechetika*, s. 157–158.

⁴⁴⁵ Srov. FRANTIŠEK. *Evangelii gaudium, Radost evangelia: Apoštolská exhortace o hlásání evangelia v současném světě*. Praha: Paulínky, 2014, čl. 165.

⁴⁴⁶ Srov. *Katechetika*, s. 78–80.

Ačkoliv se jedná o učebnici do výuky náboženství, na všech místech se o vyučujícím hovoří jako o katechetovi. Není známo, proč autoři tento výraz zvolili. Je třeba říci, že je matoucí. Neboť v úzké souvislosti s tím, že a jak konkrétně rozšiřují dokumenty světové⁴⁴⁷ i české církve⁴⁴⁸ výuku náboženství od katecheze, rozlišují důsledně též identitu a poslání učitele náboženství na rozdíl od identity a poslání katechety.⁴⁴⁹

4.5 Hodnocení učebnic podle kritérií kladené církví na výklad Bible

Hodnotící kritéria si zvolíme na základě dokumentu *Výklad Bible v církvi*.⁴⁵⁰ Přesněji se zaměříme na část A ve čtvrté kapitole. Tato část se věnuje aktualizaci, tedy praxi, kdy biblické texty *jsou nově čteny ve světle nových okolností a jsou aplikovány na přítomnou situaci Božího lidu*.⁴⁵¹

Církev vychází z přesvědčení víry v Boží slovo, *které se obrací k ní i k celému světu v současné době. Aktualizace je tedy možná, neboť biblický text má vzhledem k plnosti svého smyslu hodnotu pro všechny doby a všechny kultury*.⁴⁵² Na tomto přesvědčení staví také autoři učebnic. Jak v úvodu metodik, tak v dopisech v učebnicích adresovaným žákům, rodičům či katechetům opakují myšlenku, že Boží slovo je stále aktuální, má moc oslovit člověka, vstoupit do jeho života a proměňovat jej.

Vzhledem k proměnám doby je aktualizace nezbytná, neboť biblické texty byly vytvořeny pro okolnosti, které vládly v minulosti. Aby bylo možné vysvětlit jejich význam dnešnímu člověku, je potřebné aplikovat poselství biblických textů na současné okolnosti a vyjádřit je jazykem současné doby.⁴⁵³ Autoři se v učebnicích snaží srozumitelným a jednoduchým jazykem přiblížit žákům poselství biblických textů. Je třeba však říci, že v tomto ohledu je jejich aplikace prostoupena silným moralismem podobně jako jiné texty v učebnici. Do centra biblického poselství není ani tak kladena Boží iniciativa či Boží působení vůči člověku, jako spíše sám člověk a jeho úsilí o dokonalost. Zdá se jako by nám Boží slovo předávalo jen poučení, pravidla

⁴⁴⁷ Srov. *Direttorio per la catechesi*, čl. 318.

⁴⁴⁸ Srov. *Dokument o směřování katecheze a náboženského vzdělávání v České republice*, čl. 34 a 35.

⁴⁴⁹ Srov. Např. KONGREGACE PRO NÁBOŽENSKOU VÝCHOVU. *Svědectví katolického laika ve škole o víře*, čl. 15–24.

⁴⁵⁰ Srov. PAPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISE. *Výklad Bible v církvi*. Praha: Zvon, 1996, 109 s.

⁴⁵¹ Tamtéž, s. 94.

⁴⁵² Tamtéž.

⁴⁵³ Tamtéž, s. 95.

či podněty k tomu, co je třeba ještě v životě změnit. Jak je tomu například v již výše zmiňovaném podobenství o dvou synech, kde je do centra postaven trénink v překonávání vlastní lenosti.⁴⁵⁴

Církev v dokumentu dále zdůrazňuje, že *aktualizace neznamena manipulaci s texty. Je třeba v nich upřímně hledat světlo, jež obsahují pro současnou dobu.*⁴⁵⁵ V některých kapitolách zvláště v učebnici *Na cestě s Božím lidem*, která se zabývá starozákonními tématy, je patrné, že si autoři z biblických textů vybírají jen to, co se jim hodí pro téma hodiny. To však mění celkové vyznění poselství biblického textu. Příkladem může být 13. kapitola *Život na poušti*, kde se hovoří o tom, že lidé po cestě do Zaslíbené země malomyslně a vyčítali Mojžíšovi, že je vyvedl z Egypta. Dále je vysvětleno, že Bůh dal lidem na poušti manu, křepelky a vodu ze skály. V závěru je zmíněno, že jim dal také desatero přikázání, které lidé s radostí přijali.⁴⁵⁶ Ani v této kapitole, ani v dalších na ni navazujících kapitolách se žáci nedozvídají nic o tom, jak lidé stále Bohu nedůvěřovali, a dokonce si zhotovili svého bůžka – zlaté tele. Chybí zde zmínka o tom, že Mojžíš první obdržené desky s přikázáními rozbil. Autoři se tak dopouštějí nejen manipulace s texty, ale také tendenční četby, tedy takové, která, *místo aby se dala vést textem, užívá ho pouze pro své omezené cíle.*⁴⁵⁷

Při aktualizaci je třeba brát v úvahu propojenost mezi Starým a Novým zákonem. Zvláště proto, že *Nový zákon je naplněním a překonáním Starého. Aktualizaci je možné provádět v souladu s touto jednotou. Dokument v souvislosti se Starým a Novým zákonem hovoří o bezpečné a plodné metodě pro aktualizaci, již je výklad Písma prostřednictvím Písma, kdy jsou starozákonní texty čteny ve světle jiných starozákonních textů či ve světle novozákonních textů.*⁴⁵⁸ V obou učebnicích je patrné nahodilé propojování Starého zákona s Novým. Zvláště je to viditelné v učebnici se starozákonními tématy, kde jsou pouze některé události vysvětlovány jako předobraz Krista a církve. Jako příklad může ještě jednou posloužit výše uvedená 13. kapitola *Život na poušti*, kde není zmíněna žádná spojitost mezi Novým zákonem a symboly many, křepelky či vody ze skály.⁴⁵⁹

⁴⁵⁴ Srov. *Na cestě s Ježíšem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 38.

⁴⁵⁵ *Výklad Bible v církvi*, s. 95.

⁴⁵⁶ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 28.

⁴⁵⁷ *Výklad Bible v církvi*, s. 97.

⁴⁵⁸ *Tamtéž*, s. 95 a 96.

⁴⁵⁹ Srov. *Na cestě s Božím lidem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let*, s. 28.

Závěr

V diplomové práci jsme se zabývali analýzou a hodnocením dvou učebnic katolického náboženství *Na cestě s Ježíšem* a *Na cestě s Božím lidem*, jež jsou určeny pro žáky ve věku 9–12 let. Obě publikace vydalo Katechetické centrum arcibiskupství olomouckého. Cílem práce bylo zjistit, zda se skutečně jedná o kvalitní učebnice do výuky náboženství, jež splňují jak kritéria kladené pedagogickou vědou na učebnice, tak kritéria kladené církví na výuku náboženství a na výklad Písma svatého. K posouzení skutečnosti, zda učebnice vyhovují kritériím kladeným pedagogickou vědou na učebnice, jsme zvolili třináct kritérií Zuzany Sikorové. Podle nich jsme zhodnotili každou učebnici samostatně. Při hodnocení učebnice *Na cestě s Božím lidem* se ukázalo, že učebnice se v mnoha aspektech buď zcela shodují, nebo jsou si alespoň velmi podobné. K posouzení učebnic z hlediska identity výuky náboženství nám posloužila zejména zásada respektování adresátů, účelu a cíle této výuky. Konečně pro zhodnocení učebnic z hlediska správnosti výkladu Bible jsme si posloužili zásadami a principy ze závěrečné části dokumentu *Výklad Bible v církvi*.

Vzhledem ke stanovené hypotéze je třeba konstatovat, že jak učebnice *Na cestě s Ježíšem*, tak učebnice *Na cestě s Božím lidem*, žádné z uvedených kritérií uspokojivě nesplňují. Nejedná se ani o kvalitní učebnice, ani o učebnice pro autentickou výuku náboženství, jak ji chápe magisterium světové církve. K tomu, aby vyučující náboženství (ať muži nebo ženy) mohli této pomůcky s žádoucím efektem využívat, je potřebné obě publikace přepracovat. Toto přepracování by mělo zahrnovat změnu v pojetí výuky náboženství, volbě témat, obsahu až po grafické zpracování učebnic. Na druhou stranu jsme si vědomi toho, že tato diplomová práce se nevěnuje oběma učebnicím zcela vyčerpávajícím způsobem. Tento fakt otvírá možnosti jejich dalšího zkoumání či hodnocení pomocí různých metod výzkumu.

Použitá literatura a internetové zdroje

Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona. Český ekumenický překlad. 9. vyd. Praha: Česká biblická společnost, 2002. ISBN 80-85810-42-5.

1. Prameny

ORLOVSKÁ, Martina, ŠARATOVÁ, Jana, NĚMCOVÁ, Ludmila; PLÁŠILOVÁ, Patricie; BULVAS, Petr. *Na cestě s Ježíšem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let.* 2. vyd. Olomouc: Arcibiskupství olomoucké, 2021. ISBN 978-80-85396-07-2.

ORLOVSKÁ, Martina; ŠARATOVÁ, Jana. *Na cestě s Ježíšem. Metodika k učebnici náboženství.* [online] 1. vyd. Olomouc: Arcibiskupství olomoucké, 2020 [cit. 2022-02-07]. ISBN 978-80-85396-06-5. Dostupné z:

https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-ceste-s-jezisem/na_ceste_s_jezisem_-_metodika.pdf.

ORLOVSKÁ, Martina; ŠARATOVÁ, Jana. *Na cestě s Ježíšem. Metodika k druhému vydání učebnice náboženství.* [online] 2. vyd. Olomouc: Arcibiskupství olomoucké, 2021 [cit. 2022-02-07]. ISBN 978-80-85396-08-9. Dostupné z:

<https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-ceste-s-jezisem/METODIKA-k-2-vydani.pdf>.

ORLOVSKÁ, Martina; ŠARATOVÁ, Jana. *Na cestě s Božím lidem. Učebnice náboženství pro děti ve věku 9–12 let.* 1. vyd. Olomouc: Arcibiskupství olomoucké, 2021. ISBN 978-80-85396-09-6.

ORLOVSKÁ, Martina; ŠARATOVÁ, Jana. *Na cestě s Božím lidem. Metodika k učebnici náboženství.* [online] 1. vyd. Olomouc: Arcibiskupství olomoucké, 2021 [cit. 2022-02-25]. ISBN 978-80-85396-10-2. Dostupné z:

<https://download2.katechetiolomouc.cz/katechetiolomouc-cz/vyuka-nabozenstvi/1-stupen/ucebnice/na-cestech-s-bozimi-lidmi/METODIKA%20e2%80%93%20Na%20cest%20c4%9b%20s%20Bo%20c5%be%20c3%ad%20lidem.pdf>

2. Dokumenty magisteria církve

ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE. *Dokument o směřování katecheze a náboženského vzdělávání v České republice*. Praha: ČBK, 2015. 40 s.

ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE. *Osnovy k výuce náboženské výchovy římskokatolické církve v 1. - 9. ročníku základní školy*. Praha: ČBK, 2004. 168 s.

FRANTIŠEK. *Evangelii gaudium, Radost evangelia: apoštolská exhortace o hlásání evangelia v současném světě*. Praha: Paulínky, 2014. 183 s.

FRANTIŠEK. *Laudato si'. Bud' pochválen: encyklika o péči o společný domov*. Praha: Paulínky, 2015. 159 s.

Kodex kanonického práva. Praha: Zvon, 1994, 812 s. ISBN 80-7113-082-6.

KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU. *Katolická škola*. Praha: Sekretariát ČBK, 1994. 27 s.

KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU. *Katolická škola na prahu třetího tisíciletí*. Praha: Sekretariát ČBK, 1998. 15 s.

KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU. *Náboženský rozměr výchovy v katolické škole*. Praha: Sekretariát ČBK, 1994. 47 s.

KONGREGACE PRO KLÉRUS. *Všeobecné direktorium pro katechizaci*. Praha: Sekretariát ČBK, 1998. 239 s.

KONGREGACE PRO NÁBOŽENSKOU VÝCHOVU. *Svědectví katolického laika ve škole o víře*. Praha: Sekretariát ČBK, 2003. 39 s.

PAPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISE. *Výklad Bible v církvi*. Praha: Zvon, 1996. 109 s.

PONTIFICIO CONSIGLIO PER LA PROMOZIONE DELLA NUOVA EVANGELIZZAZIONE. *Direttorio per la catechesi*. Roma: San Paolo, 2020, 432 s. ISBN 978-8892222625.

3. Ostatní literatura

ALBERICH, Emilio; DŘÍMAL, Ludvík. *Katechetika*. Praha: Portál, 2008, 216 s. ISBN 978-80-7367-382-6.

MAŇÁK, Josef, ed. a KNECHT, Petr, ed. *Hodnocení učebnic*. Brno: Paido, 2007, 141 s. ISBN 978-80-7315-148-5.

PRŮCHA, Jan. *Učebnice: teorie a analýzy edukačního média*. Brno: Paido, 1998, 148 s. ISBN 80-85931-49-4.

SIKOROVÁ, Zuzana. *Hodnocení a výběr učebnic v praxi*. Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2007. ISBN 978-80-7368-412-6.

4. Internetové zdroje

BISKUPSTVÍ BRNĚNSKÉ. *Katecheze a výuka náboženství. Podklady k ŠVP*. [online]. [cit. 2022-01-06]. Dostupné z: <https://kc.biskupstvi.cz/legislativa/>.

BISKUPSTVÍ BRNĚNSKÉ. *Katecheze a výuka náboženství. Pomůcky k zakoupení*. [online]. [cit. 2022-01-06]. Dostupné z: <https://kc.biskupstvi.cz/pomucky-k-zakoupeni/>.

BISKUPSTVÍ BRNĚNSKÉ. *Katecheze a výuka náboženství. Pomůcky ke stažení*. [online]. [cit. 2022-01-06]. Dostupné z: <https://kc.biskupstvi.cz/pomucky-ke-stazeni/>.

BISKUPSTVÍ KRÁLOVEHRADECKÉ. *Výuka náboženství. Legislativa. Legislativa pro vyučující náboženství.* [online]. [cit. 2022-01-05]. Dostupné z:
<https://www.bihk.cz/biskupstvi/katechetické-pedagogické-centrum/vyuka-nabozenstvi/legislativa>.

BISKUPSTVÍ KRÁLOVEHRADECKÉ. *Výuka náboženství. Podklady k ŠVP.* [online]. [cit. 2021-12-13]. Dostupné z:
<https://www.bihk.cz/biskupstvi/katechetické-pedagogické-centrum/vyuka-nabozenstvi/osnovy>.

ČESKÉ KATOLICKÉ BIBLICKÉ DÍLO. *Nabídka materiálů. Pomůcky k objednání. Biblické mapy.* [online]. [cit. 2022-04-05]. Dostupné z:
<https://biblickedilo.cz/nabidka-materialu/pomucky-k-objednani/biblicke-mapy/>.

KATECHETICKÉ CENTRUM OLOMOUC. *Výuka náboženství. Učebnice Na cestě s Ježíšem.* [online]. [cit. 2022-02-06]. Dostupné z:
<https://www.katechetiolomouc.cz/index.php/2021/01/05/na-cestě-s-ježíšem-ucebnice/>.

KATECHETICKÉ CENTRUM OLOMOUC. *Výuka náboženství. Učebnice Na cestě s Ježíšem.* [online]. [cit. 2022-02-19]. Dostupné z:
<https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fdownload2.katechetiolomouc.cz%2Fkatechetiolomouc-cz%2Fvyuka-nabozenstvi%2F1-stupen%2Fucebnice%2Fna-cestě-s-ježíšem%2F4-pater-pio.pptx&wdOrigin=BROWSELINK>.

KATECHETICKÉ CENTRUM OLOMOUC. *Výuka náboženství. Učebnice Na cestě s Ježíšem.* [online]. [cit. 2022-02-19]. Dostupné z:
<https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fdownload2.katechetiolomouc.cz%2Fkatechetiolomouc-cz%2Fvyuka-nabozenstvi%2F1-stupen%2Fucebnice%2Fna-cestě-s-ježíšem%2F9-12-sv-frantisek.pptx&wdOrigin=BROWSELINK>.

KATECHETICKÉ CENTRUM OLOMOUC. *Výuka náboženství. Učebnice Na cestě s Ježíšem.* [online]. [cit. 2022-02-19]. Dostupné z:

<https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fdownload2.katechetiolomouc.cz%2Fkatechetiolomouc-cz%2Fvyuka-nabozenstvi%2F1-stupen%2Fucebnice%2Fna-ceste-s-jezisem%2F21-slavnostni-hostina.pptx&wdOrigin=BROWSELINK>.

KATECHETICKÉ CENTRUM OLOMOUC. *Výuka náboženství. Učebnice Na cestě s Ježíšem*. [online]. [cit. 2022-02-19]. Dostupné z:

<https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fdownload2.katechetiolomouc.cz%2Fkatechetiolomouc-cz%2Fvyuka-nabozenstvi%2F1-stupen%2Fucebnice%2Fna-ceste-s-jezisem%2F25-dary-ducha-svateho.pptx&wdOrigin=BROWSELINK>.

KATECHETICKÉ CENTRUM OLOMOUC. *Výuka náboženství. Učebnice Na cestě s Božím lidem*. [online]. [cit. 2022-02-26]. Dostupné z:

<https://www.katechetiolomouc.cz/index.php/2021/01/13/na-ceste-s-bozim-lidem/>.

KATECHETICKÉ CENTRUM OLOMOUC. *Výuka náboženství. Učebnice Na cestě s Ježíšem*. [online]. [cit. 2022-02-06]. Dostupné z:

<https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fdownload2.katechetiolomouc.cz%2Fkatechetiolomouc-cz%2Fvyuka-nabozenstvi%2F1-stupen%2Fucebnice%2Fna-ceste-s-jezisem%2Ffotogalerie%2FBetl%25c3%25a9m%25202.pptx&wdOrigin=BROWSELINK>.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami k 1. 9. 2021) [online]. Praha: MŠMT, 2017 [cit. 2021-12-05]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/opatreni-ministra-skolstvi-mladeze-a-telovychovy-informatika>.

Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) [online]. Praha: MŠMT [cit. 2021-12-05]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-ode-dne-27-2-2021>.

Zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících (školský zákon) [online]. Praha: MŠMT [cit. 2021-12-05]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/dokumenty-3/zakon-o-pedagogickych-pracovnicich-1>.

Seznam zkratk

Biblické zkratky:

Gn Genesis

Iz Izaiáš

Př Přísloví

Sír Sírachovec

Mt Matouš

Mk Marek

Sk Skutky

apod. a podobně

atd. a tak dále

ČBK Česká biskupská konference

čl. článek

KC katechetické centrum

MŠMT ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy

např. například

RVP ZV rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

srov. srovnej

ŠVP školní vzdělávací program

tzv. tak zvaně